Debut dificil al politicii „la est de Suez"

Regiunea Golfului Persic

Dorința declarată de a proteja investițiile engleze de capital, exigențele unui „partnership", fie și diminuat, cu Statele Unite, nostalgiile imperiale și de mare putere explică orientarea pragmatică a conservatorilor spre menținerea unei prezențe militare „la est de Suez" — adică în zona Malayezia-Singapore și în Golful Persic. Această orientare a înregistrat, în ultimii doi ani, anumite atenuări și mutații de accent : în ianuarie 1968, cînd premierul laburist Wilson anunța hotărîrea de a retrage cvasitotalitatea trupelor britanice, conservatorii contestau integral — poate și dintr-un reflex de opoziție — programul laburist și promiteau o întoarcere de 180 grade în ziua cînd ar fi revenit la putere ; în iulie 1970, premierul conservator Heath se referea, în prefața la volumul său de conferințe „Lume veche, orizonturi noi", la „un efort limitat... în colaborare cu prietenii noștri", iar alți purtători de cuvînt conservatori caracterizau proiectatele dispozitive militare ca „modeste".

Impopularitatea, în Anglia, a vestigiilor rolului mondial, insuficiența resurselor economice, opoziția și diversele complicații politice din cele două zone au determinat hotărîrea laburistă din 1968. Persistînd, aceste condiții au acționat ca factori moderatori asupra intențiilor conservatoare, astfel încît, dacă laburiștii se orientaseră spre o dezangajare incompletă, conservatorii acționează în direcția unei reangajări limitate.

TURNEUL LORDULUI CARRINGTON ȘI PERSPECTIVELE „ARANJAMENTULUI" AUSTRALO-ASIATIC

Atunci cînd evenimente ca greva docherilor, greva sau tulburările din Ulster nu au reclamat acțiuni imediate, noul guvern a respectat ritmul lent de croazieră pe care pare să-l prefere primul ministru Heath. În studierea posibilităților de aplicare a programului militar conservator, guvernul Heath a acționat cu destulă circumspecție ; fără să uite, totuși, că depășirea fie și parțială a obstacolelor existente va necesita manevre laborioase, pentru care ar putea fi insuficiente chiar și termenul de 15 luni — cît a mai rămas pînă la efectuarea retragerii hotărîte de laburiști și care nu a fost încă revocată.

S-a început cu ceea ce prezenta, prin comparație, mai puține dificultăți : în a doua jumătate a lunii iulie și primele zile ale lunii august, ministrul englez al apărării, lordul Carrington, a vizitat capitalele celor patru țări — Singapore, Malayezia, Australia, Noua Zeelandă — împreună cu care guvernul conservator ar dori să realizeze un „aranjament" australo-asiatic. (De remarcat că terminologia guvernului de la Londra pare să evite cuvintele „pact", sau chiar „tratat"). Dacă proiectul conservator nu a întîmpinat opoziția nici unuia dintre guvernele consultate, rămîne, totuși, un fapt că în nici una dintre capitale nu au lipsit rezervele sau insatisfacțiile. La Singapore se dorea o „prezență" engleză cît mai redusă, eventual numai o jumătate de batalion. Guvernul malayezian era nemulțumit de perspectiva ulterior confirmată, ca „aranjamentul" propus, mai vag în promisiuni, să înlocuiască acordul defensiv anglo-malayezian, încheiat în 1950 — și care ar fi expirat oricum în 1971. În Australia, guvernul a insistat să se precizeze că „aranjamentul" nu va implica acțiuni militare decît după consultări atente, iar opoziția — de mult ostilă implicării în Indochina — a promis că va părăsi „aranjamentul", dacă acesta va fi realizat. În sfîrșit, în Noua Zeelandă, gazdele ar fi preferat untul, tunurilor, ca subiect de discuție cu guvernul englez ; perspectiva aderării Angliei la C.E.E. și, implicit, a pierderii pieței britanice continuă să îngrijoreze această țară atît de preocupată de exportul de lactate.

La sfîrșitul turneului, lordul Carrington a putut oferi unele precizări asupra proiectului, așa cum se contura după această primă rundă de consultări cu cei patru parteneri din Commonwealth (gruparea militară ar urma să utilizeze emblema acestei asociații). El a confirmat că „aranjamentul" va înlocui tratatul anglo-malayezian ; de asemenea, că orice „ripostă" va fi precedată de consultări, în conformitate cu o procedură care urmează să fie elaborată. Ministrul englez al apărării a insistat că „Marea Britanie ar urma să fie un partener egal și nu dominant", afirmația pe care o făcuse, succesiv, celor patru eventuali parteneri și care semnifica atît că Marea Britanie nu dorește să angajeze efective prea însemnate cît și că eforturile militare ale celorlalți patru vor fi cu atît mai binevenit cu cît vor fi mai substanțiale. În sfîrșit, costul operațiunii, a promis ministrul apărării, va fi mai redus decît se credea inițial : cel mult 100 de milioane de lire sterline anual...

Ulterior, presa engleză a prezentat și participarea militară prevăzută pentru cei cinci. Marea Britanie ar urma să contribuie la „forțele Commonwealthului", cu un batalion de soldați englezi și unul compus din mercenari nepalezi („Gurkha"), 3 000 de soldați care ar urma să acționeze, prin rotație, la cursurile de lupte în junglă deja existente în Malayezia, cîteva avioane de recunoaștere maritimă „Nimrod", elicoptere, cinci nave militare (între care un distrugător echipat cu rachete), avioane de transport și alte mijloace auxiliare. Australia, afirmă aceleași surse neoficiale, ar pune la dispoziția „aranjamentului" un batalion de infanterie, două escadrile de avioane de vînătoare („Mirage") și cîteva nave militare, iar Noua Zeelandă — un batalion, o fregată, avioane de transport. Malayezia și Singapore — țările care ar găzdui toate aceste unități — ar putea contribui după necesitățile de moment asupra cărora s-ar conveni — cu efective variabile ale resurselor militare (Singapore și-a creat recent o forță aeriană).

Acestea sînt liniile distincte în prezent ale proiectului și este evident că el nu poate da satisfacție tuturor partenerilor. Precizări vor interveni după o reuniune a experților programată în decembrie, și la începutul anului viitor după o întîlnire la nivel ministerial (Este posibil ca o altă ocazie de consultări să fie conferința la nivel înalt a Commonwealthului care urmează să aibă loc la Singapore, în ianuraie 1971). Aceste reuniuni vor trebui desigur să depună eforturi serioase pentru a se ajunge la un compromis. Totuși, „aranjamentul australo-asiatic" apare evident mai realizabil decît găsirea formulei de menținere a „prezenței britanice" în Golful Persic (escală logistic esențială pe itinerariul Anglia—Singapore).

MISIUNEA LUCE ÎN LABIRINTUL POLITIC AL GOLFULUI PERSIC

Semnificativ pentru dificultățile legate de menținerea trupelor engleze în „Golf", este faptul că acțiunea preliminară (aflată în plină desfășurare : 19 august—26 septembrie) a fost încredințată nu unui reprezentant al ministerului apărării, ci unui emisar al ministerului de externe (sir William Luce, fost rezident britanic în Bahrein, angajat temporar de Foreign Office special

pentru această misiune). Aşadar, despre negocieri „tehnice" — adică privind configuraţia dispozitivului militar — nu poate fi vorba ; etapa actuală este aceea a consultărilor diplomatice.

De fapt, un prim contact fusese stabilit încă în primele două săptămîni ale guvernului conservator, cînd ministrul de externe Douglas Home obţinuse o întrevedere, la Bruxelles, cu şahinşahul Iranului, într-o primă încercare de a dezamorsa reacţia ştiută negativă a Teheranului faţă de menţinerea trupelor engleze. Încercare ratată, dacă ne amintim că la cîteva zile după întrevederea de la Bruxelles, ministrul iranian de externe, Zahedi, declara :

„Reafirm opoziţia Iranului faţă de o prezenţă militară britanică în Golf, după 1971. În această privinţă, opiniile Iranului, Kuweitului şi Arabiei Saudite sînt identice. Toate statele zonei împărtăşesc opinia că problemele Golfului trebuie abordate de aceste state fără să existe vreo intervenţie exterioară".

Într-adevăr, opoziţia faţă de proiectele militare ale conservatorilor a fost şi rămîne răspîndită pe ţărmurile Golfului Persic şi chiar într-o zonă mai cuprinzătoare. În afara ţărilor specificate de ministrul de externe iranian, R.A.U. şi Irakul au avut luări de poziţie categoric nefavorabile „prezenţei" britanice, pe care o consideră a fi de natură imperialistă şi capabilă să deterioreze climatul politic în ansamblul Orientului Mijlociu ; Cairo şi Bagdad se numără, de altfel, între escalele turneului început de sir William Luce.

Este foarte puţin probabil ca vizitele diplomatului englez să modifice atitudinea vreunuia dintre statele menţionate : şi este de aşteptat ca Londra să nici nu mizeze prea mult pe eventualitatea unor astfel de reconsiderări. În schimb, apare mult mai probabil ca sir William Luce să încerce să obţină un consens (favorabil menţinerii trupelor) între şeicii celor nouă emirate din Golf (cele şapte emirate „sub tratat" — Fujairah, Ras Al-Khaimah, Urum Al-Qawain, Ajman, Sharjah, Dubai şi Abu Dhabi — plus Bahreinul şi Qatarul), pe care diplomaţia engleză ar dori, totodată, să le orienteze spre o organizare federală, federaţia urmînd, desigur, să devină un partener militar al Marii Britanii. Deocamdată, nu s-au realizat progrese importante pe calea federalizării, iar perspectivele unei astfel de federaţii nu apar mai luminoase decît ale defunctelor creaţii britanice din Arabia de sud, Africa centrală şi alte zone.

Pînă în prezent singura luare de poziţie oficială în favoarea menţinerii trupelor engleze este aceea a sultanului Rashid din Dubai ; dar trebuie precizat că emiratul Dubai este singurul care, nici după anunţarea retragerii trupelor britanice, nu a investit în crearea unor forţe militare proprii, preferînd să-şi utilizeze resursele în vederea dezvoltării comerţului şi a anumitor modernizări. În această situaţie emiratul Dubai, şi nu numai acesta, vede în menţinerea soldaţilor englezi o anumită garanţie împotriva unor emirate vecine care au utilizat ultimii doi ani pentru crearea unor dispozitive militare proprii.

Într-adevăr, rivalităţile între emirate, cauză importantă a nerealizării de progrese pe calea federaţiei, ar putea izbucni mai violent, după retragerea Marii Britanii din zonă. Mai mult, ele ar putea să se declanşeze chiar dacă retragerea ar fi contramandată, obligînd efectivele engleze să acţioneze în mijlocul unor conflicte confuze, de o fizionomie tot atît de feudală ca şi a protagoniştilor.

POLITICA „LA EST DE SUEZ" ŞI DEZBATEREA INTERNĂ BRITANICĂ

Întîrziind conturarea politicii militare, condiţiile nefavorabile amintite alimentează, în acelaşi timp, controversele interne britanice. „Rolul mondial" şi politica de creare a unor noi grupări militare sînt tot mai contestate de opinia publică engleză, conştientă într-o măsură mereu crescîndă de consecinţele nocive pentru climatul internaţional şi contrare adevăratelor interese britanice ale acestor opţiuni guvernamentale. Perspectiva ca soldaţii englezi să arbitreze între şeici este, evident, prea puţin agreată. Dar unele intervenţii recente arătau că nu este ignorată nici o altă latură negativă a prezenţei „la est de Suez" : se exprimă temerea ca rolul principal al trupelor engleze să nu fie acela de a menţine „statu quo" pe plan intern, sprijinind regimuri total impopulare ca acelea din şeicate, sau intimidînd în alte ţări opoziţia. Un editorial din „The Times" semnala de altfel că „unele guverne calculează că prezenţa trupelor engleze va descuraja opoziţia internă". Mergînd mai departe, alte comentarii se îndoiau de eficienţa „prezenţei militare", atunci cînd ea ar fi confruntată de opoziţia populară. „Forţele staţionate ar putea chiar să stimuleze opoziţia locală" — arăta un editorial din „The Guardian". Iar David Holden, ziarist care a vizitat recent Golful Persic scria, într-un articol intitulat „Nu sîntem doriţi (sau — nu este nevoie de noi) în Golf, sir Alec": „În rezumat, încercările de a menţine o prezenţă militară clasică mult după termenul fixat de laburişti ar fi calea cea mai sigură de a crea tulburările pe care partizanii acestei prezenţe spun că doresc să le împiedice".

Eforturile depuse pentru menţinerea efectivelor militare în cele două zone aflate „la est de Suez" sînt primite cu o adversitate sporită de opinia publică britanică. Opoziţia nu vine numai din partea cercurilor de stînga ; există şi unii conservatori ostili „rolului mondial", iar pentru laburişti proiectele conservatoare au devenit o ţintă predilectă. Merită reproduse, pentru logica argumentării, cel puţin cîteva pasaje dintr-un recent articol al lordului Chalfont, fost ministru laburist şi fost comentator militar :

„Este greu de crezut că poporul acestei ţări va fi dispus să vadă modestele îmbunătăţiri sociale realizate — sacrificate pentru satisfacerea unui impuls nostalgic de a relua un rol de guvernantă şi poliţist global. Politica „la est de Suez" este relicva unui mod de a gîndi depăşit : politic, ea derivă din noţiunile **realpolitik** ale secolului al XIX-lea ; economic, porneşte de la presupunerea discreditată că interesele comerciale pot fi garantate eficient prin presiuni militare ; strategic, se bazează pe doctrina pre-nucleară reflectată de obsesia de a domina rutele navale de pe baze maritime sigure (...) A venit vremea să ne reconciliem cu realităţile lumii secolului XX".

Realismul la care autorul rîndurilor citate face apel condamnă politica de forţă şi de creare a noi pacte imperialiste, contrară intereselor generale ale destinderii şi intereselor fiecărui stat. Chiar şi limitată, orientarea conservatorilor are un caracter anacronic, atestat, de altfel, de dificultăţile şi împotrivirea întîmpinate.

Mihai MATEI

Colocviul de drept comparat de la Palma de Mallorca

Paul Dimitriu

În Mediterana occidentală, între soare şi ape, grupul insulelor Baleare se detaşează ca un avantport al civilizaţiei spaniole, ca loc de întîlnire între vestigiile feudale ale acestei civilizaţii şi ritmurile contemporane ale marilor metropole.

Pînă acum un veac şi ceva, Mallorca se numea încă insula liniştii. Era epoca în care solilocviul, ca modalitate de expresie, domina orizontul estetic al romantismului. Epoca în care Chopin şi Georges Sand se izolau de lume, în atmosfera supranaturală de linişte şi reverie din preajma mînăstirii Valldemosa, la mică depărtare de Palma de Mallorca.

Astăzi, la distanţă numai de un secol, aeroportul din Palma a devenit unul din cele mai aglomerate aeroporturi europene, iar capacitatea hotelieră a oraşului întrece pe aceea a oricărui centru urban de pe continentul nostru.

Dar Palma de Mallorca nu a rămas doar un punct turistic de atracţie. În ultimii ani ea apare pe harta spirituală a Europei ca un important centru al întîlnirilor internaţionale cu caracter ştiinţific, ca loc predilect al congreselor de **marketing** şi **management**, al colocviilor asupra problemelor culturale şi ştiinţifice ale Europei, al cursurilor de vară pentru specializări în ştiinţele juridice, economie şi istorie europeană. Şi acest lucru se datoreşte nu atît Universităţii Mallorchine, numită Estudio General Lullano, după numele filozofului din evul de mijloc Ramon Lull, sau pe latineşte Raymmudus Lullus, **doctor illuminatus**, născut la Palma în 1234, cît mai ales Fundaţiei europene construite acolo de un român, dr. Constantin Drăgan.

Anul acesta, în zilele toride de sfîrşit de iulie, eleganta Fundacion Europeo Dragan a găzduit cursurile şi colocviile organizate de Facultatea internaţională de drept comparat, pe tema dreptului comunitar, a organiza-

țiilor și problemelor juridice ale comunităților europene înființate prin tratatele de la Roma și Paris între cele 6 țări din vestul continentului nostru.

Participanții, aparținînd nu numai celor 6 țări, ci veniți din toate colțurile Europei și chiar din țări extraeuropene, din Mexic și Chile, au fost găzduiți la Colegio san Luiz de Gonzaga, din vechiul cartier al cetății numit Tereno, la poalele colinei pe care se înalță frumosul Castillo de Bellver, construit în secolul al 14-lea.

Printre profesorii care au ținut cursuri și care au condus colocviile erau : Pierre-Henri Teitgen, profesor de drept comunitar la Facultatea de drept și științe economice din Paris, directorul Centrului universitar de studii al Comunităților europene și poate cel mai pasionat europeist, după trecerea din viață a lui Robert Schumann ; prof. Roger Houin tot de la Facultatea de drept din Paris; J.J. Ellis, de la Haga, procuror general al Țărilor de Jos ; L. Cartou, profesor la Facultatea de drept Paris-Nanterre ; E. Schreuder, profesor la Facultatea de drept din Bruxelles.

Temele discutate au fost : sursele dreptului comunitar, raporturile dintre dreptul comunitar și dreptul național, structura instituțională a Comunităților europene, regimul concurenței în cadrul comunităților, armonizarea fiscalității, regimului juridic al societăților în Piața comună, politica industrială a comunităților, instituțiile financiare și politica monetară, în sfîrșit, relațiile exterioare ale comunităților.

Timpul participanților se drămuia cu grijă între tentațiile **logosului,** care se desfășurau în incinta spațioasă a fundației cu aer condiționat și instalații fonice moderne, și tentațiile **biosului,** cînd ieșeai pe frumoasa arteră Paseo Maritimo sub palmieri și rododendroni, între cer și mare, albastre deopotrivă pînă la contopire, ca în poemul mediteran al lui Paul Valéri. Și sub această ispită a **biosului,** aproape toți renunțam la masă și la tihnitele ore de „siesta", îndreptîndu-ne spre plăjile de la Cala Mayor, Magaluf sau Santa Ponsa.

În timpul desfășurării colocviilor sau meselor rotunde, am avut prilejul unor interesante schimburi de opinii în special cu profesorul Pierre-Henri Teitgen, entuziast susținător al procesului de integrare a țărilor membre ale comunităților europene. Ceea ce am încercat să pun în discuție au fost, mai ales, unele fenomene apărute în cadrul comunităților europene și care marchează o rezistență la procesul de integrare, anumite fenomene de autoapărare a statelor (sau, vorbind în termeni structuraliști, de autoreglaj), care întăresc ideea de suveranitate și o pun la adăpost de pericolul integrării absolute sau de incursiunile posibile ale tratatelor comunitare în sistemul constituțional al statelor membre.

Formele experimentate de drept comunitar au operat o mutație a rostului tratatelor internaționale, transformîndu-le din mijloace de acțiune internațională, care nu puneau în cauză nici structura nici suveranitatea statelor, în instrumente de integrare care operează modificări de structură și tind să limiteze în anumite materii suveranitatea statelor membre, sau să forțeze delegarea suveranității pe seama unor organizații supranaționale. Am semnalat unul din fenomenele juridice care apar ca o reacție firească de autoapărare a statului, de confirmare a suveranității față de experiențele integraționiste și comunitare, și față de unele aspecte hibride ale acestor încercări care se plasează înafara structurii multinaționale a lumii europene. Este vorba anume, de introducerea **expressis verbis** în constituția franceză a posibilităților de control asupra constituționalității tratatelor internaționale și de practica efectivă a acestui control de către Curtea constituțională de la Karlsruhe, pentru Germania federală. Într-adevăr, prin art. 100 al. 2, Constituția federală germană din 1 mai 1949, dă posibilitatea tribunalului constituțional să exercite un control al conformității tratatelor internaționale cu principiile constituției, iar în Franța art. 61 al Constituției din 4 octombrie 1958 deschide și ea pasibilitatea controlului constituționalității tratatelor, pe care îl exercită în anumite condiții Consiliul constituțional. Apariția unor atari texte juridice, chiar în aria în care se experimentează și se practică dreptul comunitar, este mai mult decît semnificativă. Ea poate fi într-adevăr socotită — după canoanele structuraliste — ca un fenomen de autoreglaj al structurilor constituționale, în procesul lor de adaptare la formele instituționalizate ale cooperării internaționale. Faptul mai constituie o indicație pentru dreptul comunitar, că el nu poate duce și nu trebuie să ducă la uniformizarea sau la unificarea structurilor constituționale ale statelor membre.

De altfel, astăzi, ideea integrării traversează — se pare — o criză și soluțiile mai realiste și mai firești se caută în special în direcția ideii de cooperare și securitate europeană, care se întemeiază tocmai pe structura multinațională a comunității internaționale și pe egalitatea în drepturi a statelor. Mă întrebam chiar ce se va întîmpla cu actualul drept comunitar și cu eforturile sale spre integrare în momentul în care ideea securității europene, care se discută astăzi pretutindeni, va căpăta într-o zi forme reale, oferind baze mult mai largi unei comunități europene cuprinzătoare și adevărate ?

În orice caz, ceea ce se poate constata la ora actuală este faptul că experiența dreptului comunitar a făcut să apară în structura juridică a țărilor membre ale comunităților europene mecanisme de autoapărare a statelor față de încercările integraționiste. Soluțiile adoptate de dreptul pozitiv al acestor state în direcția unui control al constituționalității tratatelor au înfățișarea unor modalități juridice de acțiune în sensul acestei autoapărări, de reacție împotriva experiențelor integraționiste. Fenomenul acesta aproape general — cu excepția soluției adoptate de sistemul constituțional olandez — și semnificația lui ne pot conduce chiar la unele concluzii mai largi, în favoarea conceptului de suveranitate, care apare astfel întărit sau cel puțin confirmat. Se poate remarca în aceste sisteme juridice, care dau prioritate dreptului internațional asupra normelor de drept intern și chiar a normelor constituționale, încercarea de frînare a tendințelor internaționaliste concepute sub forma internaționalismului supranațional. Fenomenul acesta de echilibru, de autoapărare a structurilor politico-juridice, este asemănător echilibrului biologic care funcționează în natură. El mai demonstrează că statele suverane rămîn realități fundamentale ale comunității internaționale ce nu pot fi anihilate nici de viziuni utopice nici de încercări forțate, că lumea internațională nu-și poate găsi cele mai bune soluții în această direcție și că cercetările științifice ar trebui îndreptate în sensul găsirii mecanismelor de cooperare și a mecanismelor unei securități pe zone sau regiuni.

Lumea internațională se dirijează astăzi spre două tipuri de soluții, care gravitează respectiv în jurul ideilor de integrare sau de cooperare. Integrarea înseamnă absorbirea, desființarea prin contopire, crearea unei noi structuri internaționale. Cooperarea înseamnă punere de acord, armonizare, evoluția spre forme convergente a unor structuri reale — și cercetarea mecanismelor de control al constituționalității tratatelor în grupul țărilor membre ale comunităților europene ne dovedește tocmai reacția structurilor constituționale împotriva soluțiilor utopice, care ar nesocoti ideea fundamentală a existenței statelor, ideea de suveranitate.

Sub aceste rezerve, dreptul comunitar rămîne o sursă deosebit de importantă de reflecții juridice și o sumă de experiențe interesante în domeniul dreptului cooperării internaționale. Cursurile și colocviile organizate la Palma de Facultatea internațională de drept comparat au reușit să scoată în relief aceste experiențe și să dea o imagine de sinteză a lor.

Singurul regret poate, al participanților, a fost acela că timpul prea scurt, de două săptămîni, în care s-au concentrat aceste întîlniri, nu le-a îngăduit prea mult să viseze sub palmieri și portocali la cerul strălucitor — în acele zile — al Mediteranei ; să zăbovească mai îndelung sub zidurile palatului Almundena, vechea reședință a regilor mauri care au ocupat insula timp de cinci secole, pînă în 1229 cînd Jaime I cuceritorul, regele Aragonului, o încorporează regatului său.

Dacă astăzi Mallorca este locul predilect de întîlnire al colocviilor internaționale, în trecut a fost locul de întîlnire al unor vechi civilizații. Fenicienii, grecii, cartaginezii, romanii, vandalii, bizantinii și mai ales arabii au lăsat urmele civilizațiilor respective în această insulă.

Pentru noi românii, insula Mallorca are o însemnătate specială. În primul rînd în legiunile romane care au luptat în Dacia, trupele de „honderos", de aruncători cu pietre, adică artileria timpului, erau formate din maiorchini. În al doilea rînd, renumitele peșteri din partea de răsărit a insulei, Cuevas Drach y Homs, în care se găsește cel mai mare lac subteran al Europei, au fost studiate de savantul român Emil Racoviță, întemeietorul speologiei. În sfîrșit, în Universitatea Lulliana se predă și se studiază astăzi limba și literatura română.

Activitatea din anul acesta a Facultății internaționale și a Asociației internaționale de drept comparat se desfășoară pe o arie întinsă și o tematică bogată. În afară de întîlnirea de la Palma, în primăvară s-au ținut cursurile de la Strasbourg. Către sfîrșitul verii, încep alte cicluri la Recanati și Torino în Italia, iar în toamnă, spre sfîrșitul lui septembrie, vor avea loc la Pescara lucrările congresului de drept comparat. Prin grija deosebită și selecția riguroasă a Institutului de cercetări juridice al Academiei de științe sociale și politice, participarea românească la toate aceste întîlniri este remarcată și importantă. Iar la Palma de Mallorca am fost impresionat, constatînd cu cît interes este întîmpinată contribuția științifică românească.

reflector

DIN NOU DESPRE CHAPPAQUIDDICK

Doamna Joseph Kopechne, mama tinerei Mary Jo care şi-a pierdut viaţa în accidentul de automobil de la Chappaquiddick, serie, în ultimul număr al revistei „McCall's", că doreşte „să pună capăt speculaţiilor şi zvonurilor urite care ne-au torturat" de la prăbuşirea în apă a automobilului condus de senatorul Edward Kennedy. „Printre prietenii lui Mary Jo, scrie dna Kopechne, nu se afla nici unul numit senatorul Edward Kennedy. Toate poveştile despre o idilă între ei sînt prostie curată. Ea l-a cunoscut abia după moartea lui Robert Kennedy şi nu l-a întîlnit decît foarte rar". De fapt, Mary Jo era îndrăgostită de un funcţionar al Departamentului de Stat şi urma să se mărite cu el.

Mama victimei este convinsă că Edward Kennedy a făcut tot ce i-a stat în putinţă pentru a o salva pe Mary Jo, dar este nemulţumită de atitudinea lui Joseph Gargan şi a lui Paul Markham, doi prieteni ai senatorului, care nu au anunţat imediat autorităţile : „Neanunţînd accidentul de îndată, Gargan şi Markham au dat curs liber celor mai oribile speculaţii. Multă lume va crede totdeauna că această tragedie n-a fost un simplu accident". Concluziile judecătorului Boyle sînt criticate ca fiind „foarte grăbite şi neadecvate" : „Judecătorul a ajuns la concluzia că senatorul Kennedy a mintit atunci cînd a spus tribunalului că el şi Mary Jo au plecat spre ferryboat pentru a se înapoia la Edgartown. Această concluzie, aparţinînd unui om care n-a cunoscut-o pe Mary Jo, ne lasă un gust amar. O respingem întrutotul, după cum respingem şi implicaţiile ei".

În articolul din „McCall's" se arată că părinţii tinerei secretare au discutat ulterior cu prietenele ei care se aflau în seara respectivă pe insula Chappaquiddick şi au aflat că Mary Jo îi ceruse senatorului s-o conducă la ferryboat.

Este primul comentariu al familiei Kopechne la raportul judecătorului de instrucţie care declarase cazul închis.

AL 19-LEA STAT INDIAN

Cabinetul indian a hotărît să acorde teritoriului Himachal-Pradesh, pînă în prezent sub administraţia guvernului central, statut de independenţă în cadrul Uniunii Indiene. Decizia a fost anunţată în parlament de primul-ministru Indira Gandhi. În prezenta sesiune, deputaţii indieni vor examina, în acest sens, un proiect de lege adecvat. Acest al 19-lea stat indian este situat la poalele munţilor Himalaia şi se învecinează cu statele indiene Cașmir, Uttar-Pradesh şi Haryana. Are o populaţie de circa trei milioane de locuitori.

SPANIA

Climat politic şi social în efervescenţă

Evenimentele ultimelor săptămîni — puternicele greve muncitoreşti, redeschiderea procesului Matesa, semnarea la Madrid a noului tratat spaniolo-american privind prezenţa bazelor americane în ţară — au readus Spania în actualitatea internaţională. De aproape un an echipa ministerială tradiţională, bine dozată timp de 30 de ani de către generalul Franco, a fost schimbată cu o altă formaţie mai omogenă : remanierea ministerială de la 29 octombrie 1969 a fost — cel puţin la început — privită ca o etapă decisivă a evoluţiei politice a franchismului. S-a încercat o ruptură (deşi sloganul noii echipe guvernamentale este „evoluţie în continuitate") cu un trecut deloc plăcut în amintirea Spaniei şi a vecinilor ei, aceasta realizînduse prin înlăturarea, destul de bruscă şi neaşteptată, a Falangei — partidul al cărui nume este sinonim în Spania cu fascismul.

■

Cu toate schimbările „ar însemna să dăm dovadă de prea mult optimism dacă am aştepta o modificare serioasă a politicii sociale de pînă acum", scria „Le Monde" cîteva zile după remanierea ministerială de la 29 octombrie 1969. Recrudescenţa mişcării greviste din Spania anului 1970 — în perioada 1 martie 1969-1 martie 1970 s-au înregistrat în Spania 422 de greve, ceea ce reprezintă un adevărat record în ţară — subliniază prin ea însăşi imobilismul politicii sociale a Madridului. Grevele izbucnite în cursul ultimelor luni în Asturia, Granada, Leon, la şantierele de construcţii navale din Sevilla, la Jérez, Gijon, Tarragona etc., care au paralizat în mare parte economia spaniolă, mărturisesc, prin amploarea şi virulenţa lor, forţa mişcării muncitoreşti care se lasă, în ciuda represiunii, din ce în ce mai puţin intimidată.

Pornind iniţial de la obiectivele strict economice, actualul val grevist a căpătat un profund caracter politic. Minerii — ca şi alte categorii profesionale — nu mai vor să accepte intervenţia organizaţiei sindicale oficiale în negocierea soluţiilor conflictelor de muncă : „falimentul sindicatelor oficiale" — proclamă „El Pensamiento Navarro", „agonia Falangei" — conchide „Le Monde" — care vede în sindicatele oficiale respinse de mase „ultimele semne ale puterii falangiste". Pe de altă parte, recunoaşterea legală a dreptului de grevă constituie unul din obiectivele actualei mişcări revendicative. În decembrie 1965, o rectificare adusă articolului 222 din Codul penal proclama că numai grevele de inspiraţie politică sînt interzise nu şi acelea cu caracter strict profesional. Dar, doi ani mai tîrziu, Tribunalul Suprem declara că grevele continuă să fie ilegale în toate cazurile, hotărîre criticată de majoritatea ziarelor spaniole. Un rol deosebit de important în cadrul mişcării greviste îl au, fără îndoială, aşa-numitele „Comisiones obreras" (comisii muncitoreşti) care reprezintă o forţă de necontestat, singura organizaţie sindicală reală, capabilă de acţiune pe scară naţională.

Influenţa şi vigoarea comisiilor muncitoreşti s-a manifestat, de pildă, cu prilejul ultimei greve a metroului din Madrid, prima de acest gen în ultimii treizeci de ani, care a neliniştit guvernul, reunit imediat în şedinţă extraordinară de către generalul Franco. Discuţiile privind reînnoirea contractelor colective la metrou vor continua — s-a hotărît — în toamnă. Tot atunci se vor desfăşura negocieri şi în alte sectoare-cheie : metalurgie, unde nemulţumirea a crescut, contracte colective nemaiexistînd de şase ani ; construcţii, unde recentul contract este considerat de muncitori drept nesatisfăcător ; chimie, unde femeile, care reprezintă 70 la sută din personal şi-au prezentat revendicările proprii etc.

În aceste zile — constată observatorii — deşi preocupările de ordin politic şi economic stau în atenţia guvernului de la Madrid mai mult ca oricînd, convulsiile sociale, care au coincis şi cu noile „convenţii colective" interesînd cîteva milioane de muncitori, reprezintă preocuparea primordială a cabinetului. Aceasta cu atît mai mult cu cît mişcărilor muncitoreşti li s-au alăturat şi li se alătură mişcările studenţilor, intelectualilor şi clericilor.

În universităţile spaniole — în special în cele de la Madrid sau Barcelona — nu trece o lună fără a se produce incidente între studenţi şi poliţie. Dar simptomatic în această ţară, în care biserica a fost ani la rînd total ataşată regimului, este faptul că fenomenul contestatar a cuprins de cîţiva ani (accentuîndu-se în ultima vreme), o mare parte a clerului catolic, ce-şi manifestă deschis opoziţia faţă de regim. Să amintim numai cazul preotului Gamo al parohiei muncitoreşti din Moratalaz, din apropierea Madridului, condamnat la 3 ani închisoare şi la o amendă de 10 000 pesetas pentru a fi pronunţat o predică ostilă autorităţilor, ca şi pe acela al celor patru preoţi din Barcelona care, condamnaţi şi apoi graţiaţi, au refuzat graţierea atîta vreme cît nu s-a acordat o amnistie generală. Conferinţa episcopală din 1969 a reafirmat, de asemenea, în mod răspicat „drepturile persoanei umane" şi a reclamat dreptul muncitorilor „de a fonda liber asociaţii care să-l reprezinte autentic pe muncitor".

Şomerii din Sevilla demonstrează în faţa primăriei

În faţa acestei situaţii au fost luate unele măsuri, ca deblocarea salariilor îngheţate de doi ani. Şi este probabil — comenta „Le Figaro" — ca guvernul să fie gata să cumpere pacea socială de care are cel mai mult nevoie pentru a-şi întări poziţiile politice. Cu toate acestea — continuă ziarul — „nimeni nu-şi face iluzii asupra posibilităţilor actuale ale unei schimbări profunde". O schimbare reală şi profundă — acesta este obiectivul tuturor mişcărilor de opoziţie organizate sau nu în ţară. „Ce perspective politice există în prezent în Spania ? — întreabă Dolores Ibarruri, preşedinta Partidului Comunist din Spania. Spre ce obiective tinde majoritatea forţelor politice care reprezintă principalele pături sociale din ţara noastră — clasa muncitoare, ţărănimea, mica burghezie şi burghezia naţională, intelectualitatea şi chiar burghezia nemonopolistă ? Nu încape îndoială — răspunde Dolores Ibarruri — că toate aceste forţe năzuiesc în prezent spre democraţie, care, în etapa actuală, poate fi reprezentată în Spania numai de un regim burghezo-democratic".

■

Relansarea „afacerii Matesa", lupta dintre cele două grupări politice care-şi dispută puterea — Falanga şi Opus Dei —, zvonurile privind eventualitatea unei crize financiare sînt elemente care au imprimat acestei ultime veri madrilene instabilitate şi incertitudine. Izbucnită în urmă cu un an „afacerea Matesa", această deturnare frauduloasă a creditelor pentru export, constituie fără îndoială cel mai grav scandal politic şi financiar pe care l-a cunoscut regimul. La 14 august 1969, Fraga Iribarne, pe atunci ministru al informaţiilor şi turismului, a denunţat neregularităţile produse în exporturile societăţii MATESA, societate exportatoare de maşini textile (Maquinaria Textil del Norte de España), denunţ în urma căruia preşedintele consiliului de administraţie al societăţii a fost încarcerat. Cîteva zile mai tîrziu, la 1 septembrie, s-a deschis, din ordinul procurorului general de pe lîngă Tribunalul Suprem, dosarul Matesa. O altă afacere de acelaşi gen a venit să i se adauge, în luna martie, cea a societăţii „Confecciones Gibraltar S.A.". Constituită în 1966 pentru a construi diverse instalaţii industriale în Gibraltar, beneficiară a unui împrumut pe 9 ani de 282 milioane pesetas şi a unei subvenţii de 45 milioane, s-a constatat că în 1970 „Confecciones Gibraltar S.A." „datora totul, pînă la ultima sa maşină de scris", fraudele ridicîndu-se la fabuloasa sumă de 1 miliard de pesetas.

În toamna lui 1969, cîteva săptămîni înaintea remanierii ministeriale, reprezentanţii Falangei mai sperau încă să utilizeze împotriva „tehnocraţilor" din guvern scandalul Matesa. Adevărata confruntare se consumă de fapt în culise pentru că „miniştri tehnocraţi" se traduce prin „miniştrii din Opus Dei". Orice spaniol preocupat de politică ştie că Opus Dei a reuşit să-şi înlăture adversarii tradiţionali (Falanga şi democraţia creştină) prin instalarea guvernului de la 29 octombrie 1969 — format din membri sau doar colaboratori, ai săi, de unde şi numele de „guvern opuscratic" S-ar putea pune întrebarea firească, de ce generalul Franco a permis ascensiunea organizaţiei. Răspunsul este la fel de firesc : faţă de o Falangă întruchipînd un trecut jenant, Opus Dei a apărut cu şansele unui viitor eficace. Şi totuşi, calculul pare greşit, lucrul fiind relevat de recenta „afacere Matesa" : din cei 80 de miliarde de franci (francezi vechi) înghiţiţi de societate, un sfert au servit la finanţarea instituţiilor proprii ale organizaţiei. În ultimă instanţă, această afacere cu fonduri băneşti are un substrat politic : confruntările de suprafaţă sînt numai cortina ; dacă s-ar ridica ar lăsa să se vadă personajele şi detaliile de decor ale unei scene cunoscute — lupta pentru succesiune. Fiecare este rivalul celuilalt din clasicul cvartet : armata, Falanga, democraţia creştină şi Opus Dei.

Cei care exploatează astăzi în Spania scandalul Matesa sînt falangiştii înlăturaţi de la putere în octombrie 1969. Faptul că generalul Franco — autorul remanierii — a lăsat să se examineze în faţa Curţii Supreme şi a Cortesurilor această „afacere a secolului" se datorează însă presiunilor armatei ce-şi manifestă din ce în ce mai mult nemulţumirea faţă de politica economică a tehnocraţilor din guvern.

Aşadar, cîteva luni după remanierea din octombrie 1969 şi victoria „tehnocraţilor", procesul Matesa, desfăşurat cu uşile închise, părea dat uitării pentru ca, în aceste ultime săptămîni agitate, politic şi social, să fie readus în atenţia opiniei publice. Şi cine ştie dacă proporţiile pe care le-a căpătat nu-l vor determina pe generalul Franco să procedeze o nouă şi importantă remaniere ministerială.

■

„Diferenţa dintre politica externă a actualului guvern de la Madrid şi cea a precedentului — declara la 12 februarie, la Paris, ministrul de externe López Bravo — rezidă în anumite nuanţe". Într-adevăr, chiar dacă tema europenizării sau cea a impulsionării politicii hispano-americane au existat pe agenda predecesorului său, Fernando María Castiella, López Bravo a încercat să dea nuanţe şi interpretări noi acestor probleme de politică internaţională. Şi părea încă de la început semnificativ faptul că în numai trei luni de la instalarea sa la palatul Santa Cruz noul ministru al afacerilor externe parcursese deja peste 60 000 km în cursul celor cinci călătorii în străinătate.

În ceea ce priveşte orientarea Spaniei spre Europa occidentală ca şi poziţia realistă în ce priveşte relaţiile cu ţările socialiste, acestea le-am mai analizat într-un articol precedent. Elemente noi au apărut însă în ultimele săptămîni în cadrul relaţiilor hispano-americane, o dată cu semnarea tratatului privind staţionarea bazelor militare americane în Spania. Negocierile pentru reînnoirea acordurilor asupra bazelor militare din Spania au demarat într-un climat destul de puţin favorabil, negociatorii spanioli punînd condiţii ce au stîrnit vii reacţii în Senatul american ca şi în rîndul opiniei publice şi presei americane. Ele au reaprins, totodată, şi sentimentele antiamericane ale opiniei publice spaniole aşa cum o relevă şi o anchetă a Institutului spaniol al opiniei publice „Diario de diarios". „Cei 1 643 de miliarde pesetas primiţi anual sub formă de material de război de către forţele armate spaniole — declara ziarul «Madrid» — au servit drept morfină pentru a lăsa să treacă neobservată calitatea noastră de subordonaţi". Într-un articol publicat în „La Vanguardia", fostul ambasador al Spaniei la Paris, José Maria de Areilza se întreba : „De ce să se continue prezenţa acestor baze care condiţionează politica noastră externă şi pot crea probleme internaţionale ?" Într-adevăr, în multe cercuri, americane şi spaniole, acordul este apreciat ca un pas în direcţia aducerii Spaniei (prin intermediul S.U.A.) în blocul Nord-Atlantic. Ministrul de externe Gregorio López Bravo vorbeşte de fapt fără rezerve de faptul că „noul acord ne leagă de N.A.T.O. prin sistemul de securitate aerian şi sistemul de alarmă ale blocului". Practic, constatarea se materializează prin încorporarea bazelor militare americane din Spania în reţeaua de baze a N.A.T.O., fără o consultare prealabilă a aliaţilor. Rămîne de văzut cum vor reacţiona aceştia, cu atît mai mult cu cît se cunosc predispoziţiile Spaniei faţă de lărgirea relaţiilor ei cu statele vest-europene, implicit cu Piaţa comună.

Dacă la toate acestea se adaugă contradicţia evidentă ce apare între implicaţiile acordului şi tendinţele mai realiste, manifestate în politica externă a Spaniei — ea s-a pronunţat, de pildă, favorabil asupra convocării unei conferinţe privind securitatea pe continentul nostru — întrebarea fostului diplomat spaniol pare deplin îndreptăţită.

Rodica DUMITRESCU

Pe o stradă principală

Piața Independenței

reportaj pe glob

MONTEVIDEO

Iuri Ionescu

Numele capitalei Uruguayului provine și el din legendarele exclamații care au botezat multe orașe mari de pe coasta atlantică a Americii de Sud : „Ce aer bun !" (Buenos Aires), „Ce priveliște frumoasă !" (Belo Horizonte) ș.a.m.d. Și de data aceasta cîtă forță trebuie să fi avut strigătul care, zice-se, a răsunat de pe vîrful unui catarg al celebrelor caravele ale lui Magellan, ca ecoul său să poată răsuna pentru totdeauna pe aceste meleaguri ! „Monte vide eu" ! (Văd un munte !) Cine știe ? Poate că Magellan și tovarășii săi de aventură, schimbînd direcția spre vest și angajîndu-se brusc cu caravelele în estuarul La Plata — despre care și-au închipuit pe drept cuvînt că ar fi „o mare", — au avut certitudinea că, în sfîrșit, au atins extremitatea sudică a Indiei ? Că muntele Cerro, care străjuiește intrarea în Mar del Plata, este un nou cap al „Bunelor Speranțe" de întoarcere acasă și cîștigare a pariului de a fi înconjurat primii globul pămîntesc ? În lipsă de dovezi istorice certe, supozițiile de tot felul au dat aripi fanteziei populare, legendelor. Tîlcul lor — și orice legendă se zice că are tîlcul ei — mi-a fost dezvăluit după confruntarea bruscă cu realitatea acestor locuri.

Lumea Nouă a fascinat imaginația tuturor celor care s-au aventurat pe întinderile ei : coastele atlantice prin imensitatea preeriilor aproape pustii, iar cele ale Pacificului prin fabuloasele cetăți incașe, care pentru vechii conchistadori ascundeau comori de aur, iar pentru actualii cercetători și poeți comori de civilizație. Europenii au venit la început aici în chip de distrugători, de barbari. Apoi, din averile strînse prin pîrjol au început să reclădească pe noul continent cele mai frumoase imagini cu care au plecat din patriile părăsite pe continentul vechi. Și astfel, în ținuturile acestea — transformate în pustietăți și mai mari decît au fost înainte, — au început să răsară cu timpul alimentate de seva unor bogății virgine orașe înfloritoare, dintre care unele au întrecut chiar modelele lor europene. Orașe în pampas, orașe în plină junglă ; Buenos Aires, Montevideo, Rio. După ce străbați pampasurile care se întind pe sute de kilometri aidoma unui ocean încremenit, pășunile nesfîșite de pe malurile Paranei, treci (doar în zbor) peste jungla Amazonului, și te oprești la porțile acestor splendide citadele ale civilizației secolului al XX-lea, rămîi impresionat ca în fața unor fenomene cu totul neașteptate.

Impresia aceasta îți este confirmată mai ales dacă te apropii de ele dinspre vest. Coline acoperite cu iarbă, pe care rătăcesc cirezile de vaci sau boi, ici-colo cîte un pîlc de copaci sub care se ascund casa vreunui proprietar de *estancia* (moșie sau fermă) și cocioabele păstorilor *(puesteros)* — iată peisajul la vest de Montevideo. Apoi, dintr-o dată, după ce ai început să te împaci cu ideea că drumul pe care îl urmezi va continua așa la infinit, în fața ta apare unul dintre cele mai elegante, moderne și frumoase orașe nu numai din America Latină, ci chiar de pe glob. Ești uimit, nedumerit, cauți o explicație pe care nu o găsești.

Căci ce este în fond Montevideo ? — capitala unor ținuturi de păstorit, ce-i drept, însă, de păstorit care s-ar putea numi „pe scară industrială" ! Uruguayul — de cîteva ori mai mic decît Argentina — era pînă acum cîțiva ani cel mai mare exportator de carne după aceasta : 87,8 la sută din totalul exportului îl formau produsele animaliere în valoare de 170 milioane dolari. În cinstea păstorilor, celebrii *gauchos*, a fost ridicată o frumoasă statuie ecvestră în piața Lorenzo Justinian Perez. Preponderența economiei agrare, trăsătură caracteristică și tradițională a țării timp de decenii și chiar secole, va rămîne, însă, nu peste multă vreme un semn al trecutului ? Cert este că devine tot mai pregnantă preocuparea pentru dezvoltarea industrială, pentru o valorificare mai eficientă a resurselor naturale ale țării. Deocamdată în Uruguay unui număr de 3 800 de gospodării, avînd peste o mie de hectare, le revin 58,9 la sută din pămînturi, în timp ce 39 700 gospodării — sub 20 de hectare — le revine 1,9 la sută. Aproape 10 milioane hectare de pămînt sînt date în arendă. O asemenea situație poate explica obîrșia unor reședințe strălucitoare.

Plaja din Montevideo este mult căutată de turiștii uruguayeni și străini

O altă explicație constă și în faptul că deși este capitala celei mai mici țări de pe continentul sud-american — și ca suprafață (187 000 kmp) și ca populație (2,8 milioane) — ea concentrează aproape jumătate din numărul total al cetățenilor țării (1,3 milioane). Pe drept cuvînt se poate spune în acest caz că întreaga țară poate fi considerată o colonie a propriei sale capitale. Aici, însă, la Montevideo, s-au concentrat nu numai bogățiile țării, ci, cu timpul, și valorile ei spirituale, care numai acolo găseau condiții de afirmare. Arhitecți, sculptori și meșteșugari de talent au înălțat splendide catedrale, clădiri moderne de aproape 30 de etaje, au construit vile, parcuri, teatre, stadioane, au modelat acele statui care te întîmpină la tot pasul și care înfățișează scene caracteristice din viața poporului : de la „căruța cu coviltir", trasă de trei perechi de boi, a primilor imigranți, „sclavul negru", „indianul", „imigrantul", „plugarul", „docherul", „învățătoarea" și pînă la legendarii eroi ai independenței și revoluției ca generalul Artigas care a scuturat în 1820 atît dominația Braziliei, cît și cea a Argentinei.

De fapt, întregul oraș te impresionează mai ales nu prin clădiri impunătoare și bulevarde largi (ca de pildă vecinii săi : Buenos Aires sau Rio de Janeiro), ci prin frumosul miniatural : fiecare scuar, piață, vilă, parc are o frumusețe a lui proprie. Dacă piața centrală „Plaza Independencia" este dominată de clădirile impunătoare ale Palacio Solo cu 26 de etaje — dar cu aspect de castel medieval — și Victoria Plaza Hotel, o altă piață învecinată Plaza Constitución, cu catedrala ei gotică și nelipsitul *Cabilo* (primăria, în prezent ministerul de externe) îți amintește de vechile orașe spaniole. M-a impresionat mult clădirea Parlamentului, construită exclusiv din marmură (de altfel singurul zăcămînt mineral de care dispune din belșug Uruguayul). Parcul „El Prado" — cu lacurile și grotele lui artificiale, cu o colecție de 850 varietăți de trandafiri, — este considerat unul din cele mai frumoase din America Latină. El este vestit, între altele, în întrecerile de domesticire a cailor sălbatici, cu prilejul vestitelor *Semana Criola* în care *gauchos* din întreaga țară vin să-și arate măiestria.

M-am plimbat și eu ca și miile de turiști pe străzile drepte, mai toate străjuite de pomi, ale acestui oraș, am fost și eu învăluit de aroma suavă a eucaliptilor, am ascultat foșnetul inimitabil al frunzelor de palmier, susurul chitarelor care răsună discret din boschetele nenumăratelor scuaruri. Sînt străzi care parcă toate conduc spre chei, unde se înșiră la nesfîrșit hoteluri, restaurante, cazinouri, cafenele, baruri. Nu trebuie să uităm că Montevideo este nu numai capitala Uruguayului, ci și a celor mai renumite plaje de pe coasta atlantică — Playa Romirez, Pocitos, Buceo, Malvin, Carrasco, Atlantida, pînă la Punta del Este de faimă mondială. În fiecare sezon vin aici cel puțin 300 000 de turiști care lasă în țară circa 30 milione dolari. În afară de aceștia, 100 000 argentinieni își au reședințele la Montevideo (Buenos Aires este la o distanță de jumătate de oră de zbor) pentru a scăpa de căldura umedă și toridă de acasă. Un prieten din Buenos Aires îmi spunea că vara dacă vrei să întîlnești un *portenos* (cum își spun locuitorii acestui oraș) trebuie să-l cauți numai la Montevideo.

Dar, vorbind despre frumusețile și punctele de atracție ale orașului Montevideo, de virtuțile artistice ale cetățenilor săi, să nu uităm că aceștia au făurit la începutul secolului nostru și cea mai democratică legislație din America Latină, care conferă libertăți politice și sindicale destul de largi, acordă femeilor drept de vot, introduce proprietatea de stat asupra unor întreprinderi și instituții de utilitate publică și asigură învățămîntul elementar obligatoriu, ceea ce face ca procentul știutorilor de carte să fie astăzi de 90 la sută (fenomen unic în America de Sud !).

În ultimii ani și în viața capitalei uruguayene se răsfrîng efectele social-politice determinate de necesitatea modernizării structurilor economice. Este neîndoios că transformarea acestora va conferi și capitalei noi ritmuri, contemporane, noi motive ale atracției pe care o exercită asupra celor care o vizitează.

reflector

UN FORUM LATINO-AMERICAN AL SIDERURGIEI

În ultimii ani politica economică a majorității statelor latino-americane reflectă preocuparea pentru lărgirea și consolidarea producției industriale, considerată ca unul din factorii importanți ai accelerării progresului. În această ordine de idei mai multe guverne latino-americane au elaborat „planuri de expansiune" a industriei siderurgice (oțel, fontă, laminate) pentru dezvoltarea cărora America Latină dispune de serioase baze de materii prime. Anul acesta, „Comisia economică a O.N.U. pentru America Latină" (C.E.P.A.L.) a elaborat un studiu amplu asupra posibilităților de stimulare a industriei siderurgice în cîteva țări (Ecuador, Bolivia și Paraguay și țările Americii Centrale), unde se constată absența acestui sector important al economiilor moderne. Cooperarea interlatino-americană în domeniul siderurgiei a constituit tema unui recent forum care a avut loc la Caracas. În cuvîntul de deschidere rostit la „Congresul latino-american al siderurgiei", președintele Venezuelei, Rafael Caldera, declara că „pentru a cuceri condiția de țări dezvoltate trebuie să sporim consumul de oțel și să producem în țările noastre toate derivatele pe care le reclamă emanciparea noastră industrială". Datele prezentate la forumul de la Caracas atrag atenția asupra insuficienței alarmante a produselor siderurgice autohtone. În toată America Latină există numai 22 de uzine siderurgice (12 în Brazilia, 4 în Mexic, 2 în Argentina și cîte una în Columbia, Chile, Peru și Venezuela). Inginerul Anibal Gomez, secretarul general al Institutului latino-american al fierului și oțelului (I.L.A.F.A.), subliniază că insuficiența producției siderurgice apare nu numai din cifrele globale pe întregul continent, dar mai ales, din cele care rezultă în urma defalcării lor pe țări. Astfel, în 1968, din 10 tone de laminate, 9 au aparținut unui grup de trei țări : Brazilia, Mexic și Argentina. Una din problemele principale dezbătute la Caracas — asupra căreia s-a atras atenția și în studiul C.E.P.A.L. — a reprezentat-o valorificarea mai eficientă a marilor zăcăminte de minereu de fier. America Latină posedă 32,9 la sută din rezervele mondiale de minereu de fier.

Majoritatea participanților la forumul siderurgiei de la Caracas au analizat sursele posibile ale creșterii investițiilor necesare pentru creșterea producției de oțel. S-au elaborat o serie de propuneri pentru coordonarea acțiunilor în vederea obținerii unor credite în condiții mai avantajoase.

DEFINIREA AGRESIUNII — ELEMENT IMPORTANT PENTRU MENȚINEREA PĂCII ȘI SECURITĂȚII

Gheorghe Secarin
Tudor Mircea

Recent, la Geneva, s-au încheiat lucrările sesiunii a III-a a Comitetului special al O.N.U. pentru definirea agresiunii. Parte integrantă a eforturilor pe care factorii progresului le desfășoară pentru a promova și întări autoritatea justiției și a dreptului în relațiile internaționale, a principiilor fundamentale ale acestor relații — respectarea suveranității și independenței naționale, egalitatea deplină în drepturi, neamestecul în treburile interne ale altor state, avantajul reciproc — definirea agresiunii este menită să constituie un instrument juridic eficace pentru menținerea păcii, un obstacol în calea folosirii forței sau a amenințării cu forța în relațiile internaționale.

Așa cum se știe, preocupările în acest sens datează încă din perioada dintre cele două războaie mondiale. Pe planul dreptului internațional, eforturile consacrate definirii agresiunii s-au desfășurat paralel cu acțiunile inițiate în scopul scoaterii în afara legii a războiului de agresiune și, în general a prohibirii folosirii forței și amenințării cu forța. Un moment notabil al acestui proces l-au marcat convențiile de definire a agresiunii de la Londra, din 3—4 iulie 1933, încheiate pe o perioadă nedeterminată și deschise participării tuturor statelor. La elaborarea lor a participat activ eminentul om politic și diplomat român Nicolae Titulescu pentru care definirea agresiunii constituia un element prețios de securitate de care popoarele nu trebuiau să fie private. Dispozițiile convențiilor prevăd că toate statele au deopotrivă dreptul la independență, la securitate, la apărarea teritoriilor și la libera dezvoltare a instituțiilor lor. O valoare deosebită, pe plan juridic și politic, au prevederile acestor instrumente internaționale, care consfințesc principiul conform căruia nici o considerațiune de ordin politic, militar sau de altă natură nu poate justifica agresiunea.

Pentru Organizația Națiunilor Unite al cărui scop principal și rațiune de a fi constă în a „menține pacea și securitatea" (art. 1 pct. 1) definirea agresiunii s-a înscris în suita preocupărilor ei de prim plan, încă de la primele sale sesiuni. Ca și în trecut, examinarea acestei probleme a urmat, însă, o cale sinuoasă. În 1950 chestiunea a fost încredințată spre studiu Comisiei de drept internațional, iar, ulterior, Secretariatului O. N. U. În 1953 și 1954, Adunarea Generală a O. N. U. a hotărît crearea unor comitete speciale pentru studiul acestei probleme, dar discuțiile s-au menținut într-un stadiu preliminar.

O dată cu constituirea, prin rezoluția 2330 (XXII) din 18 decembrie 1967, a actualului comitet special al O. N. U. care are în componența sa 35 de state printre care și România, năzuințele spre întărirea legalității internaționale au căpătat noi puncte de sprijin.

Lucrările primelor două sesiuni ale actualului Comitet special s-au desfășurat la Geneva în 1968 și la New York în 1969. Reînnoind mandatul Comitetului, cea de-a XXIV-a sesiune a Adunării Generale a O. N. U. a precizat că este urgent să se definească agresiunea și că ar fi de dorit ca acest obiectiv să fie atins pe cît posibil înainte de cea de a XXV-a aniversare a O. N. U. Cu acest îndemn și această sarcină de mare responsabilitate, s-au deschis lucrările celei de a III-a sesiuni a Comitetului special O. N. U.

Ținînd seama de rezultatele pozitive obținute de Comitetul Special al Organizației Națiunilor Unite pentru codificarea principiilor fundamentale ale dreptului internațional — care la sesiunea din aprilie 1970 a elaborat proiectul de Declarație cu privire la principiile de drept internațional referitoare la relațiile prietenești și cooperarea dintre state ca și de eforturile crescînde ale statelor în direcția creării unui climat de destindere și de securitate în Europa și în întreaga lume, era de așteptat ca sesiunea din acest an a Comitetului special să înregistreze progrese mai substanțiale în elaborarea definiției agresiunii. Raportul comitetului special, care va fi discutat la cea de-a XXV-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U., consemnează opiniile delegațiilor asupra unor probleme de principiu ridicate în dezbateri și concluziile unui grup de lucru creat în cadrul Comitetului, cuprinzînd elementele definiției asupra cărora s-a căzut de acord, problemele asupra cărora este posibil să se obțină consensul membrilor Comitetului și punctele controversate. La inițiativa delegației bulgare, a fost adoptat, în unanimitate, un proiect de rezoluție prin care se recomandă Adunării Generale a O.N.U. să reînnoiască mandatul comitetului pentru anul 1971. În ceea ce privește structura definiției agresiunii, marea majoritate a statelor membre ale Comitetului special sînt de acord să dea prioritate, în această fază, definirii agresiunii **armate**, descriindu-se în termeni generali această formă de agresiune și enumerîndu-se, cu titlu de exemplu, acte tipice de agresiune.

Republica Socialistă România, fidelă principiilor politicii sale externe, se pronunță cu consecvență pentru încriminarea oricăror acte de folosire a forței sau amenințare cu folosirea forței în relațiile internaționale. Delegațiile române au participat activ la elaborarea proiectului de Declarație despre principiile dreptului internațional privind relațiile prietenești și cooperarea dintre state. Printre acestea figurează principiul nerecurgerii la forță conform căruia **„războiul de agresiune constituie o crimă împotriva păcii angajînd responsabilitatea în virtutea dreptului internațional"**. Potrivit aceluiași principiu, toate statele au obligația **„de a se abține în relațiile internaționale să recurgă la amenințarea sau folosirea forței fie împotriva integrității teritoriale sau independenței politice a oricărui stat, fie în orice alt mod incompatibil cu scopurile Națiunilor Unite"**.

România — consecventă poziției sale tradiționale favorabilă definirii agresiunii — participă activ la lucrările acestui Comitet. În nota verbală cuprinzînd considerațiunile guvernului român referitoare la problema întăririi securității internaționale, transmisă Secretarului general al O.N.U. ca răspuns la recomandările rezoluției 2606 (XXIV) din decembrie 1969, se arăta, între altele, că **„la întărirea securității internaționale ar contribui și elaborarea unei definiții general acceptate a agresiunii"**.

Delegațiile române la sesiunile de pînă acum ale Comitetului special au subliniat în mod deosebit faptul că menținerea păcii și securității internaționale, eliminarea războaielor agresive nu sînt posibile fără respectarea principiilor fundamentale ale dreptului internațional contemporan: suveranitatea națională, egalitatea în drepturi, interzicerea folosirii forței și amenințării cu forța, neamestecul în treburile interne ale altor state, rezolvarea pe cale pașnică a diferendelor internaționale.

În legătură cu definirea actelor tipice de agresiune, delegațiile române, ca și majoritatea delegațiilor participante la lucrările Comitetului, s-au pronunțat în sensul că războiul, declarat sau nedeclarat, folosirea armelor nucleare sau a altor arme de distrugere în masă, bombardarea sau invadarea teritoriului unui stat, ocupația prin forță militară sau anexarea teritoriului sau a unei părți din teritoriul unui stat, trimiterea de bande înarmate pe teritoriul unui alt stat etc., constituie crime internaționale de agresiune. Insistînd pentru încriminarea juridică și politică a actelor agresive, la sesiunile Comitetului special din 1969 și 1970 delegațiile române au subliniat necesitatea de a se include în definiție, ca formă a agresiunii indirecte, punerea teritoriului național la dispoziția altui stat, pentru a-l folosi ca bază de atac armat împotriva unui stat terț, problemă adusă pentru prima dată în dezbaterea unor organisme internaționale în legătură cu definirea agresiunii.

Definirea agresiunii este menită să constituie, fără îndoială, un element important în sistemul normelor dreptului internațional, să contribuie la întărirea principiilor și normelor înscrise în Carta O.N.U., la creșterea eficienței activității O. N. U., la crearea unui climat de încredere între membrii comunității internaționale.

reflector

J.-J. S.-S. şi TENTAŢIILE DE CENTRU-STÎNGA

Alegerile parţiale de la Bordeaux, unde, după toate probabilităţile, ar urma să candideze din partea majorităţii guvernamentale, premierul francez Jacques Chaban Delmas, au determinat în rîndurile radicalilor, socialiştilor şi Convenţiei instituţiilor republicane o oarecare agitaţie. Deşi data scrutinului n-a fost încă fixată, cele trei partide desfăşoară o intensă dezbatere, uneori cu caracter polemic, pentru a precipita opţiunile. Deocamdată sînt sesizabile cîteva tendinţe discordante, pe de o parte între respectivele formaţiuni, pe de alta în interiorul lor. Ele au apărut în momentul cînd conducerile organizaţiilor locale au căzut de acord să susţină un candidat unic. Imediat dezavuaţi de secretarul general al partidului lor, Jean Jacques Servan Schreiber, liderii radicali din Bordeaux s-au văzut puşi într-o situaţie delicată, înţelegerea lor cu reprezentanţii celorlalte două formaţiuni devenind caducă. De unde nu se aştepta decît anunţarea candidaturii, lucrurile au luat o întorsătură destul de confuză.

La puţin timp după această decepţie, care a sporit nemulţumirile cadrelor locale, Convenţia instituţiilor republicane fixează propriul ei candidat în persoana lui Gabriel Taix, lider bordelez al formaţiei, dar cu rezerva că „în faţa unui candidat de anvergură naţională", propus de socialişti sau de radicali, Taix se va retrage. Complicaţiile au sporit în momentul cînd socialiştii au anunţat că vor desemna drept candidat pe însuşi secretarul general al partidului, Alain Savary.

Or, pentru J.-J. Servan Schreiber, intrarea liderului socialist în competiţie ar fi „lipsită de sens". Poziţia ridică noi dificultăţi în calea acordului dintre cele trei partide. Substratul lipsei de entuziasm a secretarului general radical faţă de candidatura lui Alain Savary nu mai este însă de natură tactică, ci politică. Într-adevăr, în ultimele sale declaraţii, J.-J. Servan Schreiber a sugerat ca uniunea să nu se realizeze numai între radicali, socialişti şi Convenţia instituţiilor republicane, ci să înmănuncheze opoziţia „de la Centrul democrat pînă la C.I.R.". Un asemenea ţel dezvăluie proiectele şi ambiţiile pe termen lung ale secretarului general al radicalilor : pregătirea treptată a unui guvern de „centru-stînga".

Divergenţele apărute la cele trei formaţii sînt, după părerea observatorilor, profitabile majorităţii guvernamentale care pînă acum n-a intrat în arenă cu toate forţele sale.

Astăzi, 27 august, liderii radicali, socialişti şi ai Convenţiei instituţiilor republicane urmează să decidă care va fi, în ultimă instanţă, candidatul lor. Dar indiferent de opţiune, scrutinul de la Bordeaux a dat la iveală, mai limpede decît cel de la Nancy, elementele dezacordurilor care împiedică realizarea unităţii întregii stîngi, în deosebi intenţia de a amorsa o alianţă cu Centrul.

„Contestatarul" Don Helder Camara

Cînd a venit în Europa (iunie), Don Helder Camara era destul de puţin cunoscut. Ce ştiau toţi ? Că este un preot brazilian, arhiepiscop de Recife, unul dintre „contestatarii" bisericii catolice, adept al non-violenţei şi apărător al săracilor din zonele subdezvoltate ale Braziliei. A ţinut conferinţe la Londra, la Paris, în Sala Sporturilor, („se adunase acolo o mulţime cum nu mi-a mai căzut sub condei", mărturiseşte un reporter) în Berlinul occidental. A impresionat prin prelegerile lui, a atras atenţia marelui public şi a marilor ziare.

„Sînteţi unul din acei oameni celebri a căror viaţă marele public n-o cunoaşte. Deci cine sînteţi, Don Helder Camara ?", l-a întrebat un ziarist. Iată răspunsul : „Spuneţi că nu-mi cunoaşteţi viaţa, dar nu este exact pentru că biografia mea este deja scrisă... Nu de mine, desigur. Nu-mi place să vorbesc despre mine, cred că este ridicol să ai o biografie cît trăieşti. După aceea, este cu totul altceva..." Şi totuşi n-a rezistat tentaţiei (şi întrebării) şi şi-a povestit amănunţit tot trecutul, pînă azi, pînă la vremea „trezirii conştiinţei", pînă cînd a devenit celebru.

Trăieşte în Recife, în nord-estul uscat, unde seceta ucide plante, copii, speranţe. Are 61 de ani, este autodidact şi arată neînchipuit de mărunt, firav, transparent, cu ochii de un albastru oceanic, obosiţi de lectură. De aici predică non-violenţa, vorbeşte pentru şi în apărarea săracilor, pleacă în Europa şi ţine conferinţe, în Statele Unite şi devine laureat „honoris causa", apoi, recent, al doilea deţinător al premiului „Martin Luther King" (după reverendul Albernathy) pentru „avîntul pe care l-a dat în ţara sa acţiunilor sociale prin nonviolenţă". Vocaţia de preot ? A apărut brusc pe cînd avea opt ani : misterioasă şi încăpăţînată, din dorinţa de a face bine, din durerea unei familii cu treisprezece copii. Acum îşi dă seama că nu s-ar fi făcut nimic altceva : deşi consideră o crimă lipsa de fantezie, nu are totuşi fantezia să se imagineze altceva decît preot. Istoria lui este cea a semenilor, dar puţin mai năbădăioasă. La seminar făcea gălăgie cînd nu trebuia şi scria poezii, ceea ce era interzis. Mai tîrziu, este un preot căruia nu-i ajunge să fie doar atît şi fără s-o ştie, sau poate chiar s-o vrea, devine un lider al „contestatarilor" din Brazilia (cu cel mai mare număr de clerici pe continent — 11 500) şi din întreaga Americă Latină. A trăit 28 de ani la Rio de Janeiro şi cînd prezenţa sa a început să fie indezirabilă (lua partea celor care trăiau în mizerele „favelas") a fost mutat la Recife.

Este considerat, de cînd face turnee peste ocean pentru a acuza nedreptatea socială fie internă, fie internaţională, ca „avocatul lumii a treia pe lîngă Vatican". Teoriile sale promovează ca soluţie „violenţa paşnică". De ce o numeşte aşa ? Pentru că nu se mulţumeşte cu reforme mărunte, ci cere o revedere completă a structurilor actuale : o societate refăcută de la capăt. Nu ajunge să lupţi pentru săraci, să mori pentru săraci. E nevoie să le dai conştiinţa drepturilor lor. E nevoie ca masele să realizeze urgenţa de a se elibera şi nu să fie eliberate de cîţiva idealişti care înfruntă tortura precum creştinii leii în Colisseum. Care sînt forţele viitorului, Don Helder Camara ? Tinerii ! Are mare încredere în tineri şi cînd vorbeşte de ei, mîinile desenează în aer arabescuri. Tinerii au strada, şi ce bine o folosesc, spune el. Noi nu o avem, regretă. Ei, şi toţi ceilalţi care vor dreptate, luptă pentru o nouă Brazilie. Don Helder Camara o vede ca pe o sinteză a lumii : sudul este mai mult sau mai puţin dezvoltat, nord-estul — subdezvoltat, nordul şi Amazonia par capitole ale genezei. Iniţiind de mulţi ani încoace mişcarea socială a clericilor, a organizat Conferinţa naţională a preoţilor din Brazilia, a cărui secretar a fost timp de 12 ani. În această calitate, a patronat prima întîlnire a preoţilor din nord-estul Brazilian cu experţii guvernului trimişi să studieze ajutorarea economică a acestei regiuni extrem de sărace. S-au făcut planuri care au rămas literă moartă la puţin timp, pentru că există acea „dominaţie continuă a unor mici grupuri asupra milioanelor care trăiesc în mizerie". „Avem la noi, în America Latină, cel mai rău colonialism : cel intern. Guvernele rămîn adesea prea legate de privilegiaţi şi de aceea este uşor să faci legile, greu este să le aplici". E nevoie de curaj ca să faci o adevărată reformă agrară, şi cînd pledezi pentru ea sîntem consideraţi „agitatori". Dar este o crimă să taci, spune Don Helder. Şi apoi, să nu ne mire că apare violenţa în aceste condiţii : pentru că violenţa numărul 1, mama violenţelor, este nedreptatea socială, mizeria. De aici revolta — violenţa numărul doi. Urmează numărul trei, cînd autorităţile se cred obligate de a reprima pentru a salva ordinea publică. Iată escalada violenţei, o spirală fără sfîrşit. Bineînţeles, el va vorbi despre aceste lucruri, va fi adeptul participării şi nu al contemplaţiei, va reprezenta acel curent progresist al clerului latino-american, prezent în ultimul timp pe baricade, alături de unii intelectuali, unii militari. Camilo Torres a trecut Rubiconul înaintea lui, a luptat în sutană cu arma în mînă, a murit după botezul focului. Helder Camara a ales altă cale, cea a lui Gandhi sau Luther King, şi crede că va fi foarte greu să fie făcut să tacă...

Anca VOICAN

Despre Lună și unele considerațiuni terestre

Thomas O. Paine: „Ne aflăm în punctul critic"

Jean-Pierre Causse: „Un tren a cărui destinație n-o cunoaște încă nimeni"

Din declarațiile lui Thomas O. Paine, doctor în fizică, directorul N.A.S.A. cu începere din noiembrie 1968:

„Cred că cucerirea Lunii reprezintă începutul unei noi faze a evoluției. Sper că în viitorii zece ani ne vom descurca la fel de bine ca în ultimii zece ani". (Interviu acordat revistei „L'Express" în vara anului 1969, în ajunul lansării lui Apollo-11).

„Nu încape îndoială că pe plan tehnic sîntem pregătiți să continuăm, în deceniul următor, programul spațial. Sînt încîntat să vă comunic că președintele împărtășește pe deplin acest punct de vedere". (Declarație făcută în fața Comitetului senatorial pentru științele aeronautice și spațiale la sfîrșitul lui aprilie 1970).

„Ne aflăm în punctul critic" (la anunțarea unor noi reduceri ale personalului și programului N.A.S.A.)

„Cred că a venit momentul să se procedeze la o schimbare în conducere" (la începutul lunii august, cînd a demisionat din funcția de director al N.A.S.A. și a făcut cunoscut că va lucra din nou la trustul „General Electric").

Pragmatici, americanii nu-l acuză pe Thomas Paine că părăsește corabia în momentul cînd aceasta pare în primejdie. Paine nu are, de altfel, nici o vină, nu el a sabordat N.A.S.A. Dimpotrivă, a ținut piept cît a putut curentului, obținînd, de pildă, pentru anul viitor, un buget spațial de 3,3 miliarde de dolari (în anul fiscal 1965 cifra corespunzătoare a fost 5,2 miliarde, dar pe atunci programul cosmic era în perioada de maximum avînt) sau convingînd Senatul să aloce 66 de milioane de dolari pentru proiectarea „navetei spațiale", unul dintre obiectivele post-Apollo. Totul a fost însă repus sub semnul întrebării prin vetoul opus de președintele Nixon legii pentru finanțarea „oficiilor independente" dintre care face parte și N.A.S.A. Una dintre bătăliile pierdute de Paine de la bun început: încercarea de a-l convinge pe președintele Nixon să aprobe un program de debarcare pe Marte. Proiectul a fost apreciat ca fiind prea costisitor. Thomas Paine credea în cucerirea Lunii pas cu pas — cu cît mai repezi pașii, cu atît mai bine — dar a ajuns la concluzia că Luna începe să nu mai fie la modă. „General Electric" i s-a părut a fi o întreprindere mai stabilă decît N.A.S.A. și în orice caz mai puțin dependentă de fluctuațiile capricioase ale modei.

Ce se întîmplă cu Luna, sau mai bine zis ce se întîmplă cu N.A.S.A. (Administrația Americană pentru Aeoronautică și Spațiul Cosmic) și cu „Apollo", (programul de investigare tot mai amănunțită și mai îndrăzneață a Lunii)? N.A.S.A. și Apollo au fost lovite din două părți: de noul spirit de parcimonie care ghidează alocarea fondurilor destinate cercetării științifice și de brusca slăbire a interesului general față de aventura lunară după dramatica recuperare a lui Apollo-13. Cu cîțiva ani în urmă — de pildă în 1967, cînd guvernul american a cheltuit 17 miliarde de dolari pentru cercetări —, ar fi fost de neconceput ca un congres științific să se desfășoare în atmosfera sumbră, deprimantă, care a prevalat la adunarea generală a Academiei naționale de științe și a Societății americane de fizică din primăvara acestui an. 4 000 de participanți și aproape tot atîtea lamentări: reactorul nuclear din Tuklahoma al Comisiei pentru energia atomică a fost închis, fizica energiilor înalte și radioastronautica vor rămîne în urmă, restricțiile bugetare au și afectat cercetările de chimie organică și de fotosinteză, numărul burselor federale pentru lucrări de licență și de doctorat în științe a fost înjumătățit, 1 300 de oameni de știință din 192 de universități au fost siliți să reducă amploarea studiilor pe care le începuseră, iar alții mai bine de o sută au fost obligați să renunțe cu totul la proiectele lor. Deplîngînd această stare de lucruri („din cauza problemelor fiscale nu s-a pus capăt încetinirii ritmului activității științifice și tehnologice; o mare parte din vină aparține Congresului care nu a alocat în 1970 fonduri suficiente pentru cercetare"), dr. Lee A. DuBrigde, principalul consilier științific al președintelui Nixon a demisionat la 18 august din această înaltă funcție.

LUNA ȘI DOI BANI JUMATE

„Avem în fața noastră întregul viitor și întregul univers. Nu trebuie să încercăm să facem totul dintr-o dată", a declarat președintele Nixon pentru a explica rezervele guvernului față de dimensiunile pe care le căpătase programul cosmic. Acțiunea moderatoare a restricțiilor financiare se face simțită din plin. Astăzi, N.A.S.A. nu mai folosește 420 000 de oameni (socotindu-i și pe angajații întreprinderilor care lucrează pe bază de contract pentru programul spațial) ci 145 000, adică ceva mai mult decît o treime. Cifra este oricum uriașă, fără îndoială, programul spațial american rămîne în continuare impresionant, dar ajustările reflectă scăderea entuziasmului oficial.

Am luat cu toții cunoștință — nu cu prea multă vreme în urmă — de toate obiectivele ambițiosului program Apollo. Am văzut, pe harta Lunii, locurile fixate pentru aterizarea tuturor navelor cosmice pînă la Apollo-20, inclusiv. De atunci, Apollo-20 a fost șters cu totul din plan, se studiază posibilitatea de a renunța la alte trei zboruri, iar cele care se vor efectua totuși, vor fi mai distanțate în timp. Apollo-14 nu-și va mai lua zborul nici în octombrie, cum se anunțase inițial, nici în ianuarie, cum s-a stabilit ulterior, ci probabil în februarie. Comandantul expediției, Allan Shepard, primul american care a zburat vreodată în spațiul cosmic, este însă sceptic: nu e de loc sigur că vehiculul va fi gata cu adevărat pînă atunci, a declarat el în public. Pentru moment, Shepard și coechipierii săi Eugene Cernan (două zboruri cosmice la activ), Edgar Mitchell și Joe Henry Engle studiază, în Republica Federală a Germaniei, un crater cu un diametru de 24 de kilometri. Acest crater a fost creat cu 150 de milioane de ani în urmă de un meteorit enorm, care se află și acum acolo. Astronauții învață pe teren să distingă rocile pămîntene de fragmentele de meteorit, deprindere care le va fi de mare folos pentru a executa întocmai instrucțiunile oamenilor de știință. Aceștia sînt din ce în ce mai nerăbdători. „Mi-aș da mîna dreaptă pentru a ști ce se petrece acolo", adică în apropierea craterului Fra Mauro, centrul unor curios de regulate (unul la 28 de zile și un sfert) cutremure, a declarat dr. Gary Latham, șeful echipei de seismologi de la N.A.S.A. Răspunsul ar fi trebuit să-l aducă Apollo-13. Neputînd să fie îndeplinită din motivele bine cunoscute, sarcina a fost trecută lui Apollo 14.

Ce mai știm despre Apollo-14? Că zborul lui nu va mai fi urmărit din atît de bine cunoscuta sală de control de la Houston de 175 de controlori, ci numai de 125. Ceilalți au fost concediați. Una dintre cele două săli de control s-a închis. „Cifra 125 reprezintă nivelul critic dincolo de care începe pericolul" apreciază unul dintre directorii de zbor. Ar fi fost de presupus că, după salvarea ca prin minune a lui Apollo-13, se va ține seama de rolul extraordinar de important al controlorilor de zbor, și că, în general, precauțiunile se vor înmulți. Aflăm, dimpotrivă, că cererea Houstonului de a se adăuga supape de siguranță rezervoarelor de azot folosite în sistemul de control al poziției la viitoarele stații cosmice Skylab (prevăzute a fi lansate în 1972), pentru a se preveni un

eventual accident de tip Apollo-13, a fost respinsă. Proiectanții de la Centrul de zboruri spațiale din Huntsville au opinat că nu e nevoie, că rezervoarele vor rezista oricum. Comentariul oficialităților de la Houston : „Orice modificare costă și de aceea au avut cîștig de cauză". Orele de zbor cu reactoare T-38 — una dintre principalele componente ale antrenamentului astronauților — au fost reduse. Cele cinci computere uriașe de la Centrul de zboruri pilotate lucrează cu o foarte mică parte din capacitatea lor.

Houstonul însuși începe să semene cu o întreprindere pe cale de lichidare. Unele magazine se închid, clădirile în curs de construcție sînt lăsate neterminate, multe birouri noi au rămas neocupate. Mii de oameni își caută alte slujbe. Se afirmă, chiar, că guvernul ar intenționa să desființeze centrul spațial și să-l înlocuiască printr-un centru de cercetări meteorologice și ecologice. Guvernul și opoziția par a se înțelege mai bine în această privință decît în altele. Senatorul William Fulbright a afirmat în iulie că sistemele de canalizare sînt mai importante pentru viața oamenilor decît rocile lunare. Afirmația președintelui Comitetului pentru relațiile externe a fost calificată drept „exagerat de simplistă" de către Kurt Debus, directorul Centrului spațial Kennedy. Debus și alți colaboratori importanți ai N.A.S.A. se străduiesc să demonstreze, dimpotrivă, că cercetările spațiale pot contribui la mai buna cunoaștere a mediului de viață al omului și la găsirea unor metode perfecționate de controlare a lui. Biologul Robert Rolan și-a exprimat, bunăoară, convingerea că studierea ambianței interioare a unei nave cosmice i-ar putea ajuta pe oamenii de știință să rezolve probleme cum ar fi poluarea, eliminarea reziduurilor și efectele psihologice dăunătoare ale supraaglomerării. Kurt Debus argumentează aproape patetic : „Prin însuși faptul că izbutim să ajungem pe un corp ceresc demonstrăm că stăpînim tehnologia necesară pentru a face față problemelor, prevăzîndu-le. O dată acolo, putem continua să ameliorăm viața pe propria noastră planetă".

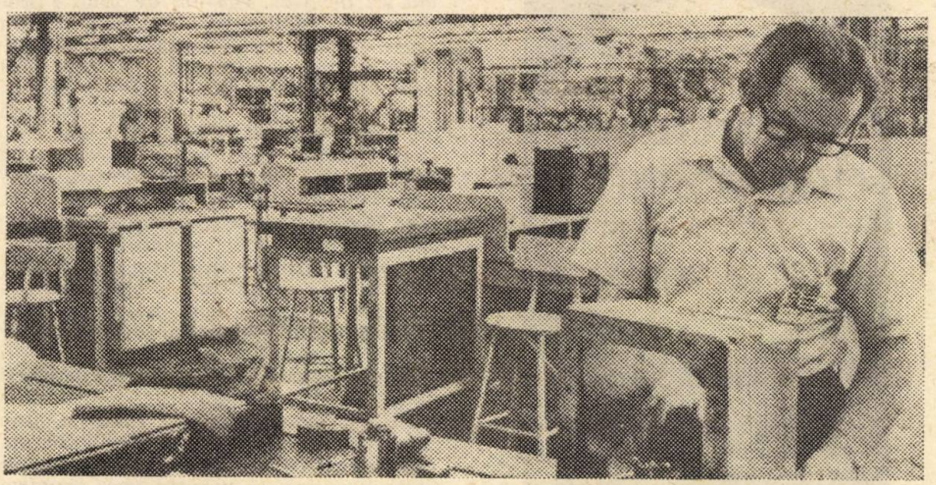

Uzina North American Rockwell — ultimul contractant care mai lucrează pentru „Apollo"

LUNA CA O BRÎNZĂ ALBĂ...

Aceste apeluri stăruitoare nu izbutesc să-i convingă pe cei de care depind bugetul și aprobarea programelor. Luna nu-i mai fascinează iar invocarea unor obiective adiacente, foarte practice, nu reprezintă un argument serios din punctul lor de vedere. Oamenii de știință, însă, sînt mai nerăbdători decît oricînd. Primele descoperiri le-au incitat la maximum curiozitatea. În interval de numai cîteva săptămîni, savanți de renume mondial s-au reunit mai întîi la Wallops Island (Virginia) și apoi la Woods Hole (Massachusets) pentru a stabili o nouă strategie. Cum să se obțină cît mai repede datele necesare pentru studierea surprinzătoarelor fenomene constatate cu prilejul primelor două zboruri pe Lună ? Un singur exemplu : geofizicienii Edward Schreiber și Orson Anderson de la celebrul observator geologic Lamont-Doherty al Universității Columbia relatează în ultimul număr al revistei „Science" că au încercat să verifice „speculații mult mai vechi privind natura Lunii". „Speculațiile" în cauză datează cam din secolul al XVI-lea. Pe atunci, (1529) autorul englez John Frith scria: „Ar vrea să mă facă să cred că Luna e făcută din brînză albă". În realitate, cei doi oameni de știință au fost incitați de constatarea că rocile lunare transmit sunetul mult mai lent decît rocile pămîntene. Cît de încet ? s-au întrebat ei. Nu cumva la fel de încet ca brînza, indicată de multe legende anglo-saxone ca fiind materia primă a Lunii ? Au procedat sistematic : au luat tot felul de brînzeturi de la provolonele italian la ementalul elvețian și, recurgînd la măsurători precise, au ajuns la cîteva concluzii : cutare rocă lunară transmite sunetul ceva mai încet decît munsterul din Wisconsin, în timp ce alta se comportă aproape identic cu brînza de capră din Norvegia. Aceasta, afirmă cei doi autori „ne determină să presupunem că vechile ipoteze sînt, poate, cele mai bune și că, în orice caz, nu trebuie să fie respinse cu ușurință". Dar întrucît rocile lunare sînt cu mult mai grele decît brînza, ei conchid prudent : „La prima vedere există o nepotrivire între natura fizică a rocilor, densitatea lor și viteza de propagare a sunetului".

Dar dacă programul Apollo tinde să înainteze tot atît de repede ca sunetul prin brînză (sau prin Lună), ce se va întîmpla totuși după încheierea lui ? După cum am văzut, încercarea lui Thomas Paine de a obține aprobarea unui program de zboruri pilotate spre Marte a eșuat. Vor mai trece probabil ani și ani pînă se va lua o decizie în această privință. „Dacă aș participa la programul de zboruri pilotate aș fi îngrijorat", a spus William Pickering, directorul Laboratorului de reactoare Caltech de la Pasadena. Pickering consideră că propria sa activitate — răspunde de zborurile cosmice nepilotate — oferă mai puține motive de îngrijorare. Există, într-adevăr, proiectul de a se trimite stații automate în jurul planetelor Venus și Mercur, nu însă înainte de 1973. Programul zborurilor interplanetare nepilotate nu a fost afectat de reducerile bugetare, dar va cunoaște și el amînări față de planurile inițiale.

Paine nu și-a părăsit totuși funcția înainte de a obține aprobarea unui proiect de mare perspectivă : construirea navetelor spațiale, vehicule care vor putea zbura de multe ori în șir și vor asigura o legătură permanentă între Pămînt și spațiul cosmic. Cei 66 de milioane de dolari alocați pentru începerea cercetărilor reprezintă mai puțin decît a mia parte din 77 de miliarde de dolari, cît va costa, se presupune, naveta. Înainte de a demisiona, Paine și cîțiva emisari ai lui au cutreierat Europa occidentală, Australia și Japonia, în căutare de coechipieri. Nu atît din lipsă de fonduri, au explicat ei, cît pentru că un acord internațional ar obliga guvernul american și ar fi totodată mai convingător pentru Congres. „Programul post-Apollo e pe punctul de a părăsi gara și vă mai puteți sui din mers în oricare dintre vagoanele lui. Dar dacă veți mai ezita mult, nu e foarte sigur că veți mai reuși să prindeți vagonul", i-a avertizat Arnold Frutkins, responsabilul cu afacerile internaționale al N.A.S.A., pe participanții la Eldo, reuniți la Bonn anume pentru a-l asculta. „Europenii, i-a răspuns Jean-Pierre Causse, secretar general adjunct al Eldo, nu pot să renunțe pe loc la propriul lor program pentru a lua un tren a cărui destinație n-o cunoaște încă nimeni". Vest-europenii au acceptat, totuși, pentru orice eventualitate, să investească 500 000 de dolari în studiile americane pentru realizarea altui obiectiv post-Apollo și anume un remorcher spațial. Asta se întîmpla în prima jumătate a lui iulie. La sfîrșitul lunii însă, o conferință Eldo organizată la Bruxelles a dovedit că experții spațiali vest-europeni se împart în două tabere : unii (Marea Britanie, țările scandinave, Italia) privesc favorabil eventualitatea colaborării cu N.A.S.A., considerînd însă că efortul lor propriu ar putea să rămînă mai mult simbolic. Îi interesează, cu alte cuvinte, nu atît participarea la realizarea proiectului, cît participarea la eventualele lui beneficii. Ceilalți (Franța, R.F. a Germaniei, Belgia) ar dori ca Europa occidentală să participe activ la cursa spațială, nu însă ca partener minor al Statelor Unite ci, dacă se poate, pe cont propriu. Nu s-a ajuns la nici o concluzie comună. Deocamdată se vor sonda intențiile N.A.S.A. Nu este de altfel foarte sigur că ea va fi în măsură să-și îndeplinească întru totul angajamentele internaționale. La începutul lunii august partea americană a anunțat că aplicarea acordului cu India pentru folosirea releelor de televiziune via sateliți americani — acord căruia i se făcuse o foarte mare publicitate — va întîrzia cu un an. Un precedent nu foarte încurajator.

Să fi pierit oare cu totul interesul opiniei publice pentru explorarea Lunii ? A rămas oare Luna pasiunea exclusivă a savanților ? Nu, răspund șapte tineri elvețieni care, după doi ani de muncă asiduă și cu ajutorul financiar al unor industriași din țara lor au construit o capsulă Apollo la scara 1 : 0.8. Duminică, 9 august ora 15,45, la capătul a 333 ore, 17 minute și 20 secunde de zbor simulat (85 de „revoluții în jurul Lunii") au „amerizat". Circa 2 000 de concetățeni au asistat — pe jumătate emoționați, pe jumătate amuzați — la performanța lor. Luna nu s-a demonetizat încă.

Felicia ANTIP

Raportul comerț-dezvoltare în lumea contemporană

Fenomenul subdezvoltării — acest anacronism al zilelor noastre, sechelă a dominației coloniale — continuă, în epoca revoluției tehnico-științifice, să anchilozeze punerea în valoare a unei importante părți a potențialului material și uman al globului, decalajele dintre țările în curs de dezvoltare și cele dezvoltate din punct de vedere economic adîncindu-se. Procesul de lichidare a rămînerii în urmă a țărilor în curs de dezvoltare, de înscriere a lor pe calea dezvoltării multilaterale a economiei este un proces de mare complexitate, în fața acestor țări ridicîndu-se nu numai greutăți interne, determinate de înapoierea economică impusă și menținută ca urmare a îndelungatei dominații imperialiste, ci și serioase bariere externe de care se lovesc în relațiile lor economice cu țările capitaliste industrializate, de fapt prelungiri în zilele noastre ale acelorași practici inechitabile din perioada colonială.

Comerțul exterior, unul din compartimentele principale ale economiei țărilor în curs de dezvoltare, are un rol important în menținerea și adîncirea decalajelor ce le despart de țările capitaliste dezvoltate, din cauza modului în care se desfășoară în prezent relațiile comerciale între cele două grupuri de țări. Așezat, însă, pe baza principiilor dreptului internațional, degrevat de piedici și practici discriminatorii, comerțul exterior poate constitui un puternic factor stimulator al dezvoltării economice. Este, de aceea, evident că între dezvoltarea acestor țări — bazată pe primordialitatea efortului propriu — și cooperarea economică internațională — statuată pe fundamentul menționat — există un raport de strînsă intercondiționare. Luînd în considerație acest raport, forumul Națiunilor Unite care și-a propus o concertare internațională în vederea îmbunătățirii situației economice a țărilor rămase în urmă, s-a autodenumit, în mod semnificativ, Conferința Națiunilor Unite pentru comerț și dezvoltare.

Pătrunzîndu-i semnificația, dr. N. S. Stănescu s-a oprit tocmai asupra raportului amintit în analizarea unora din principalele aspecte legate de procesul complex al lichidării subdezvoltării, intitulîndu-și de altfel simbolic lucrarea recent apărută „Comerț și Dezvoltare". Lucrarea dă o apreciere justă și fundamentată din punct de vedere științific relației comerț-dezvoltare, fapt ce constituie, în opinia noastră, principalul ei merit. În același timp ea exprimă cu claritate o *luare de poziție*, ale cărei coordonate esențiale au fost deseori formulate în paginile literaturii economice românești — în numeroase rînduri chiar de către

autorul cărții — dar care și-au găsit pînă acum mai puțin o tratare amplă, în cele mai diverse aspecte, înmănuncheată într-un studiu mai larg și unitar. Demn de consemnat este și faptul că exprimarea acestei poziții — care constituie elementul diriguitor al întregului studiu — este făcută, și am spune evidențiată și întărită, printr-o confruntare, riguroasă și bazată pe contraargumente științifice, cu peste 70 de economiști burghezi (atît în ce privește cauzele și efectele decalajelor economice, definirea conceptului de dezvoltare economică, rolul relațiilor economice internaționale, cît și căile de lichidare a stării de subdezvoltare). Această „bătălie" ideologică — începută în primele pagini și terminată în ultimele — conferă lucrării un valoros conținut de idei, multă substanță.

Autorul își pregătește răspunsul final privind raportul comerț-dezvoltare începînd prin a dezvălui și explica rădăcinile, cauzele subdezvoltării. Respingînd, cu date și contraargumente statistice, fie teoriile acelor economiști care încearcă să explice subdezvoltarea prin exhaustivizarea importanței factorilor naturali sau demografici, fie teoriile eclectice sau cele „stadiale" (potrivit cărora țările slab dezvoltate s-ar găsi doar pe o „treaptă mai jos" și numai pentru faptul că încă n-au parcurs „stadiile" dezvoltării economice), teorii care eludează adevăratele cauze — autorul definește subdezvoltarea în contextul evoluției și *determinării ei istorice* (legată de existența și practicile colonialismului), în corelația condițiilor concrete economice, politice, sociale, istorice. *„În realitate, deosebirile dintre țările dezvoltate și cele subdezvoltate nu se reduc la aspecte cantitative, la mărimi diferite ale unor indicatori, fie ei și esențiali (venit național pe locuitor, consum de oțel, energie etc. pe locuitor ș.a.m.d.). Cu alte cuvinte, o țară subdezvoltată nu se găsește doar «pe o treaptă mai jos» față de o țară dezvoltată. Deosebirile dintre țările aparținînd celor două grupuri ale lumii capitaliste sînt de ordin calitativ. Altfel spus, o țară subdezvoltată nu este un teritoriu pe care economia nu s-a dezvoltat de loc, ci o țară în care economia a evoluat într-un anumit sens, în care, pe baza dependenței față de țările capitaliste dezvoltate, economia s-a deformat, fiind orientată în mod unilateral spre producția de materii prime, agro-alimentare sau minerale... Economia subdezvoltată nu este pur și simplu o economie rămasă în urmă, ci o economie deformată, deviată din dezvoltarea ei... Ceea ce dezavantajează țările subdezvoltate nu este faptul că ele produc și exportă materii prime, ci situația care decurge din specializarea lor unilaterală în acest domeniu, din lipsa de dezvoltare multilaterală a economiei lor"* (pag. 29, 30, 31).

Ceea ce ni se pare deosebit de important este, însă, faptul că autorul, continuînd această idee, scoate în evidență cu claritate legătura indisolubilă dintre independența politică și cea economică a țărilor respective, faptul că numai aceasta din urmă oferă baza reală și trainică a independenței și suveranității naționale : *„La prima vedere, afirmația că dependența colonială este cauza subdezvoltării ar putea duce la concluzia că dispariția relației coloniale ar trebui să ducă implicit și automat la încetarea stării de subdezvoltare. Lucrurile ar și trebui să se petreacă astfel, dacă dominația colonială ar fi constat exclusiv din jefuirea avuțiilor naționale ale coloniilor. Dar ea a impus, în măsură hotărîtoare, o orientare unilaterală a economiei : monoproducția, destinată să satisfacă necesitățile metropolei, adică o deformare structurală a economiei naționale a țării coloniale, deformare care nu poate dispare instantaneu, o dată cu dobîndirea de către colonie a independenței de stat"* (pag. 36).

Pentru cucerirea unei independențe depline este necesară crearea unei economii proprii, puternice, diversificate, echilibrate. În cadrul procesului de dezvoltare a unei asemenea economii, autorul distinge cu justețe prioritatea efortului propriu al fiecărei țări. *„Este evident că eforturile proprii de lichidare a vechilor structuri economice, în principal pe calea industrializării, de dezvoltare multilaterală a economiei naționale sînt factorul hotărîtor, primordial, care asigură lichidarea înapoierii economice, generate de raporturile inechitabile dintre țările capitaliste dezvoltate și cele subdezvoltate"*

Dr. N. S. Stănescu : Comerț și dezvoltare. Ed. Politică 1970

(pag. 11). În acest context, sînt respinse teoriile economiștilor burghezi care văd în simpla extindere a comerțului exterior cu produse „tradiționale" singura sursă financiară pentru dezvoltarea țărilor rămase în urmă, arătîndu-se pe bună dreptate că susținerea unor asemenea teorii vizează conservarea actualei diviziuni internaționale capitaliste a muncii, total nefavorabilă țărilor în curs de dezvoltare.

Pentru ca activitatea de comerț exterior să aducă o contribuție eficientă la procesul dezvoltării — se menționează în lucrare — aceasta trebuie să fie emanația unei economii din ce în ce mai diversificate și puternice, care impune eradicarea structurilor economice învechite, înfăptuirea industrializării — considerată ca o opțiune majoră și, în ultimă instanță, indispensabilă — diversificarea agriculturii, înlăturarea caracterului ei unilateral, lichidarea monoproducției, singurele mutații în măsură să asigure țărilor respective situarea într-o poziție echitabilă în cadrul schimburilor economice internaționale. „*Dezvoltarea presupune schimbări calitative profunde în structura relațiilor de producție (în raporturile de proprietate și de repartiție, în relațiile dintre diferitele grupuri sociale, ca și în formele și amploarea schimbului de activități); schimbări în forțele de producție în ce privește atît nivelul tehnicii folosite, cît și aria de utilizare a tehnicii în producția socială, schimbări posibile numai prin industrializare... Procesul dezvoltării reale a țărilor subdezvoltate implică în primul rînd o schimbare profundă a locului acestor țări în diviziunea internațională a muncii în sensul lichidării structurii unilaterale a economiei lor naționale, implică dezvoltarea lor multilaterală, industrializarea lor*". (pag. 92-93).

Autorul relevă, în acest sens, de asemenea, necesitatea lichidării structurilor anacronice tribale, semifeudale, a rezolvării în aceste țări a problemei agrare, a înfăptuirii unor schimbări sociale radicale. Răspunzînd teoriilor burgheze despre „insuficiența cronică și imuabilă" a resurselor financiare interne necesare dezvoltării țărilor rămase în urmă, dr. N. S. Stănescu arată că, în cadrul unui proces complex și îndelungat, acestea pot fi procurate pe baza trecerii la exploatarea diversificată a uriașelor resurse materiale, a imensului potențial uman, existente în aceste țări. Este subliniată, în acest context, însemnătatea prelevării din venitul național a unei părți importante pentru acumulare, singura cale în măsură să constituie un fundament sigur pentru creșterea economică viitoare. „*Aceasta este, desigur, un fel de sacrificiu solicitat de procesul dezvoltării, iar fără el este de neconceput însăși dezvoltarea*" (pag. 98).

Situînd în mod just procesul complex al dezvoltării în cadrul specific al fiecărei țări, autorul respinge „transplantările de modele", soluțiile „unicat", arătînd că „*în procesul dezvoltării nu pot fi aplicate în mod mecanic formule gata elaborate și universal valabile, o soluție adecvată pentru condițiile concrete ale unei țări putîndu-se dovedi dăunătoare pentru o altă țară, după cum folosirea unor pîrghii și mijloace potrivite unei etape poate fi inutilă într-o altă etapă. Efortul creator al fiecărui popor în ce privește elaborarea și punerea în mișcare a celor mai corespunzătoare mecanisme ale dezvoltării este garanția impulsionării procesului de lichidare a înapoierii economice moștenite*" (pag. 91). Considerăm că, referindu-se la principalele opțiuni care stau în fața țărilor în curs de dezvoltare în vederea adoptării unor măsuri menite să contribuie la dezvoltarea lor multilaterală, la consolidarea economică a independenței lor politice, lucrarea ar fi putut să insiste mai mult asupra cadrului concret al acestor măsuri, asupra practicilor de politică economică, mai ales avînd în vedere preocupările cunoscute ale autorului în domeniul praxeologiei economice.

Relevînd determinările prioritare ale procesului dezvoltării, lucrarea distinge și rolul ce trebuie să revină în acest scop relațiilor economice internaționale. Legăturile economice dintre țările capitaliste dezvoltate și țările în curs de dezvoltare — se subliniază în lucrare — trebuie degrevate de orice fel de discriminări, de orice piedici, bariere și obstacole, trebuie așezate pe baza echității și avantajului reciproc, ceea ce ar fi de natură să contribuie la valorificarea mai bună a efortului propriu al fiecărei țări. Analiza raportului comerț-dezvoltare scoate în evidență fundamentul, temelia pe care trebuie clădit acest raport : după cum condiția esențială, pentru ca eforturile în privința dezvoltării să fie încununate de succes, o constituie exercitarea de către țările în curs de dezvoltare a unei reale suveranități în domeniul politic și economic, elaborarea unei politici economice corespunzătoare intereselor naționale, tot așa, pentru ca activitatea de comerț exterior să se dovedească a fi un factor stimulator al creșterii economice, este necesar ca relațiile economice internaționale să fie statuate în mod consecvent pe baza respectării principiilor independenței și suveranității naționale, a neamestecului în treburile interne, egalității în drepturi și avantajului reciproc.

În concluzie, se poate aprecia că autorul a răspuns științific și documentat scopului pe care și l-a propus, „*de a dovedi că starea de subdezvoltare de care suferă numeroase țări ale lumii contemporane nu are cauze imuabile, ci este generată de un anumit tip de relații economice internaționale, bazate pe inechitate, pe încălcarea independenței politice și economice a țărilor cu economie mai puțin dezvoltată sau unilateral dezvoltată. De aceea, pentru a lichida situația nefavorabilă a țărilor subdezvoltate, un rol important îl are stabilirea și dezvoltarea pe plan internațional a unor relații care să respecte normele și principiile fundamentale ale raporturilor dintre state independente și suverane*" (pag. 12). Ceea ce dă în plus substanță argumentării și aprecierilor este, în același timp, modul în care abundentele date statistice sînt inserate în structurile teoretice ale lucrării, pe care le servesc și întregesc. Studiul semnat de N. S. Stănescu se înscrie astfel ca un eveniment editorial important în contextul general al preocupării, mai intense în ultima perioadă, a economiștilor români, pentru tratarea în cadrul unor lucrări de ansamblu, a unora dintre marile probleme economice care confruntă lumea contemporană — am aminti, în acest sens, „Ritmul creșterii economice" de Em. Dobrescu, „Decalaje în Occident" de Gheorghe Badrus —, gen de lucrări pe care am dori să avem cît mai des prilejul să-l consemnăm.

Ilie ȘERBĂNESCU

reflector

DUPĂ UN SECOL DE LITIGII..

Cu puțin timp înainte de încheierea mandatului său, președintele Mexicului, Gustavo Diaz Ordaz, își leagă numele de un act menit să pună capăt litigiilor de frontieră dintre țara sa și Statele Unite ale Americii. În localitatea mexicană Puerto-Vallarta, Diaz Ordaz s-a întîlnit, la 20 august, cu președintele S.U.A., Richard Nixon. Tratativele dintre cei doi președinți au avut în centrul lor fixarea definitivă a liniei de frontieră dintre cele două țări, marcată de fluviul Rio Grande. Din cauza deselor schimbări ale albiei fluviului, cursul acestuia deplasîndu-se cînd spre nord, cînd spre sud, între S.U.A. și Mexic au avut loc numeroase litigii de frontieră, care durează de peste 100 de ani. La Puerto-Vallarta, cei doi președinți au ajuns la un acord prin care se delimitează fără echivoc linia de graniță, lungă de 3 200 de km, precizîndu-se și apartenența celor 320 de insule din apele lui Rio Grande, dintre care 182 vor reveni Mexicului. Acordul de la Puerto-Vallarta va fi supus spre ratificare parlamentelor celor două țări. Pe agenda tratativelor dintre Richard Nixon și Diaz Ordaz au figurat, de asemenea, problemele Orientului Mijlociu, precum și intensificarea cooperării dintre cele două țări, în zona de graniță, în vederea „suprimării traficului ilicit de marijuana, stupefiante și droguri periculoase".

SE DESCIFREAZĂ SCRIEREA INCAȘILOR ?

Au avut incașii o scriere a lor ? Semnele asemănătoare hieroglifelor găsite pe „documente de piatră" aveau la bază un sistem coerent de exprimare în scris ? Cu cîțiva ani în urmă, un savant peruvian a răspuns afirmativ la această întrebare, care-i preocupa de mult pe cercetătorii civilizațiilor precolumbiene. Recent, la Lima, în fața unui congres al americaniștilor, profesorul Thomas Barthel, de la Universitatea din Tübingen (Republica Federală a Germaniei), a descifrat în fața a 200 de savanți un grup de semne ale scrierii incașilor. Într-o comunicare ulterioară, ținută la Tübingen, Thomas Barthel afirma că „alfabetul" incașilor cuprindea 400 de caractere geometrice și multicolore. Folosirea lor, datînd din secolul al XII-lea, a dispărut după cucerirea de către spanioli a imperiului incaș. În doi ani de cercetări, profesorul Barthel a descifrat 75 de semne ale scrierii incașe.

În exclusivitate pentru „Lumea"

Oceanografia – speranța secolului al XXI-lea

Interviu cu prof. Jean-Marie Pares

Străduințele omului de a cuceri Cosmosul, încununate cu primele succese în 1958, s-au dezvoltat paralel cu eforturile pentru pătrunderea tainelor Oceanului mondial. Oceanele și mările acoperă peste 71 la sută din suprafața planetei noastre, aceste întinderi de apă uriașe avînd, în medie, adîncimi de 4 000 metri. Volumul total care ar urma să fie explorat este impresionant. De fapt, Oceanul mondial reprezintă un al șaselea continent din care, pînă acum, omul n-a extras decît o parte infimă din resursele lui energetice, minerale, alimentare.

În ce stadiu se află exploatarea lui actuală? Care sînt speranțele pe care le putem nutri, dacă această exploatare ar fi mai bine și mai sistematic organizată, într-un viitor nu prea îndepărtat, de pildă, pentru începutul secolului al XXI-lea?

Iată doar cîteva întrebări capitale ce stau în fața oceanografiei și la care aceasta este chemată să răspundă. În dorința de a prezenta cititorilor noștri cîte ceva din problematica și posibilitățile oceanografiei, ne-am adresat unuia dintre marii oceanografi contemporani, profesorul Jean-Marie Pares, **directorul Centrului de oceanografie al Franței și al Stației marine din Endousse.**

— Ce capital de energie reprezintă Oceanul mondial?

— Cu toate studiile întreprinse pînă acum, Oceanul mondial este departe de a fi bine cunoscut. Datele de care dispunem ne permit a afirma, fără nici o exagerare, că el reprezintă un capital de energie care desfide orice apreciere: energia mecanică a valurilor și a hulelor; energia mareelor; energia termică.

— Cum ar putea fi captată energia mecanică?

— Înainte de a vorbi de soluții, țin să arăt aci ce reprezintă această energie. Și pentru aceasta, o să mă opresc la aceea propagată de o mare furtunoasă, ale cărei valuri lovesc coasta, căci ea este cel mai ușor perceptibilă. Ei bine, această energie exercită presiuni de ordinul a 7 kg/cmp și viteze de ordinul a 200-250 kmh. Revenind la întrebarea dv., vă pot spune că în cursul ultimilor cincizeci de ani s-au propus diverse soluții pentru captarea unei părți a acestei energii; ele nu erau însă în general practice și practicabile decît în mințile autorilor lor. Cele mai multe n-au depășit niciodată stadiul planșei de desen, cu excepția rotorului Savonius și a ordo-pompei italianului Gattanes, care n-au avut nici ele o viață prea lungă.

— Așadar, nu se pot pune prea mari speranțe pe utilizarea energiei valurilor?

— Nu, căci în afară de faptul că este discontinuă, implică, spre a fi captată, instalații foarte solide, deci foarte costisitoare ca și o întreținere atentă, ceea ce e de asemenea costisitor.

— Dar pe aceea a mareelor?

— Aici lucrurile se schimbă. Mareea a fost utilizată cu succes încă din timpuri îndepărtate, în special, pe coastele bretone, unde au funcționat numeroase mori de maree. Mai aproape de noi, uzina mareemotrice din estuarul Rance[1]) a făcut dovada că energia mareelor este rentabilă.

— Lucrarea de pe Rance s-ar putea realiza și în alte părți?

— Există destule țărmuri în lume unde amplitudinea mareelor depășește 12 m, așa că se poate spera în repetarea lucrării. Desigur, aceasta nu s-ar putea face fără a se întreprinde un studiu prealabil aprofundat al modelului.

[1]) Estuarul pe fluviul Rance din Franța, lung de 100 km, care se varsă în Canalul Mînecii.

— Utilizarea energiei termice oferă posibilități mai mari?

— Da, căci apele oceanice nu prezintă, în general, decît o mică variație anuală de temperatură. Așa că folosind ca sursă apa caldă de la suprafață, care are 24—25°C, iar ca sursă rece apa scoasă de la o anumită adîncime, la 7°C de pildă, s-ar putea realiza o adevărată mașină termică. Încercările făcute de Georges Claude în Venezuela, apoi, mai tîrziu, la Abidjan, în Coasta de Fildeș, au dat rezultate încurajatoare spre a ne putea gîndi acum că utilizarea energiei termice a mărilor și a oceanelor deschide în perspectiva secolului al XXI-lea, posibilități destul de serioase.

— În cursul ultimilor ani s-a vorbit mult despre resursele minerale ale Oceanului mondial. Marele public și presa își întemeiază, tot pe aceste resurse, mari speranțe de viitor. Sînt oare aceste speranțe întemeiate?

— Trebuie să fac în primul rînd o precizare: există substanțe minerale extrase din apa în care ele sînt dizolvate și există cele aflate în solul și subsolul oceanic. Fără a intra în prea multe amănunte tehnice — pe care cred că nu e necesar să le amintim aci — pot spune că exceptînd oarecari sedimente aurifere din largul Peninsulei Alaska, a unor sedimente bogate în cositor în largul Malaieziei sau a peninsulei Cornwall (Anglia) și, în special, a diamantelor industriale, a căror exploatare în sedimentele marine este întreprinsă cu intensitate, în largul Africii de Sud, nu putem nutri mari speranțe în ce privește resursele minerale din categoriile indicate mai sus. Cu atît mai mult cu cît aceste resurse pot fi descoperite pe pămînturile care au apărut la suprafața apei.

— În Oceanul mondial nu există însă și alte resurse minerale marine?

— Ba da. Cele rezultate dintr-un proces de precipitații chimice sau biochimice în mediul marin. Acestea sînt, de fapt, adevăratele minereuri marine, principalele două constituindu-le fosfații și oxizii de fier sau de mangan. Condițiile de exploatare a fosfaților, cu toate că sînt deseori grevate de prețul transportului, sînt ,azi, mult mai avantajoase decît cele de origine marină. Aceste condiții ar putea fi modificate în favoarea acestora din urmă dacă tehnica de exploatare minieră submarină va fi îmbunătățită, ceea ce este posibil, și, mai ales dacă, în anumite condițiuni locale, s-ar găsi piețe importante pentru acest minereu, în apropierea imediată a zăcămintelor submarine.

— Exploatarea resurselor minerale din subsolul oceanic, alcătuite din hidrocarburi și minereurile asociate lor (mai ales sulful și sulfurile), nu prezintă posibilități mai mari de exploatare?

— Dați-mi voie să observ în primul rînd că hidrocarburile reprezintă singura resursă minerală a planetei noastre, aflate pe fundurile oceanelor, într-o proporție de loc derizorie — 1/6 din extracția mondială se asigură din mediul mărilor și oceanelor. De aceea, societățile petrolifere, cît și unele organizații guvernamentale, au și depus multe eforturi pentru prospectarea lor. Geologul american K. O. Emery consideră chiar că, în următorii douăzeci și cinci de ani, exploatarea acestor hidrocarburi va schimba proporția actuală, ele urmînd a reprezenta 1/4 din producția mondială totală.

— Înainte de a vedea care sînt perspectivele resurselor alimentare ale Oceanului mondial, vreți să ne spuneți care sînt condițiile actuale de exploatare ale acestor resurse?

— Statisticile sînt incomplete, iar în multe țări în dezvoltare o parte importantă a pescuitului nu este contabilizată. Se poate admite totuși, în mod foarte aproximativ, că în anul 1966, aportul total al produselor mărilor și oceanelor a fost de 50 X 10^6 tone, repartizat astfel: peste 43 — nevertebrate diverse (în special moluște și crustacee); 4 — cetacee; 2,5 — alge. Aceste 50 milioane de tone nu reprezintă totuși decît 12 la sută din resursele mondiale totale în proteine și 3 la sută din nevoile energetice totale ale populației lumii. Mai mult încă, aceste eforturi minime față de necesități, suferă de anumite „tare", care fac să scadă rentabilitatea lor reală.

— Care sînt aceste „tare"?

— Mai întîi, repartizarea lor geografică este foarte inegală: dacă mările aus-

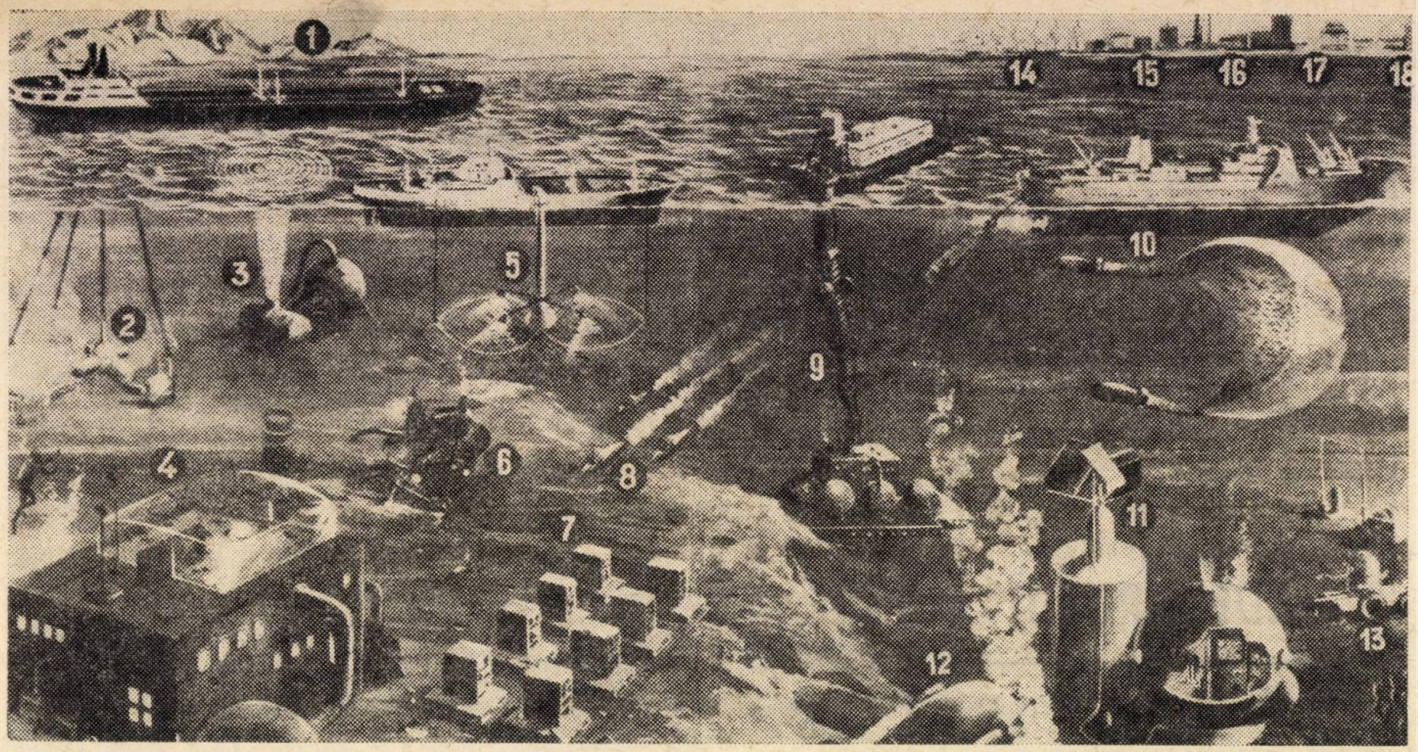

Amenajări submarine viitoare, în viziunea savanților de azi : 1) Instalații pentru extragerea sării din apa mării ; 2) sistem de extragere a petrolului ; 3) reactor nuclear pentru producerea curenților calzi ascensionali în vederea facilitării formării planctonului ; 4) stațiune pentru studierea faunei marine ; 5) nave speciale de pescuit : prada este atrasă de către lumină, este captată de cîmpuri electrice și pompată la bordul vasului ; 6) stațiune de cercetare mobilă ; 7) crescătorie de pești submarină ; 8) „păstorii" peștilor se vor deplasa de la o crescătorie la alta cu ajutorul unor mici submersibile ; 9) o sondă submarină, locuită, cu ajutorul căreia materialul extras este împins spre suprafață, unde pe o insulă plutitoare, va fi prelucrat ; 10) pescuit automat, cu motoare radiocomandate și cu o lumină puternică pe fundul plasei pentru atragerea prăzii ; 11) centrală atomică pentru furnizarea energiei electrice necesare funcționării mașinilor ce lucrează în adîncuri : unele pot fi automate (12), iar altele (13) conduse de oameni. Pe mal, o serie de instalații industriale pentru exploatarea mării ; 14) producerea de apă dulce din apă sărată cu ajutorul energiei nucleare ; 15) extragerea magneziului ; 16) extragerea bromurei ; 17) și 18) instalații pentru izolarea, din apa marină, a deuteriului

trale, puțin populate, nu figurează decît cu 6 la sută din aportul total (reprezentate mai ales prin cetacee), regiunile boreale reprezintă 61 la sută din totalul față doar de 33 la sută pentru zona intertropicală, adică tocmai acolo unde se găsesc țări cu demografie galopantă, unde foametea se află în stare endemică. Apoi, peștele este, în general, foarte prost folosit. Dacă nu considerăm decît consumat proaspăt, sau după ce a fost sărat sau congelat, constatăm o risipă enormă care ajunge, în unele cazuri, pînă la 3/4 din valoarea energetică totală : pierdere în momentul pregătirii năvoadelor, pierdere a proteinelor și a vitaminelor hidrosolubile datorită sărării și uscării etc.

Doar în Japonia și acum în Peru — dar în această ultimă țară doar cu titlu experimental — s-a trecut la recuperarea deșeurilor care nu sînt „prezentabile", preparîndu-se din ele cîrnați sau pateuri comestibile pentru om. Mai există apoi ceea ce am putea denumi utilizări discutabile, dacă ne situăm din punctul de vedere al economiei generale a globului. Faptul că vreo 300 000 tone de pește sînt folosite anual în Canada, în S.U.A. și în țările scandinave, pentru hrana vizonilor de blană, nu este decît o mică risipă legată de industria de lux.

— Ce ar trebui făcut spre a se ajunge la o creștere a producției piscicole ?

— Îmbunătățită în primul rînd tehnologia pescuitului, spre a putea obține astfel tonaje mult mai importante față de efortul pescuitului. În acest caz, am putea spera ca, în 1975-1980, producția piscicolă să devină de ordinul a 75 X 10^6 tone pe an, iar în anul 2 000, producția să fie aproape dublă. Va mai trebui, desigur, să îmbunătățim și culturile de apă, adică acvacultura, ca astfel să putem ajunge la o creștere a producției peștelui.

— Nu s-au întreprins nici un fel de experiențe în acest domeniu ?

— În Anglia, s-a încercat, recent, o adevărată creștere completă în spațiu închis (bazine), cu hrană artificială pentru cambulă, pește populînd Atlanticul, iar în Japonia pentru un pește denumit „hamochi". Rezultatele au fost puțin încurajatoare, iar în cazul peștilor „hamochi", chiar dezastruoase, din cauza canibalismului acestora. Japonia mai practică și cultura anumitor alge comestibile. Dar, cu toate acestea, aportul acvaculturii la producția totală a peștelui rămîne infim : abia 400 000 tone în 1964, adică mai puțin de 5 la sută din totalul aporturilor de produse marine.

— Ce experiențe s-au mai încercat ?

— Să se dezvolte, în ceea ce privește peștii din fundul apelor, speciile ierbivore, ceea ce ar duce la obținerea unui randament energetic mai bun. Astfel, se întreprind, pretutindeni în lume, experiențe de creștere a chefalilor, pești care trăiesc în helești urile sălcii, dar care se reproduc în mări. În această direcție se pun mari speranțe pe progresele biologiei căci, după succesul realizat de profesorul Fontaine în Franța, care a obținut reproducerea artificială a anghilei în captivitate, savanții israelieni au obținut, pe aceleași baze, un rezultat foarte bun pentru o specie de chefal din bazinul mediteranean. Dar, desigur, mai rămîn multe de făcut !

— În loc să se arunce îngrășăminte chimice în mări, n-ar fi mai logic să se folosească cele care se găsesc în e'e ?

— Firește ! Mai ales că apele adînci ale oceanelor, unde lumina nu pătrunde, sînt lipsite de vegetale, avînd deci o rezervă uriașă de azot și de fosfat mineral. În regiunile Oceanului mondial, unde procesele dinamice aduc în stratul luminat ape bogate în săruri minerale, producția lor este foarte importantă. Ne putem deci gîndi, în viitor, să căutăm o sursă de energie puțin costisitoare care, prin încălzirea apelor adînci, le-ar face să vină la suprafață, unde ar da posibilitatea dezvoltării unei vegetații bogate.

— În concluzie, speranțele pe care omul și le poate pune în folosirea resurselor Oceanului mondial sînt esențialmente de ordin alimentar ?

— Da. Dacă ne gîndim că populația globului, care azi depășește trei miliarde de locuitori va fi peste cîteva zeci de ani de circa 6 miliarde de locuitori, trebuie să luăm în considerare cu cea mai mare atenție resursele alimentare ale oceanului.

— Cum ne-am putea alcătui atunci „cămara" anului 2 000 ?

— Dacă nu vrem să fim acuzați de copiii noștri că ne-am consacrat eforturile unor cercetări sterile, nu este prea devreme ca să ne gîndim în mod serios să ne organizăm — așa cum ați numit dv. — „cămara" anului 2 000. Această „cămară" s-ar putea organiza pe trei baze fundamentale : dezvoltarea pînă la maximum disponibil a exploatării resurselor alimentare naturale ale Oceanului mondial ; încetarea risipei produselor mării ; promovarea și organizarea agriculturii marine — acvacultura.

Interviu realizat de
Paul B. MARIAN

Le Monde
PARIS

GUVERNUL HEATH LA „ORA ADEVĂRULUI"

CU OARECARE ÎNTÎRZIERE şi multe dificultăţi la pornire, noul guvern conservator ar trebui acum să-şi poată atinge „viteza de croazieră" şi să atace marile probleme pe care a fost obligat să le neglijeze pînă acum. Încolţit de serioase dificultăţi — unele neaşteptate, independente de voinţa sa, altele pe care şi le-a creat el însuşi, nu s-a verificat încă în acţiune şi a reacţionat la evenimente mai mult decît le-a determinat. Din multe puncte de vedere premierul Heath a practicat în cursul primelor săptămîni ale mandatului său o formă de guvernămînt „de improvizaţie", tocmai cea pe care o reproşa predecesorului său, Harold Wilson.

Desigur, soarta n-a favorizat noua echipă. Este cu totul excepţional ca, abia instalat la Downing Street, un prim-ministru să trebuie să procedeze la o remaniere ministerială. Edward Heath a fost nevoit s-o facă, ca urmare a morţii lui MacLeod, personalitate de anvergură, greu de înlocuit.

Astfel, pe lîngă greva docherilor — conflict social afectînd viaţa ţării dar şi politica generală a veniturilor — primul ministru a trebuit să consacre mult din timpul său alegerii oamenilor. Sarcina era delicată, judecînd după discuţiile provocate de noile numiri. Astfel, cea a noului ministru de finanţe, Barber, a suscitat multe rezerve. Sînt numeroşi, în cercurile politice engleze, cei care se îndoiesc de competenţa noului vistiernic, considerat ca un „light weight" (boxer de „categorie uşoară") faţă de acest postcheie. Alegerea noului conducător al delegaţiei britanice la Bruxelles, Rippon, a fost mai bine primită, dar şi această numire a necesitat oarecare timp, deoarece trebuia găsit un înlocuitor pentru Rippon la ministerul tehnologiei. Desemnarea în acest post a lui John Davies, industriaş şi om de afaceri cunoscut dar fără experienţă parlamentară, a provocat unele încruntări.

Se impune o primă constatare. Mai degrabă decît „oameni ai trecutului" care au servit în guvernele conservatoare anterioare, premierul Heath a ales oameni noi, de aceeaşi origine socială, în general „self-made men" care îşi datorează ascensiunea mai mult calităţilor proprii decît antecedentelor familiale. Aşa este cazul, în special, pentru Barber şi Peter Thomas, noul preşedinte al partidului conservator: amîndoi au fost piloţi temerari în R.A.F., au cunoscut prizonieratul şi şi-au cucerit tîrziu, cu tenacitate, diplomele universitare. Mai mult oameni de acţiune decît de gîndire, ei n-au încredere în elocvenţa parlamentară, ca şi premierul de altfel, care în timpul campaniei electorale a trebuit să lupte cu propria-i natură. Prieteni şi colaboratori de multă vreme ai lui Heath, aceşti oameni, deja numiţi „Heathmeni", sînt uniţi printr-o strînsă solidaritate. În orice caz, în faţa mandarinilor trezoreriei, bastion al ortodoxiei economice şi financiare, Barber va avea nevoie de sprijinul lui Heath care, la rîndul său, prin intermediul lui P. Thomas intenţionează să-şi păstreze autoritatea asupra partidului şi să ţină la respect forţele de dreapta şi pe partizanii lui Powell.

Desigur, Heath are cu atît mai multă nevoie de oameni noi cu cît „oamenii trecutului" reprezintă, deseori, o prezenţă deficitară. Astfel, datorită lui Sir Alec Douglas Home, guvernul a cunoscut dificultăţi pe care le-ar fi putut ocoli; problema livrării de arme Uniunii Sud-Africane continuă să agite cercurile politice şi diplomatice, şi mulţi conservatori se întreabă dacă era într-adevăr nevoie să se precipite lucrurile. Pe de altă parte, premierul are faţă de el o datorie politică, căci în mare măsură lui Sir Alec îi datorează alegerea sa ca lider al partidului în iulie 1965. Dar numeroase ziare şi săptămînale de tendinţă conservatoare nu se sfiesc să-l atace pe ministrul de externe şi să-i prevadă, pentru un viitor apropiat, o retragere onorabilă.

Astfel, probabila plecare a lui Sir Alec, după dispariţia lui MacLeod, în timp ce Hogg e blocat în Camera Lorzilor şi Maudling prins cu răscoala din Ulster, va obliga pe primul ministru, debarasat de „bătrîni", să se sprijine tot mai mult pe oamenii lui, dar şi să-şi asume o mai mare parte din responsabilităţi. Va trebui să-şi afirme tot mai mult autoritatea, să dea guvernului un stil care încă nu se conturează.

Preocupat de eficacitate, avînd o veritabilă aversiune pentru cuvinte, Edward Heath conduce Marea Britanie alegînd maximum de responsabilităţi colaboratorilor săi. Pînă în prezent el a fost discret, şters aproape, lăsînd primul plan altora, în special lui Carr, care s-a descurcat relativ bine în primul său mare conflict cu muncitorii. La fel ca oamenii tineri şi dinamici pe care i-a strîns în jurul său, premierul mai trebuie să se afirme în noua sa funcţie — şi nu numai definind marile opţiuni ale politicii sale, dar de asemenea exprimînd-o cu convingerea necesară în Parlament şi în faţa altor ţări.

Ocaziile de a se afirma nu-i vor lipsi în cursul săptămînii viitoare. Într-adevăr, momentul acţiunii se apropie în domeniul economic şi financiar, în care guvernul va trebui să aleagă între menţinerea controlului şi restricţii, între o politică de deflaţie şi una de stimulare a economiei. În ce măsură va putea el să-şi ţină promisiunile electorale de reducere a impozitelor şi să oprească un nou val de revendicări de salariu? Abia a fost reglementat conflictul cu docherii şi guvernul va trebui să facă faţă cererilor de ridicare a salariilor minerilor, feroviarilor, funcţionarilor din serviciile publice.

În timpul campaniei electorale, Heath s-a pronunţat împotriva blocării salariilor, indicînd preferinţa sa pentru forme de control voluntar. Dar vor fi oare dispuse sindicatele să accepte un sistem voluntar de control în momentul chiar în care guvernul îşi va prezenta proiectul de lege asupra relaţiilor industriale, adică, de fapt, un proiect de reformă a structurii şi puterii sindicatelor? Judecînd după moţiunile care urmează să fie supuse la începutul lui septembrie congresului de la Brighton al sindicatelor, marile organizaţii sindicale rămîn implacabil opuse acestor proiecte.

„Ora adevărului" se apropie deci pentru oamenii noi şi fără experienţă guvernamentală, care vor avea astfel posibilitatea să se afirme la înălţimea circumstanţelor.

Henri PIERRE

Primul ministru britanic, Edward Heath, în faţa catedralei Westminster, împreună cu cele 13 noi membre ale parlamentului

The New York Times Magazine

Eugene J. McCarthy
senator democrat din partea statului Minnesota

PERSPECTIVELE UNUI AL TREILEA PARTID

EXISTĂ MOTIVE să se considere că pînă în 1972 va fi înființat un al treilea partid, care va fi liberal. Nemulțumirea față de cele două partide mari este larg răspîndită. Această nemulțumire nu este regională. Ea nu se limitează la un grup economic sau cultural, ci se bazează pe o frustrare și pe o dezamăgire istoric determinate.

În cazul Partidului republican, ea a început în 1964 cînd mulți republicani liberali sau moderați, inclusiv guvernatorul Rockefeller, au considerat că poziția lor nu era cîtuși de puțin recunoscută sau reprezentată în desemnarea de către partid a senatorului Goldwater și au refuzat să sprijine candidatura lui. Desemnarea lui Richard Nixon în 1968 nu a spulberat complet îndoielile lor în ce privește partidul republican. Această îngrijorare a fost sporită de strategia sudistă tot mai evidentă a Administrației Nixon.

Mulți democrați au încercat o dezamăgire asemănătoare în 1968, cînd candidații și propunerile democraților adversari ai războiului din Vietnam au fost respinse la Chicago, și delegații care i-au sprijinit pe acești candidați și care au cerut o schimbare de politică au fost bătuți și insultați în sala Convenției din hotelul Hilton și pe străzile orașului Chicago.

Există obstacole serioase în calea înființării unui al treilea partid în Statele Unite.

Loialitatea de partid continuă să fie o forță reală în politica Statelor Unite. Cu cît alegătorii devin mai vîrstnici, cu atît mai îndelungată este perioada în care au votat pentru un singur partid și cu atît mai mare este angajamentul lor față de acest partid.

Campania lui George Wallace ar fi trebuit să placă alegătorilor mai vîrstnici în mai mare măsură decît alegătorilor mai tineri, întrucît oamenii mai vîrstnici sînt mai susceptibili să fie segregaționiștri, să insiste în mod mecanic asupra „victoriei" în Vietnam, și să se opună demonstrațiilor. Dar în ciuda presupusei afinități a alegătorilor mai vîrstnici cu probleme ridicate de Wallace, el a atras în 1968 mai puțin alegători dintre vîrstnici decît dintre tineri. Potrivit unui studiu al Universității din Michigan, publicat în „The American Political Science Review" în decembrie 1969 13 la sută, dintre alegătorii sub 30 de ani dinafara sudului au votat pentru Wallace. Acest procentaj a scăzut o dată cu vîrsta, ajungînd la 3 la sută pentru oamenii de peste 70 de ani.

Pe lîngă loialitate și angajament, există un argument tradițional în favoarea sistemului bipartit. În prezent, însă sistemul a două partide dă semne de slăbiciune.

Tot mai mulți oameni afirmă că sînt independenți. Mulți alții, care continuă să se denumească fie democrați, fie republicani, nu au acea loialitate care caracteriza odinioară apartenența la un partid.

Un recent sondaj Harris întreprins în rîndul întregii populații a arătat că în februarie 1970 s-au declarat independenți 19 la sută din alegătorii americani față de 17 la sută în noiembrie 1968. În timp ce procentul independenților a crescut cu numai 2 la sută în decurs de un an și jumătate, o analiză a sondajului dă oarecari indicii în ce privește compoziția posibilă a unui al treilea partid. Din 1968 pînă în 1970, procentul independenților din estul țării a crescut cu 9 la sută — de la 15 la 24 la sută. La oraș, creșterea a fost de opt puncte — de la 16 la sută în1968, la 24 la sută în prezent.

Corpul electoral întinerește. Aproape 48 la sută din populație nu are încă 26 de ani. Cînd vîrsta de vot va fi redusă în întreaga țară la 18 ani, alegătorii avînd mai puțin de 26 de ani vor reprezenta 20 la sută din corpul electoral.

În decembrie 1969, un sondaj Gallup în rîndurile studenților a arătat că 52 la sută se considerau independenți; în cadrul unui sondaj similar din 1966, numai 39 la sută se declaraseră independenți. Alegătorii mai tineri care se consideră în prezent independenți ar putea să sporească substanțial efectivele unui al treilea partid.

Argumentul teoretic în favoarea sistemului de două partide este și el contestat. Sistemul de două pardite poate fi apărat numai dacă partidele ele însele răspund la necesitățile țării și dacă oferă poporului o opțiune și un cuvînt de spus în problemele majore care afectează țara.

Lăsînd deoparte argumentul teoretic, realitatea este că tradiția celor două partide nu este atît de puternică în Statele Unite cum se pare. Ea a fost contestată regulat de la începuturile republicii americane. În alegerile din 1796, de pildă, au concurat 13 candidați la președinție. Cinci erau federaliști, trei republicani-democrați, unul antifederalist, trei federaliști-independenți și unul independent.

Majoritatea înfruntărilor politice din cursul primelor decenii ale existenței noastre naționale s-au desfășurat între fracțiuni din cadrul Partidului republican-democrat. În anul 1830 Andrew Jackson și politica lui au provocat critici și a dus la manifestarea unei opoziții în partid care a devenit coaliția Whig și a pregătit terenul pentru mișcările scizioniste de mai tîrziu. După 1840, în aproape toate alegerile au candidat partide scizioniste. Majoritatea lor au rămas în istorie ca apărătoare ale unor cauze pierdute cum ar fi impozitul unic. Unora li se atribuie meritul de a fi elaborat poziții politice importante în probleme ca monopolurile, reglementarea statutului căilor ferate și sprijinirea prețurilor agricole. Pe lîngă influența lor indirectă, partidele scizioniste au avut și succese mai evidente.

În 1856, apăruse un partid terț — partidul republican. În anul acela, Buchanan, un democrat care a întrunit 45,3 la sută din voturi, l-a înfrînt pe Frémont, un republican care a obținut 33 la sută, precum și pe Fillmore, care s-a prezentat drept candidatul Partidului american și a obținut 21,57 la sută din voturi.

Principala problemă ridicată de republicani era cea a menținerii sclaviei negrilor în afara teritoriului american care începea să fie colonizat pe atunci. Partidul republican cuprindea de asemenea adepți ai desființării totale a sclaviei, democrați independenți, whigi obiectori de conștiință, agnostici și prohibiționiști. Dar mai importantă decît aceste probleme era coeziunea culturală a partidului. Partidul republican era alcătuit pe atunci în special din „Yankei din Noua Anglie și din Statele din jumătatea de nord a Statelor Unite spre vest", unde populația era formată în primul rînd din locuitori plecați din statele Noii Anglii.

În 1860, la 10 ani după înființarea lui, Partidul republican, cu numai 39,8 la sută din votul popular național, a reușit să cîștige suficiente voturi ale electorilor pentru a-l alege pe Lincoln președinte la Statele Unite.

Aceasta însemna un succes rapid pentru noul partid, care a continuat să domine politica statelor din Vestul Mijlociu o bună parte a secolului XX.

Partidele terțe au avut succes și în alegerile pentru Congres. Începînd din 1855, partidele terțe au fost reprezentate în Senat, de 85 de ori și în Camera Reprezentanților de 314 ori. Punctele culminante ale reprezentării partidelor terțe au fost înregistrate la sfîrșitul perioadei 1850, și la începutul perioadei 1890, cînd Partidul american, ca partid terț, a avut o dată 43 de membri în Camera Reprezentanților. Aceasta se întîmpla într-o perioadă în care Camera avea în total numai 234 de membri. În perioada 1890, populiștii au avut la un moment dat 40 de membri în Camera Reprezentanților și au deținut 6-7 locuri în Senat.

Punctul culminant al reprezentării partidelor terțe în secolul XX a fost înregistrat în 1937 și 1938, cînd Camera Reprezentanților a avut 13 membri care nu erau nici republicani, nici democrați, și 4 senatori reprezentînd un amestec de progresiști și laburiști-fermieri.

După cel de-al doilea război mondial, singurele partide scizioniste care au

reuşit să obţină voturi ale electorilor au avut baza în sud. În 1948, partidul dixiecrat al senatorului Strom Thurmond a obţinut 2,4 la sută din voturi şi 39 de voturi ale electorilor. În acelaşi an, Henry Wallace, în calitate de candidat al Partidului progresist, a obţinut de asemenea 2,4 la sută din voturi, dar nu a cîştigat nici un vot al electorilor. George Wallace, candidînd în 1968 ca independent, a cîştigat în cinci state din sud, a obţinut 13,4 la sută din votul popular naţional, şi a întrunit 46 de voturi ale electorilor. Wallace a fost suficient de puternic pentru a-i împiedica atît pe Nixon cît şi pe Humphrey să obţină majorităţi clare în 25 de state.

Al treilea partid din New York, Partidul liberal, este unic şi furnizează foarte puţine indicii în ce priveşte poziţia naţională a partidelor terţe. Succesul lui cel mai recent a fost alegerea sub stindardul lui a primarului John Lindsay, care fusese înfrînt în alegerile preliminare ale Partidului republican. Semnificaţia naţională a acestei victorii nu este încă clară.

Forţa unui al treilea partid în 1972 nu va depinde foarte mult de studierea istoriei eforturilor depuse de partide terţe în secolul XIX sau în secolul XX, sau de reflecţii cu privire la forţa şi slăbiciunile unui sistem de două partide. Ea va depinde în special de trei lucruri:

În primul rînd, obiectivele politice asupra cărora se va axa. Dacă în 1972 va exista o problemă electorală comparabilă cu cea a războiului, care s-a pus în 1968, şi dacă nici Partidul democrat nici Partidul republican nu vor adopta o poziţie clară, este aproape cert că se va ivi un al treilea partid cu oarecare forţă şi conţinut.

Chiar şi fără apariţia unui obiectiv precis, nemulţumirea crescîndă faţă de procesele de partid ele însele, faţă de procedurile şi instituţiile politice actuale s-ar putea exprima prin încercarea de a înfiinţa un nou partid care să asigure o participare mai deschisă şi mai eficientă a celor afectaţi de hotărîrile politice. În momentul de faţă se pare că Partidul democrat nu este susceptibil să facă mare lucru în privinţa reformelor recomandate la convenţia partidului, precum şi de Comisia McGovern cu privire la structura partidului şi selecţionarea delegaţiilor. Partidul republican nici un vorbeşte măcar despre o reformă procedurală.

Al treilea lucru este factorul imprevizibil şi incert al personalităţii acelora care ar putea conduce o mişcare.

Toate aceste motive luate împreună fac ca un al treilea partid să fie nu numai posibil, dar să reprezinte potenţial o forţă reală în determinarea rezultatului alegerilor din 1972.

LE NOUVEL
OBSERVATEUR
PARIS

VARA PRIMARILOR

ALEGERILE municipale se apropie : peste şapte luni, 29 milioane de francezi vor trebui să-şi aleagă consilierii municipali. Deşi se aşteaptă puţine schimbări în oraşele mari, în care aliaţele dintre partide ar urma să fie în general prelungite, rezultatul anumitor scrutine pare incert. La Lille, Francois-Xavier Ortoli, ministrul dezvoltării industriale, se pregăteşte să asedieze primăria socialistă a lui Augustin Laurent. La Marsilia, Joseph Comiti, secretar de stat pentru tineret, atacă fieful lui Gaston Defferre...

Numai cele două mari partide nu-şi modifică strategia. P.C.F. continuă să preconizeze unitatea stingii în oraşele cu peste 30 000 de locuitori — însoţită,

Russell Baker

Un oraş ciudat

Londra, comparat cu Washingtonul, este un oraş ciudat. Ieri, de pildă, la o oră de mare aglomeraţie, o bătrînă a făcut semn unui taxi pe Oxford Street. Taxiul s-a oprit. Nimeni nu a considerat că evenimentul este destul de remarcabil pentru a merita un comentariu. Şoferul n-a trecut în goană pe lîngă bătrînă rîzînd. Nu i-a făcut semn că este ocupat sau că a ieşit din cursă. A oprit. Cînd bătrîna a deschis portiera taxiului, nu a fost împinsă de o parte de bărbaţi puternici care doreau să urce ei. De fapt, cîţiva bărbaţi puternici au asistat pasivi în timp ce bătrîna a urcat în taxi şi a închis portiera.

— Scapă cu bine ! Iată ce i-a trecut prin minte unui orăşean american uimit. Aceşti bărbaţi n-o s-o bată şi n-o să-i ia taxiul.

N-au făcut nici una, nici alta. Ce oraş ciudat ! La Londra, vezi pretutindeni automobile şi nici unul dintre ele nu arborează un steguleţ britanic şi nu are claxon zgomotos. Nici un fel de inscripţie de felul „Dacă nu-ţi place Marea Britanie, pleacă", sau „Boicotaţi Franţa".

Noaptea trecută o femeie a folosit metroul. Cel puţin se părea că vrea să-l folosească. A coborît în tunel la staţia Highbury & Islington şi nu a mai ieşit la suprafaţă. Prin împrejurimi patrula un agent de circulaţie. Părea un lucru pur şi simplu civilizat să i se relateze incidentul.

— Domnule sergent, o femeie a coborît acum spre metrou, cred.

— E adevărat, domnule ? Nu părea că ar vrea să ia vreo măsură.

— Da, e adevărat, domnule sergent. Mai mult, nu era însoţită.

Sergentul a ridicat din umeri şi şi-a văzut de drum. Mai tîrziu, prietenii mi-au spus că aceasta nu denota indiferenţă faţă de muncă din partea lui. Femei şi chiar copii folosesc în mod continuu metroul fără teamă, mi-au afirmat aceşti prieteni.

Aceiaşi prieteni s-au purtat în chip foarte ciudat la sfîrşitul unei petreceri cînd a sosit timpul ca oaspetele lor american să plece. Înainte de a ieşi în stradă, americanul a scos din teacă un revolver de calibrul 38 şi l-a pus în buzunarul de la piept pentru a-l avea la îndemînă, aşa cum face de obicei la el în ţară.

Gazdele lui au fost şocate.

— Nimeni nu-ţi va face vreun rău aici — a spus soţia gazdei.

— La noi numai un nebun iese după apusul soarelui în oraş fără armă, a ripostat el.

— Absurd — a spus soţia gazdei. Uite, te conduc chiar eu pînă la colţ. Şi aşa a făcut. Apoi s-a înapoiat singură acasă, la o depărtare de aproape 200 de metri. Nimeni nu a atacat-o.

Un oraş foarte ciudat.

Iată şi alt exemplu. Dacă în autobuz nu ai bani mărunţi ca să plăteşti biletul, taxatorul îţi schimbă banii. Absurd ? Nu, domnule. Îţi dă într-adevăr mărunţiş chiar în autobuz.

Alt lucru ciudat în legătură cu autobuzele : nu pleacă toate la garaj atunci cînd începe să plouă pentru a rămîne acolo timp de 45 de minute. Trebuie să existe un motiv pentru care nu o fac, dar atunci cînd am dat un telefon societăţii locale de autobuze, funcţionarul nu a putut să-mi indice un motiv, şi, de fapt, şi-a exprimat părerea că întrebarea este prostească. Nu mi-a spus pe faţă, aşa cum se face la Chicago : „E o întrebare idioată, idioată !" Mai întîi a cerut permisiunea insultatului potenţial. „Dacă pot să mă exprim astfel, domnule, este o întrebare ciudată" — a spus el.

Această ezitare în a insulta cu glas tare străini, fără nici un motiv întemeiat, este una din caracteristicile cele mai ciudate ale Londrei şi poate fi remarcată chiar şi în restaurantele expres. Dacă, de pildă, intri la New York într-un expres tipic la ora 7 dimineaţa şi ceri o ceaşcă de supă şi un pahar de suc de roşii, la ce răspuns te poţi aştepta ? Îl cunoaştem cu toţii :

„La 7 dimineaţa boul ăsta vrea o ceaşcă de supă şi un pahar de suc de roşii. Na !" „Na" este însoţit totdeauna, firesc, de un castronel cu fulgi de ovăz şi de o ceaşcă de cafea.

La Londra, ţi se serveşte în mod calm o ceaşcă cu supă şi un pahar cu suc de roşii.

Este oare posibil să se întîmple aşa ceva într-un oraş ?

(Din „**International Herald Tribune**")

dacă se poate, de un acord politic la nivel național. Formația gaullîștilor, U.D.R., vorbește de asemenea în spirit unitar și urmează sfaturile date de Roger Frey la congresul de la Royan al tineretului gaullist : „Dacă vrem să înfruntăm alegerile în mod victorios, să începem foarte repede convorbiri, întîi cu aliații noștri, apoi cu cei care nu sînt comuniști, pentru a lua partidului comunist orașele și localitățile în care se află la putere".

Aliații gaullîștilor reacționează altfel. Centriștii din P.D.M. și republicanii independenți vor acum să-și afișeze autonomia față de U.D.R. Valéry Giscard d'Estaing a restabilit legătura cu Antoine Pinay, pentru a-l îndepărta pe acesta de ispitele unei apropieri de U.D.R., precum și pentru a-și asocia o forță politică bine implantată în primării. Un membru al cabinetului ministrului precizează : „Valéry avea tot interesul să încheie un armistițiu cu Pinay. Nu e vorba despre dragostea cea mare, și nimeni n-ar putea de altfel să creadă așa ceva. Se pune pur și simplu problema ca anul viitor, în momentul alegerilor municipale, Pinay să nu facă vreo declarație dezagreabilă pentru politica economică a guvernului". Dar în afară de aceste acțiuni tactice, republicanii independenți nu și-au stabilit încă strategia. Ei afirmă doar că sînt „hotărîți să lupte".

Centrul se află într-o stare de confuzie. Jean-Jacques Servan-Schreiber zburdă în rîndurile opoziției, dar urmărește în special să obțină voturi pentru a deveni interlocutorul centrului-stînga din actuala majoritate. Cu ajutorul centriștilor, al radicalilor, al celor care — la dreapta și la stînga — se declară reformatori, el năzuiește înainte de toate la un scor frumos. „Manifestul municipal" elaborat de el ar urma să-i dezvăluie strategia. Pînă atunci, el propune eticheta lui unui mare număr de primari...

În 1969, la Issy-les-Moulineaux, Partidul socialist afirmase : „Uniunea stîngii constituie axul normal al strategiei socialiștilor". De fapt, într-un moment cînd unitatea stîngii părea ca și realizată, succesul lui Jean-Jacques Servan-Schreiber în alegerile din Nancy a provocat amețeală în aripa dreaptă a partidului socialist. Scopul ei a devenit următorul : să obțină adoptarea de către partid a unui text care să nu condamne alianțele cu comuniștii, dar care, în același timp, să nu interzică alianțele centriste. C.E.R.E.S., stînga partidului socialist, denunță imposibilitatea acestui vis al unui „centru majoritar" : C.E.R.E.S. a publicat de altminteri recent un caiet consacrat „stîngii și problemelor municipale", iar la toamnă va organiza un colocviu pe această temă.

Sîntem departe de proiectele mărețe. Ca și în 1965, Roger Frey va putea să denunțe „combinațiile eteroclite, alianțele împotriva naturii..." De data aceasta însă nu le va găsi doar în rîndurile opoziției.

Claude-François JULLIEN

Le Monde diplomatique

PARIS

CHILE ÎN AJUNUL ALEGERILOR

LA 4 SEPTEMBRIE alegătorii chilieni vor desemna pe succesorul lui Eduardo Frei la președinția Republicii. Aceste alegeri vor permite deci să se știe dacă chilienii înțeleg să încredințeze un al doilea mandat Partidului democrat-creștin care venise pentru prima oară la putere în 1964.

Pentru a scoate țara din marasmul ei economic și social, președintele Frei promisese să întreprindă adevărate reforme structurale. Dar el nu a reușit să-și respecte toate promisiunile, și politica lui s-a lovit în cele din urmă de ostilitatea comună a adversarilor săi de dreapta și de stînga. Oligarhiile conservatoare care îl susținuseră în 1964 împotriva candidatului stîngii, Salvador Allende, s-au opus în mod hotărît acțiunii lui ulterioare. În ciuda rezistenței marilor proprietari funciari, el a expropriat domeniile cele mai puțin rentabile care sînt administrate acum de cooperative agricole. Dar, din cauza anumitor tărăgănări, reforma agrară nu a înregistrat încă rezultatele scontate.

Fără îndoială, democrația creștină se poate lăuda că a consolidat simțitor interesele statului în exploatarea cuprului, care reprezintă 70 la sută din exporturile țării. Totuși, formațiunile de stînga care preconizau naționalizarea bogățiilor miniere au criticat acordurile încheiate de președintele Frei cu companii nord-americane în cadrul politicii lui de „chilenizare" a cuprului. În loc să procedeze la exproprieri, guvernul a preferat să constituie societăți mixte în care deține 51 la sută din capital, iar în cazul societății „Anaconda" el a acceptat naționalizarea în etape.

În ciuda menținerii libertăților formale și a adoptării unei politici externe ceva mai independente, mandatul lui Frei se încheie cu rezultate limitate. În orașe, șomajul tinde să crească, iar eforturile de construcție nu au corespuns așteptărilor marelui număr de cetățeni cu locuințe proaste. În plus, gvernul democrat-creștin nu a reușit să pună capăt unei inflații galopante, care, în 1969, a atins în mod oficial 28 la sută. În cursul ultimilor ani, creșterea prețurilor a fost în general mai rapidă decît majorările de salarii — ceea ce constituie principala sursă a nemulțumirii populare.

După aproape șase ani de conducere, bazele democrației-creștine nu mai sînt, deci, atît de solide cum erau în momentul în care Frei încerca să pună în aplicare programul său. Pierderea de viteză a partidului guvernamental a fost confirmată de ultimele scrutine organizate în țară. În alegerile legislative din martie 1969, procentajul voturilor acordate democrat-creștinilor a scăzut de la 42 la sută în 1965 la 31 la sută. Declinul prietenilor lui Frei se explică în parte printr-o anumită uzură a puterii, dar și prin ezitările lor de a opta în mod clar între continuitate și reforme autentice.

La Santiago, unul din conducătorii Mișcării de acțiune populară unitară (M.A.P.U.), senatorul Rafael Augustin Gumucio, (fost lider al democrației creștine — n.r.) ne-a explicat principalele motive ale scindării de partidul democrat-creștin : „Vorbele trebuie să corespundă faptelor, și președintele Frei nu și-a respectat promisiunile. Noi considerăm că reformismul a eșuat. La rigoare, el poate contribui la rezolvarea anumitor probleme economice, dar problemele de clasă se mențin. În primul rînd, este necesar să se promoveze în Chile transformări cu adevărat socialiste". În criticile lor la adre-

Scufundarea, în adîncurile Oceanului Atlantic, a navei americane, încărcată cu blocuri de beton în care se aflau încorporate containere cu gaze toxice de luptă

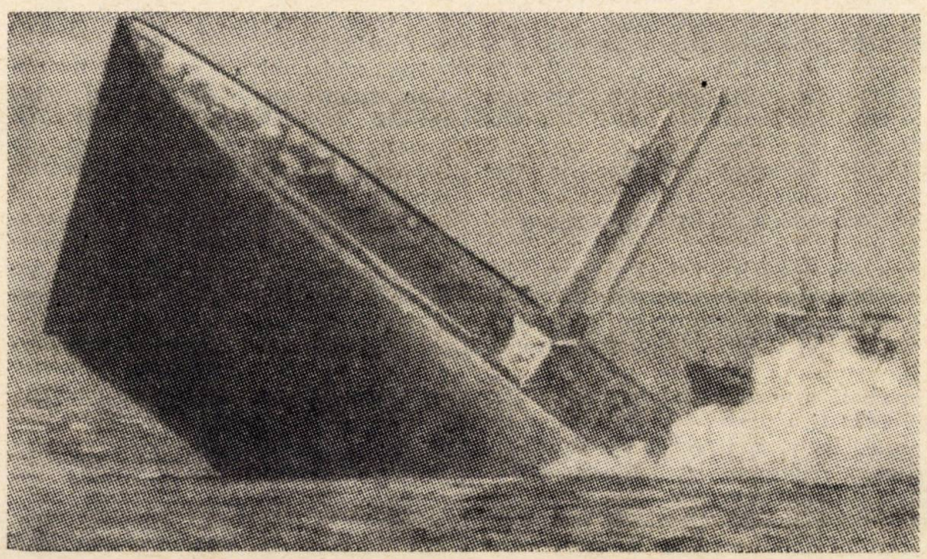

sa experienței democrat-creștine, celelalte curente ale stîngii chiliene sînt și mai categorice. Astfel, pentru revista „Punto final", „încercarea reformistă a lui Frei se soldează printr-un eșec răsunător".

De la începutul anului, trei candidați se înfruntă în cadrul unei campanii destul de vii pentru succesiunea lui Frei. În baza constituției chiliene, președintele în funcție nu poate solicita reînnoirea imediată a mandatului său. În aceste condiții, democrația creștină l-a desemnat pe Radomiro Tomic, fost ambasador la Washington. În vîrstă de 56 de ani, el este cel mai tînăr dintre cei trei candidați în arenă. Cofondator al partidului democrat-creștin din Chile, Tomic consideră curentul pe care-l reprezintă drept posibilitatea unei a treia căi între capitalism și socialism.

În programul său electoral, candidatul democrat-creștin nu numai că se angajează să continue politica predecesorului său, dar promite, de asemenea, s-o completeze prin trecerea la o nouă etapă. În cursul campaniei sale, Tomic nu a ezitat să se pronunțe pentru naționalizarea resurselor miniere, „deoarece — spune el — cine controlează cuprul, controlează Chile". Totuși, el nu a dat alte precizări asupra modului în care înțelege să aplice această politică de naționalizare.

În politica externă, candidatul democrat-creștin se arată favorabil „reintegrării Cubei în familia americană", dar afirmă în același timp că nu este anti-nord-american.

După victoria partidului său în 1964, Tomic declarase: „Acesta este începutul a 30 de ani de conducere a democrației creștine în Chile". Dar sarcina candidatului democrat-creștin nu va fi atît de ușoară ca cea a lui Frei în urmă cu șase ani, care beneficiase de sprijinul dreptei împotriva reprezentantului stîngii. De data aceasta, Tomic este concurat atît la stînga cît și la dreapta lui. După tratative îndelungate și uneori dificile, formațiunile progresiste au hotărît să prezinte o candidatură comună de unitate populară în persoana lui Salvador Allende, senator și conducător al Partidului socialist.

Allende, în vîrstă de 60 de ani, a fost pînă acum de trei ori candidat fără succes al stîngii la președinție. Pe lîngă sprijinul partidului său, care se proclamă în mod fățiș marxist, el va beneficia de sprijinul comuniștilor, radicalilor, social-democraților și democrat-creștinilor de stînga, regrupați în cadrul M.A.P.U. De altfel, partidele de stînga elaboraseră deja un program comun chiar înainte de a-și fi ales candidatul.

Acest document propune printre altele înlocuirea structurilor actuale ale economiei chiliene prin structuri cu adevărat socialiste. Pentru a elibera țara de dependența față de capitalul străin, stînga intenționează să limiteze sectorul particular doar la întreprinderile mici și mijlocii. Programul de unitate populară prevede naționalizarea imediată a minelor de cupru și de fier, precum și a produselor de bază în general. În plus, întregul sistem financiar al țării ar urma să treacă în mîinile statului. În sfîrșit, formațiunile de stînga se angajează să accelereze procesul de reformă agrară și să dea de lucru tuturor cetățenilor. În cursul unei vizite pe care i-am făcut-o la Santiago, Allende a subliniat că el nu vede altă alternativă la problemele actuale ale țării decît formarea unui guvern de front popular.

În ce privește al treilea candidat, Jorge Alessandri, el va întruni o parte a voturilor radicale. O dată cu el, dreapta chiliană speră că a găsit un prilej să revină la putere. Fost președinte al Republicii, Alessandri vrea să-și pună candidatura mai presus de partide și să se prezinte drept independent. Totuși, el este sprijinit în mod activ de Partidul național și de majoritatea cercurilor conservatoare. Deși are 74 de ani, el a întreprins o campanie electorală destul de dinamică. El încearcă în special să exploateze nemulțumirea provocată de creșterea prețurilor. Adept hotărît al liberei întreprinderi, Alessandri nu intenționează însă să pună sub semnul întrebării acordurile încheiate de guvernul Frei cu privire la „chilenizarea" cuprului. El a avut de asemenea abilitate de a-și lua angajamentul că va respecta cuceririle sociale ale muncitorilor chilieni.

La ultimele alegeri legislative, Partidul național — care regrupează fostele partide liberal și conservator — își sporise voturile de la 13 la 21 la sută. Alessandri intenționează să profite de această redresare a dreptei și de atracția pe care numele lui o mai poate exercita asupra anumitor alegători pentru a se impune. El speră, de asemenea, să recupereze o parte a voturilor claselor mijlocii care în urmă cu șase ani se pronunțaseră în favoarea lui Frei pentru a zădărnici candidatura Frontului popular, și care se plîng de creșterea impozitelor.

Încă de la început sondajele de opinie se arătaseră favorabile lui Alessandri. Dar deși el continuă să se situeze în frunte, cota lui a scăzut regulat în cursul ultimelor luni, atît în folosul lui Tomic cît și al lui Allende. Pe de altă parte, pe măsură ce se apropie scadența electorală, climatul politic din Chile devine mai greu și anumite cercuri de dreapta încearcă în mod deliberat să accentueze încordarea.

Recent, s-au produs înfruntări violente în mai multe orașe din țară între studenți și forțe ale poliției. Înrăutățirea situației a determinat guvernul să proclame starea de urgență, la sfîrșitul lunii iunie, în provinciile Santiago și Antofagaast.

Dacă nici unul din candidați nu obține majoritatea absolută, așa cum prevăd majoritatea observatorilor, Congresului îi va reveni sarcina să hotărască în ultimă instanță. Succesiunea lui Frei pare de asemenea tot mai legată de atitudinea pe care o va adopta armata. Azi se pare că revolta din octombrie trecut a „Tacna", condusă de generalul Roberto Viaux, nu exprima doar simple revendicări materiale, ci oglindea în felul ei nemulțumirea anumitor militari. Alte indicii au venit apoi să arate că armata chiliană, care pînă în prezent a rămas înafara vieții politice naționale, începe să se intereseze mai mult de afacerile publice.

Jean-Claude BUHRER

profil

Soleiman FRANGIE

președintele Libanului

Soleiman Frangie, ales președinte al țării pe o perioadă de 6 ani, a fost propus candidat, chiar în ajunul consultării electorale din 17 august, în numele grupului parlamentar de centru, întrunind și votul liderilor Partidului Național Liberal și ai Blocului Național.

Soleiman Frangie este în vîrstă de 60 de ani. Născut la 14 iunie 1910 la Zghorta (Libanul de nord), el s-a angajat relativ tîrziu în viața politică (1960), în momentul cînd fratele său, Hamid Frangie — în mai multe rînduri ministru de externe și candidat la președinție în 1952 împotriva lui Camille Chamoun — s-a retras din motive de sănătate.

După ce și-a făcut studiile întîi la Tripoli (Libia), apoi la colegiul Antoura (provincia Mont — Liban), s-a lansat de foarte tînăr în activitatea comercială. Ales deputat pentru prima oară în 1960, Soleiman Frangie va deveni, alături de Saeb Salam, unul din conducătorii blocului parlamentar de centru în Camera deputaților. A fost reales deputat în 1964 și 1968. În timpul evenimentelor din 1958, s-a declarat adversar fățiș al lui Camille Chamoun, fiind nevoit să se exileze la Damasc. În anul 1960 a fost numit ministru al poștelor și telecomunicațiilor, apoi i-au fost încredințate, succesiv, portofoliile agriculturii (1962), internelor (1968). În momentul alegerii sale ca președinte, Soleiman Frangie deținea funcția de ministru al economiei. În această calitate el a angajat negocieri cu companiile petroliere ca acestea să-și sporească redevențele pentru tranzitul petrolului brut pe teritoriul libanez.

Se apreciază că politica externă a Libanului nu va suferi modificări în urma alegerii lui Soleiman Frangie în funcția supremă a țării. El este cunoscut ca un adept al colaborării cu celelalte țări arabe în conformitate cu poziția Libanului față de problemele din Orientul Apropiat și un sprijinitor al activității forțelor palestinene, cu condiția ca aceasta să nu lezeze suveranitatea și integritatea Libanului. În legătură cu aceasta, el s-a declarat pentru respectarea acordurilor de la Cairo dintre autoritățile libaneze și liderii palestinieni.

R. G.

poșta redacției

COLONII ȘI TERITORII INDEPENDENTE DUPĂ 1945

Gh. Avram, București. 1) Astăzi, la zece ani după ce Organizația Națiunilor Unite a aprobat rezoluția privind decolonizarea au mai rămas încă 45 de teritorii care nu se bucură de autodeterminare, cu aproximativ 28 milioane de locuitori. Între acestea un prim loc îl ocupă cinci teritorii din Africa conduse de regimuri minoritare albe : Rhodesia (4 530 000 locuitori în 1968), Namibia (610 000 locuitori în 1968), Angola (5 362 000 locuitori în 1968), Mozambic (7 274 000 locuitori în 1968) și Guineea portugheză (529 000 locuitori în 1968), teritorii despre care revista noastră a scris în mai multe rînduri. În afara acestora mai există încă patruzeci de teritorii dependente a căror economie, datorită izolării geografice și bogățiilor naturale reduse, este aproape inexistentă ; evident, condițiile în care trăiește populația sînt extrem de dificile. Adunarea Generală a Națiunilor Unite s-a pronunțat în repetate rînduri în favoarea obținerii autodeterminării de către aceste teritorii în virtutea principiilor Cartei O.N.U. Iată lista acestor teritorii, publicată de Biroul de informații O.N.U. în aprilie 1970 : **teritorii sub tutelă :** Noua Guinee, cu o populație de 1 659 000 locuitori (în afara unor precizări speciale, toate datele privind numărul locuitorilor sînt din 1968), **administrată de Australia ;** Insulele Microneziei, 96 000 locuitori, **administrate de Statele Unite. Teritorii neautonome :** arhipelagul Capului Verde (245 000 locuitori), Sao Tomé și Principe (65 000 locuitori), Macao (280 000 locuitori), Timor (571 000 în 1967) **administrate de Portugalia ;** Insulele Cocos, (în transcriere engleză — Keeling) (684 locuitori), Papua (598 000 locuitori) **administrate de Australia;** Noile Hebride (78 000 locuitori) **administrate de Franța și Marea Britanie ;** insula Niue (5 200 locuitori) și Insulele Tokelan (1 800 locuitori în 1966), **administrate de Noua Zeelandă;** Sahara Spaniolă (48 000 locuitori în 1966) **administrată de Spania;** Antigua (57 000 locuitori), Bahamas (177 000 locuitori), Bermuda (51 000 locuitori), Hondurasul britanic (116 000 locuitori), insulele Virgine britanice (9 000 locuitori), Brunei (112 000 locuitori) insulele Cayman (9 000 locuitori), Dominica (72 000 locuitori), insulele Falkland (2 000 locuitori), Fiji (512 000 locuitori), Gibraltar (25 000 locuitori), insulele Gilbert și Ellice (57 000 locuitori), Grenada (103 000 locuitori), Hong Kong (3 925 000 locuitori), Montserrat (15 000 locuitori), insula Pitcairn (92 locuitori în 1967), Sfînta Elena (6 200 locuitori în 1967), St. Kitts—Nevis—Anguilla (58 000 locuitori), St. Lucia (110 000 locuitori), St. Vincent (93 000 locuitori), Insula Seychelles (49 000 locuitori), insulele Solomon (145 000 locuitori), insulele Turks și Caicos (6 600 locuitori în 1964) — **administrate de Marea Britanie ;** Samoa americană (31 000 locuitori), Guam (100 000 locuitori), Insulele Virgine americane (63 000 locuitori) — **administrate de S.U.A.** Mai există alte două teritorii care stau în atenția Comitetului special O.N.U. pentru decolonizare: teritoriul Afarilor și populației Issas (81 000 locuitori) **administrat de Franța** și Oman (565 000 locuitori în 1969), **administrat de Marea Britanie.** 2) Țările care și-au obținut independența după al doilea război mondial, sînt, în ordine alfabetică : Algeria, Barbados, Botswana, Birmania, Burundi, Cambodgia, Camerun, Republica Africa Centrală, Ceylon, Ciad, Cipru, Coasta de Fildeș, Republica Democratică Congo, Republica Populară Congo, Dahomey, Guineea Ecuatorială, Gabon, Gambia, Ghana, Guineea, Guyana, India, Indonezia, Israel, Jamaica, Iordania, Kenya, Laos, Lesotho, Libia, Madagascar, Malawi, Malayezia, insulele Maldive, Mali, Malta, Mauritania, Mauriții, Maroc, Nauru, Niger, Nigeria, Pakistan, Ruanda, Samoa de Vest, Senegal, Sierra Leone, Singapore, Somalia, Sudan, Swaziland, Togo, Trinidad și Tobago, Tunisia, Tonga, Tanzania, Uganda, Volta Superioară, Zambia, Yemenul de Sud. Nauru, Samoa de Vest și Tonga nu fac parte încă din O.N.U.

TAPLINE

I. Stamate, Iași. Tapline este prescurtarea de la Transarabian Pipe-line Company. În urmă cu cîteva luni (3 mai), această uriașă conductă care transportă petrolul din Arabia Saudită, trecînd prin Iordania și Siria către portul libanez Zahrani a fost avariată la Deraa (Siria) de către un buldozer. Pierderile cauzate de sistarea transportului sînt uriașe pentru toate aceste țări și în special pentru Arabia Saudită (aproximativ 25 milioane dolari pe an). Siria a refuzat accesul specialiștilor saudiți care intenționau repararea tronsonului respectiv și nu a întreprins nimic pentru înlăturarea stricăciunilor. Drept urmare a acestor acte, la 11 mai Arabia Saudită a rupt relațiile economice cu Siria. Pînă la jumătatea lunii august nu s-a întreprins încă nimic în vederea reluării transportului petrolului prin această conductă.

Gigi Birț, Brașov. În urmă cu cîțiva ani ministerul afacerilor externe al Marii Britanii a fuzionat cu ministerul pentru problemele Commonwealth-ului. În acest fel ministrul de externe britanic îndeplinește și funcția de ministru pentru problemele Commonwealth-ului.

BHUTANUL IESE DIN IZOLARE

I. Bistrițeanu, Bacău ; D. Mach, Cîmpia Turzii. Bhutanul (informații de ordin istoric despre acest regat din Himalaya au apărut la Poșta redacției nr. 15) este, într-adevăr, un stat care trezește interesul cercetătorilor pentru mai multe motive. Mai întîi, aflat secole de-a rîndul într-o completă izolare de lumea exterioară, datorită, mai cu seamă lipsei căilor de comunicație. Bhutanul și-a dezvoltat o civilizație care își păstrează intactă originalitatea. Drumul recent construit care leagă statul de India nu a reușit încă să schimbe cu nimic aspectul străvechi al vieții bhutaneze. În al doilea rînd, pentru faptul că Bhutanul este practic singurul stat în care religia budistă tantrică e încă foarte vie. Fiecare casă poartă însemnele lui Buda, mînăstirile sînt extrem de numeroase, nu există familie cu cel puțin patru copii care să nu-și trimită unul la călugărie (de altfel poziția socială a unui călugăr lama, care se bucură de respect și avantaje materiale, reprezintă o certitudine evidentă pentru viitorul unui tînăr). Jean-Eudes Bertrand, un publicist francez care a făcut de curînd o călătorie în Bhutan, scrie într-un articol apărut în revista „Planète" : „Bogăția folclorului religios este, și ea, uimitoare. Întreaga artă bhutaneză s-a dezvoltat în jurul bisericii cu atît de multe detalii și simboluri, încît nu se poate să nu rămîi înmărmurit în fața complexității legendelor și imaginilor care le completează". Ceremoniile religioase, de orice fel, durează zile întregi. Izolarea populației bhutaneze își are explicații complexe. Locuitorii statului trăiesc într-o multitudine de văi, într-un fel de „oaze" situate în centrul țării, la 2 000—3 000 metri. Partea de nord a statului, constituită din munții Himalaya, e prea ridicată (deci aerul destul de rarefiat) și foarte rece. Partea de sud a țării, aflată în pantă către India, e bîntuită de un muson puternic și acoperită de o vegetație impenetrabilă. Comunicațiile dintre văile în care se găsesc așezările bhutaneze, numite „dzong"-uri, sînt îngreunate datorită pasurilor foarte ridicate — în general la peste patru mii de metri. În acest fel chiar bhutanezii între ei comunică extrem de puțin și se întîlnesc în general doar cu prilejul sărbătorilor naționale sau al concursurilor de tir cu arcul. Capitala statului e orașul Thimbu unde a început din 1962 să pătrundă viața modernă : a fost instalată o centrală telefonică ce posedă cîțiva abonați, a fost introdusă lumina electrică, s-a elaborat un plan de urbanizare ținîndu-se seama de stilul tradițional. Actualul rege al țării, Jigme Dorji Vangchuk, urcat pe tron în 1952, a creat prima adunare națională, numită „tsongdu". Femeile bhutaneze sînt egale cu bărbații ; singurele restricții sînt cele politice — în guvern nu există nici o femeie ; în schimb pot fi văzute femei călugărițe. După cum se știe, regatul Bhutan urmează să-și prezinte candidatura la Națiunile Unite în septembrie. În fotografie, regele Jigme Dorji Vangchuk, și Indira Gandhi în timpul unei ceremonii în cursul unei vizite a premierului indian în Bhutan.

poșta redacției

INDIENII AYMARA DIN BOLIVIA

Înainte de venirea spaniolilor, teritoriul de azi al Boliviei aparținea imperiului incașilor sub numele de „Kallasuyu". Spaniolii îl denumesc în 1538 „Charcas", iar peste o vreme îi schimbă numele în „Peru superior". După obținerea independenței, noul stat e numit un timp Republica Bolivar, apoi Bolivia. Dintre statele sud-americane, Bolivia are cel mai mare procentaj de populație indiană. După limbă, această populație se împarte în două grupuri principale : indienii quechua și aymara. Ultimii ocupă teritoriul aflat în nordul podișului Anzilor — Altiplano — podiș cu o înălțime medie de 3 900 metri, mărginit de lanțurile Cordilierilor Occidentali și Orientali, iar la nord de lacul Titicaca. Regiunea este de fapt o cîmpie pustie, fără arbori, săracă în ploi. O parte a indienilor aymara locuiesc în sate, alții în așezări izolate formate din cîteva case, împrăștiate pe întinsul podișului. Satele au un aspect mizer, cu case din pămînt, acoperite cu paie și trestie. Indienii aymara s-au acomodat perfect mediului inconjurător. Înălțimea medie nu depășește 160 cm ; au pielea bronzată, părul negru și ochii ușor oblici. Trăind într-o lume a liniștii, sînt în general tăcuți, rezervați și neîncrezători, cu înclinație spre apărare, formată în urma permanentelor presiuni exercitate asupra lor de stăpînitorii spanioli. (În regiunea locuită de indienii aymara au fost înregistrate cele mai multe răscoale în timpul dominației spaniole). Ocupația principală e agricultura : cultivă în special cartofi și o cereală numită quinona. Nivelul tehnicii agricole este foarte scăzut : și astăzi mai există pluguri de lemn, introduse de spanioli în secolul al XVI-lea. Agricultura e completată de creșterea animalelor — lame, bivoli, oi. Cei care locuiesc pe malul lacului Titicaca se ocupă cu pescuitul. Despre istoria poporului aymar din perioada precolumbiană au rămas foarte puține informații. Ele sînt cuprinse în cronicile din secolul al XVI-lea scrise de spanioli sau metiși. Aceste cronici spun că indienii aymara erau organizați în state federative conduse de către un șef ; sînt menționate și denumirile unora dintre state : Umasuyu, Charca, Sarecoya, Chayanta. Prin secolul al XII-lea al erei noastre, incașii au început cucerirea acestor state, acțiune care s-a soldat cu multă vărsare de sînge. În cele din urmă, mercenarii quechua care luptau în slujba incașilor au reușit să-i înfrîngă. Mărturie a civilizației poporului aymar sînt ruinele orașului Tiahuanuca, situat la vreo 20 km de lacul Titicaca, unde se mai văd încă statui, ziduri de piatră, trepte de templu și porți ale soarelui.

D. MACH
Cîmpia Turzii

ÎNVĂȚĂMÎNTUL BELGIAN

Gh. Onisie, Olănești. Potrivit datelor publicate de Institutul belgian pentru informație și documentare la sfîrșitul anului 1969 în Belgia existau 14 334 școli primare, 1 291 școli secundare și 2 462 școli tehnice și profesionale. Învățămîntul superior cuprinde mai multe instituții : universitățile de stat din Liège și Gand ; centrele universitare de stat de la Anvers și Mons ; institutul de medicină tropicală „Prințul Léopold" din Anvers ; facultățile de științe agronomice de stat de la Gembloux și Gand ; facultatea de medicină veterinară de la Cureghem (Bruxelles) ; facultatea politehnică din Mons ; universitatea liberă din Bruxelles ; universitatea catolică din Louvain ; facultățile universitare „Saint-Ignace", la Anvers, „Notre Dame de la Paix" la Namur, „Saint Louis" la Bruxelles ; facultatea universitară catolică din Mons ; Școala regală militară. Înafara acestora mai există alte 395 de așezăminte de învățămînt superior neuniversitare care formează învățători pentru învățămîntul secundar și tehnic inferior sau specialiști în diferite domenii : arhitectură, arte plastice, muzică etc. În Belgia învățămîntul e obligatoriu pînă la vîrsta de 15 ani.

GUNNAR JARRING

Marin Dumitru, Constanța. Ambasadorul suedez Gunnar Jarring s-a născut la 12 octombrie 1907 într-un sat de lîngă Lund. Înainte de a intra în cariera diplomatică (1940) a fost profesor de limbi uralo-altaice. A fost, succesiv, ambasador la Ankara, Teheran, Bagdad, Addis-Abeba, New-Delhi, Colombo, Karaci. În 1956 este numit reprezentant permanent al Suediei la O.N.U. Un an mai tîrziu reprezintă Națiunile Unite în medierea conflictului dintre Pakistan și India în problema Cașmirului. În 1958 ocupă funcția de ambasador la Washington, iar în 1964 pe aceea de ambasador la Moscova. Gunnar Jarring cunoaște mai multe limbi străine : engleza, franceza, germana, rusa, turca, persana, araba.

TELEFONUL ELECTRONIC

H. Frîncu, Piatra Neamț. 1) Telefonul electronic introdus în unele zone ale Franței este, într-adevăr, o invenție destul de recentă. Funcționarea acestui sistem e relativ simplă. În sistemul telefonic clasic curentul electric modulat emis de microfon este transmis în întregime ; cu alte cuvinte linia este ocupată tot timpul unei comunicări. În cazul telefonului electronic nu sînt transmise în linie decît eșantioane din curentul emis de microfon, durata fiecărui eșantion ridicîndu-se abia la cîteva milionimi de secundă. La sosirea curentului, un dispozitiv special reconstituie semnalul original. Sistemul poate fi comparat cu cinematograful : aparatul de proiecție reconstituie mișcarea care, anterior, fusese fragmentată într-o serie de fotografii. Deși eșantioanele se succed cu uluitoare rapiditate (o cadență de 8 000 pe secundă), există între ele timpi morți în care pot fi transmise eșantioanele altor comunicări. În acest fel se pot transmite, simultan, pe aceeași linie, 32 de comunicări telefonice. Evident, se realizează și o economie de echipament. 2) Satelitul artificial vest-german „Dial" a fost plasat pe orbită de către o rachetă „Diamant B" la 10 martie.

EXPOZIȚIA UNIVERSALĂ 1867

La poșta redacției din LUMEA nr. 31 (30 iulie 1970), a apărut o relatare referitoare la participarea țării noastre la expoziția universală ținută la Paris în anul 1867 care omite premiile obținute de exponatele românești. La această expoziție exponatele românești au obținut 85 de recompense : 3 medalii de aur, 9 de argint, 35 de bronz și 38 de mențiuni de onoare. Datele acestea sînt amintite de revista pariziană „L'ILLUSTRATION" (1867). Printre premiați s-au aflat atunci și pictorii Grigorescu, Tattarescu, Szathmari și Orăscu, iar dintre obiectele prezentate au primit distincții : cărțile și manuscrisele Bibliotecii Sf. Sava, tezaurul de la Pietroasa, instrumentele muzicale ale meșterului P. Răducanu și cusăturile naționale din Muscel.

Ion MANTA
București

E. Vasilescu, Turda. Accidentul în care doamna Marie-Antoinette Chaban-Delmas, soția primului ministru francez, și-a pierdut viața a avut loc la 12 august, în sudul Franței, în apropierea frontierei cu Spania, între localitățile Urrugne și Béhobie. În după-amiaza acelei zile, doamna Chaban-Delmas a părăsit proprietatea de la Urrugne pentru o scurtă călătorie, însoțită de fiul său și de o infirmieră. Aproximativ la orele 15 și 30 de minute, mașina soției primului ministru, aflată într-o curbă dificilă, a fost jenată de o altă mașină care venea din urmă cu viteză excesivă. Automobilul doamnei Chaban-Delmas a derapat și s-a oprit într-unul din platanii de la marginea drumului. Șocul a fost foarte puternic : cu fracturi ale piciorului și contuziuni grave, doamna Chaban-Delmas a decedat, o oră mai tîrziu, la clinica Darricau, din Saint-Jean-de-Luz. Ceilalți trei pasageri ai automobilului nu au suferit decît șocuri ușoare.

LUMEA
săptămînal de politică externă editat de Uniunea Ziariștilor din Republica Socialistă România
Redacția și administrația : București, Piața Scînteii 1
Telefon 17.60.10. Internațional 18.50.95. și 18.53.55
Telex 197
Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"
Abonamentele se fac la oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții

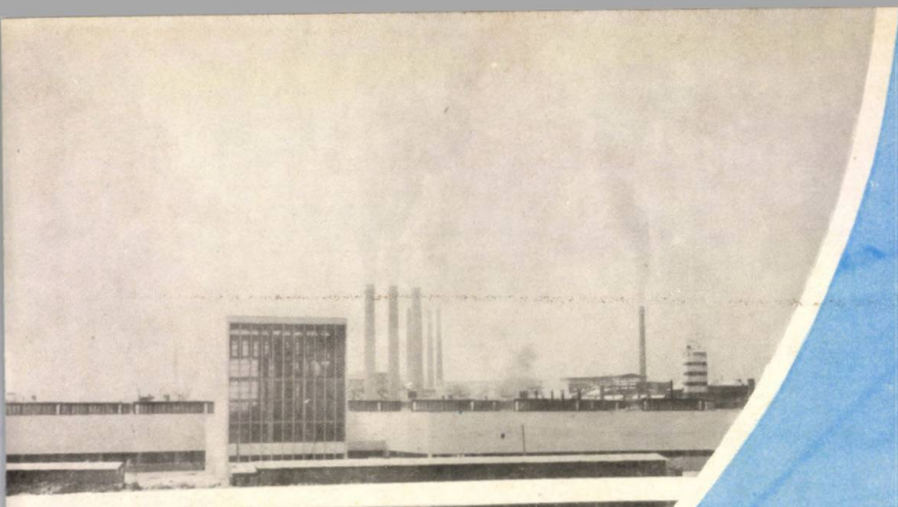

Întreprinderea de Stat
ELECTROCERAMICA
Turda

Str. Bihorului nr. 12
tel. 1350 ; telex 031217

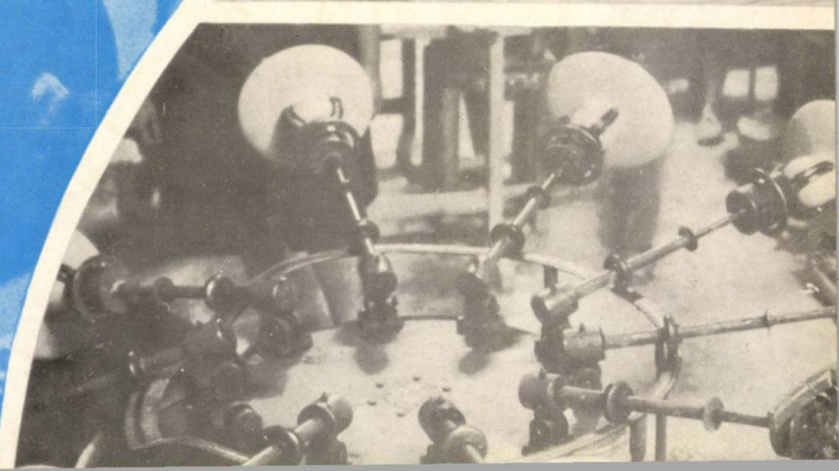

Întreprinderea de Stat Electroceramica Turda livrează fără repartiție pe bază de comandă fermă în trim. III și IV izolatori N 87 și N 97 cu suporți drepți și curbi zincați sau bituminizați și fără suporți — cu suporți pentru stîlpi beton. Izol. SB 1, SA 1, SBI 10, T-80, T-115, TD 80, TD 115 și ancoră.

COMBINATUL
DE EXPLOATARE
ȘI
INDUSTRIALIZARE
A LEMNULUI

IAȘI

produce :

- Mobilă de bucătărie „Dafin“
- Garnituri de mobilă „Cluj 2“
- Garnituri pentru camera de zi „M 513“
- Cuierul pom „Mara“

Toate produsele se remarcă prin însușirile lor funcționale și estetice.

CABINETUL DE PARTID
BIBLIOTECA
SIBIU

LUMEA

Nr. 36 *3 septembrie 1970*

COOPERAREA EUROPEANĂ ÎN ACTUALITATE

Interviul acordat de președintele JOSEPH-DÉSIRÉ MOBUTU

Reportaj pe glob

R. D. VIETNAM

Scrutinul prezidenţial din Chile

PROCESUL MANSON

TACTICA APĂRĂRII

Tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, s-a întîlnit cu tovarășul Jean Vincent, membru al Biroului Politic și al Secretariatului colectiv al Partidului Elveţian al Muncii

REUNIUNI INTERNAŢIONALE LA BUCUREŞTI

Președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, Ion Gheorghe Maurer, adresează un salut participanților la primul Congres internațional pentru promovarea limbii și literaturii latine

Aspect de la al XXII-lea Congres internațional de istoria medicinii

CABINETUL DE PARTID
BIBLIOTECA
SIBIU

LUMEA

Nr. 36 (358) — 3 septembrie 1970

sumar

2 SĂPTĂMÎNA în telegrame. *Rodica Dumitrescu*

INTERVIUL NOSTRU

5 JOSEPH-DESIRÉ MOBUTU, președintele Republicii Democratice Congo

PACEA ȘI COOPERAREA — CONSTANTE MAJORE ALE VIEȚII INTERNAȚIONALE

6 BUCUREȘTI. Știința — instrument al păcii și progresului. *B. Radu*
7 HELSINKI. Tineretul și securitatea europeană. *Vasile Nicolcioiu*
8 VENEȚIA. Cultura — teren al înțelegerii între popoare. *Vasile Florea*
9 VARNA. O.N.U. și idealurile de progres și justiție. *Valeriu Tudor*

ARTICOLE, CORESPONDENȚE

10 Cooperare și securitate în Europa. *Radu Pascal*
12 Controverse în triunghiul comercial S.U.A.-C.E.E.-Japonia. *Ilie Șerbănescu*
14 Alegerile prezidențiale din Chile. Destinul guvernării democrat-creștine. *Eugen Pop*
18 RIO DE JANEIRO. Redescoperirea Amazoniei. *Sergio Baptista*
19 BELGRAD. Agendă diplomatică iugoslavă. *George Ionescu*
22 „Industrial-design"-ul — o știință modernă? *Radu Budeanu*
24 Procesul Manson. Tactica apărării. *Felicia Antip*

REPORTAJ PE GLOB

16 Lang Son după 25 de ani. *Corneliu Vlad*

PE URMELE ISTORIEI

20 Momente ale capitulării Japoniei. *Sergiu Verona*

PUNCTE DE VEDERE DIN PRESA MONDIALĂ

26—30 The Christian Science Monitor, International Herald Tribune, Die Presse, Le Monde, Agenția Novosti, El Moudjahid, La Libre Belgique.

PROFIL

30 MOHAMED MASMOUDI, secretar de stat al afacerilor externe al Republicii Tunisiene

POȘTA REDACȚIEI (31-32)

În acest număr

Interviul acordat de președintele JOSEPH-DÉSIRÉ MOBUTU

Controverse în triunghiul comercial S. U. A. - C. E. E. - JAPONIA

Actualitatea în Orientul Apropiat

Actualitate diplomatică iugoslavă

Redescoperirea Amazoniei

Scrutinul prezidențial din Chile

Reportaj pe glob: LANG SON

Procesul Manson: Tactica apărării

săptămîna în telegrame

Orientul Apropiat

„OPTIMISM PRUDENT"

Atenția agențiilor de presă străine, a cotidienelor și revistelor de politică externă, a experților sau simplilor observatori politici continuă să fie reținută și săptămîna aceasta de evenimentele — militare și diplomatice — legate de această zonă conflictuală.

Au reținut în mod deosebit atenția convorbirile ambasadorului Gunnar Jarring, reprezentantul special al secretarului general al O.N.U. pentru Orientul Apropiat, inaugurate la 25 august, cu reprezentanții Republicii Arabe Unite, Israelului și Iordaniei, convorbiri cărora secretarul general al O.N.U., U Thant, aflat la Paris, le-a dat o succintă caracterizare : „Etapa formală a negocierilor — a arătat el — a început săptămîna aceasta. Cred că atmosfera este foarte favorabilă unei înțelegeri, cum nu a fost pînă acum. Cum am mai spus deja la New York, sînt de un optimism prudent în această problemă". Observatorii O.N.U., se pare, au ajuns și ei la concluzia că Gunnar Jarring „a formulat de la bun început unele propuneri sau, cel puțin, a avansat unele idei". Este, de altfel, aceasta și o explicație a atmosferei de „suspense" creată chiar din prima fază activă a misiunii Jarring, prin plecarea la Tel Aviv, a reprezentantului Israelului, Tekoah. Acesta — se afirmă — nu putea părăsi New Yorkul decît dacă ar fi primit din partea mediatorului O.N.U. o comunicare ce-i depășea atribuțiile și în legătură cu care nu se putea mulțumi cu instructiuni prin cablu sau telefon. Într-adevăr, Tekoah, abia sosit la Tel Aviv, a fost primit de primul ministru Golda Meir în prezența ministrului de externe Abba Eban și a participat la ședințele de lucru ale cabinetului israelian. În cursul ședinței de duminică — subliniau agențiile de presă — se pare că membrii guvernului n-au reușit să ajungă la un acord privind reluarea discuțiilor dintre Joseph Tekoah și Gunnar Jarring. Prin amînarea plecării la New York a lui Tekoah, „Israelul — sublinia comentatorul televiziunii israeliene — vrea să evite orice tratative concrete cu dr. Jarring înainte ca șefii de guverne și miniștrii de externe să sosească la New York, la Adunarea Generală a O.N.U., peste cîteva săptămîni". În același timp, comentatorul politic al postului de radio israelian lăsa să se înțeleagă, duminică seara, că amînarea plecării reprezentantului israelian s-ar datora neînțelegerilor din sînul cabinetului Golda Meir provocate de „linia dură" al cărei principal reprezentant este ministrul apărării, Moshe Dayan. În condițiile înăspririi pozițiilor din sînul cabinetului, declanșa ea unei crize politice ar apărea — se consideră la Tel Aviv — posibilă.

În tot acest răstimp, în lipsa reprezentantului Israelului, la etajul 38 al clădirii O.N.U., unde ziariștii nu sînt admiși, diplomatul suedez își continuă consultările cu reprezentanții R.A.U. și Iordaniei. Aici, pe culoarele sediului O.N.U. — sublinia France Presse — „atmosfera pare să fie realistă și acest lucru este, fără îndoială ceea ce Gunnar Jarring a dorit atunci cînd a declarat că «este convins că părțile ar vrea să înceapă negocierile în dorința veritabilă de a găsi o soluție»".

Pentru reușita misiunii Jarring — declara, la 29 august, ministrul de externe britanic, Sir Alec Douglas Home — „prima condiție este ca încetarea focului și condițiile legate de ea să fie respectate cu scrupulozitate. Fără aceasta este greu de văzut cum va putea fi instaurată încrederea. Dacă se va putea menține însă un minimum de încredere, cred că vor exista elementele pozitive ale unei reglementări". Examinarea situației militare și diplomatice din Orientul Mijlociu a constituit problema centrală a consultărilor pe care președintele Nixon le-a avut, la 31 august și 1 septembrie, cu reprezentanți ai Administrației americane. Astfel, la 31 august, Nixon l-a primit pe senatorul George Murphy care a făcut o vizită în Israel pentru a remite premierului Golda Meir un mesaj personal din partea președintelui, iar la 1 septembrie i-a invitat pe principalii membri ai Consiliului Național al Securității. Convorbirile avute cu secretarul de stat William Rogers, cu secretarul de stat adjunct Joseph Sisco, cu ministrul adjunct al apărării David Packard și alții au constituit un prilej — afirmă agențiile de presă americane — pentru stabilirea unui bilanț detaliat asupra situației din zona Canalului de Suez ca și asupra progreselor misiunii Jarring.

Amman — capitala iordaniană — a cunoscut din nou zile de violență, calificate drept cele mai importante după sîngeroasele înfruntări din iunie dintre iordanieni și forțele de rezistență palestiniene. Izbucnite miercuri după-amiază, în cîteva cartiere ale orașului, incidentele dintre forțele de ordine iordaniano-palestiniene și grupuri de comando ale fedainilor, soldate cu uciderea unei persoane și rănirea altor 27, au continuat în cursul ultimei duminici, extinzîndu-se în întregul Amman, în special în centru și în cartierul refugiaților Wahdat, situat pe colinele capitalei. Toți în capitala iordaniană s-au reunit, vineri, în sesiune extraordinară, pentru prima oară de la acceptarea planului de pace american de către R.A.U. și Iordania, membrii Consiliului Național Palestinian care au proclamat „opoziția formală și ireductibilă" față de planul Rogers. Documentul final adoptat se pronunță pentru întărirea puterilor Comitetului Central al rezistenței palestiniene (prezidat de Yasser Arafat, liderul organizației „Al Fatah") și cere „țărilor arabe implicate" să lase libertate de acțiune armatei de eliberare a Palestinei, pentru a-i permite să transporte trupe în locuri propice, în special în Iordania.

În urma incidentelor izbucnite în ultimele zile la Amman, Hussein, regele Iordaniei (marți a avut loc un atentat nereușit la viața sa), a adresat națiunii un mesaj în care a declarat că „orice încercare menită să afecteze unitatea Iordaniei și fundamentele entității ei va fi înăbușită". Avertismentul lansat de regele Hussein organizațiilor de rezistență palestiniene — constată observatorii — marchează o cotitură în raporturile dintre suveran și rezistența palestiniană, Hussein abandonînd rolul de mediator pe care l-a păstrat în cursul crizei din iunie. Într-adevăr, în cursul ultimelor două luni, regele Iordaniei s-a situat deasupra neînțelegerilor, negociind, la 10 iulie, acordul ce definea raporturile dintre autoritățile iordaniene și organizațiile de rezistență palestiniene. Fermitatea tonului mesajului televizat indică hotărîrea suveranului iordanian „de a apăra hotărîrile guvernului său, în special acceptarea planului Rogers" (France Presse). În același timp, regele Hussein a subliniat că țara sa se pronunță pentru relații de prietenie cu toate statele arabe, indiferent dacă acestea au sau nu puncte de vedere comune cu ale Iordaniei. De asemenea, în urma convorbirilor avute recent cu președintele Nasser și cu conducătorii egipteni, regele Hussein a ținut să confirme alinierea poziției Iordaniei la cea a Egiptului reafirmînd că țara sa „acceptă ceea ce acceptă R.A.U. și refuză ceea ce refuză ea". Deocamdată, în urma incidentelor de la sfîrșitul săptămînii trecute, la Amman, s-a constituit o comisie alcătuită din reprezentanți ai autorităților iordaniene și organizațiilor palestiniene pentru a discuta situația creată. Se amintește că guvernul iordanian a fost reprezentat la reuniune de primul ministru Abdel Moneim Rifai și de miniștrii apărării, internelor, lucrărilor publice și bunurilor religioase, iar delegația palestiniană, condusă de Yasser Arafat, președintele Comitetului Central al Rezistenței Palestiniene, i-a cuprins pe conducătorii tuturor organizațiilor palestiniene din Amman.

La Cairo, „Al Ahram", în numărul său din 29 august, subliniază că R.A.U. își menține sprijinul deplin față de rezistența palestiniană și colaborarea strînsă cu partizanii palestinieni pentru realizarea obiectivului lor comun, oricît de diferite ar fi metodele folosite, subliniind că raportul prezentat de Yasser Arafat în cadrul reuniunii de la Amman a urmat convorbirilor pe care acesta le-a avut cu președintele Nasser.

Vizita primului ministru al R. P. Ungare, Jenö Fock, la pavilionul românesc din cadrul Expoziției agro-alimentare deschisă la Budapesta

săptămîna în telegrame

Indochina

TESTUL AGNEW

În timp ce pe frontul saigonez forțele patriotice din Vietnamul de sud înregistrează succese în acțiunile împotriva trupelor americano-saigoneze, iar pe frontul cambodgian forțele de rezistență populară din Cambodgia continuă atacurile asupra pozițiilor deținute de trupele regimului Lon Nol, la Saigon și la Pnom Penh, dar nu numai aici, periplul asiatic al vicepreședintelui S.U.A., Spiro Agnew, a stîrnit interesul opiniei publice. Cel de-al doilea turneu în Asia de sud-est a vicepreședintelui, după escalele efectuate în capitalele Coreei de Sud, Taivanului, Vietnamului de sud, Cambodgiei și Tailandei, a scos din nou în evidență, după întoarcerea sa la Washington, dificultățile și limitele „doctrinei Nixon". Sarcina lui Spiro Agnew a fost aceea de a explica regimurilor de la Seul, Saigon, Taipe, Bangkok sau Pnom Penh „doctrina Nixon" sau — cum i se mai spune — „doctrina Guam" cu cele două aspecte esențiale ale sale : pe de o parte reducerea, într-o oarecare măsură, a efectivului forțelor armate terestre ale S.U.A. în Asia de sud-est, pe de altă parte, sporirea substanțială a ajutorului militar american către regimurile respective. Voiajul Agnew a subliniat încă o dată — constată observatorii — ambiguitatea acestei politici. Primul aspect — dezangajarea americană — suscită neîncrederea conducătorilor locali care se tem că un abandon al Washinatonului le-ar pune în joc existența ; cel de-al doilea — creșterea ajutorului militaro-economic — suscită opoziția tot mai crescîndă în Statele Unite față de războiul în Indochina, față de prezența trupelor S.U.A. în Asia, opoziție manifestată viguros și în Congresul american. Problema prețului pe care guvernul de la Washington este dispus să-l plătească, sub formă de „ajutor" economic și militar, pentru realizarea „asiatizării" Asiei pune Administrația în fața unor noi dificultăți și dileme. Reacțiile provocate atît în Asia cît și în Statele Unite de vizita vicepreședintelui Agnew „arată că problema nu va fi prea ușor rezolvată" (France Presse). Astfel, în timp ce conducătorii asiatici (în special cei de la Seul și Bangkok) găsesc „ajutorul" insuficient, Congresul american se revoltă de amploarea prețului pe care Casa Albă este dispusă să-l plătească în Asia de sud-est. Escala inopinată la Pnom Penh a lui Agnew și asigurarea dată de acesta că Statele Unite vor furniza „tot ajutorul posibil" guvernului Lon Nol au stîrnit temerile congresmenilor privind o angajare nelimitată care ar putea conduce la o nouă aventură în regiune. Comentînd declarația lui Agnew privind ajutorul către regimul Lon Nol, senatorul Mansfield, liderul majorității democrate, a subliniat că „se repetă aceleași acțiuni ca în perioada de început a războiului din Vietnam". Măsurile economico-militare preconizate de Administrație contravin spiritului acordurilor de la Geneva sau Panmunjon, reprezentînd un amestec în treburile interne ale popoarelor asiatice care doresc să aibă asigurat dreptul de a-și hotărî singure soarta, potrivit voinței proprii.

Casa Albă s-a grăbit să pună lucrurile la punct : unul din principalii consilieri ai președintelui Nixon a precizat că Washingtonul va rămîne singurul capabil să hotărască valoarea ajutorului destinat Cambodgiei sau oricărei alte țări, reafirmînd totodată că președintele este hotărît să pună capăt războiului din Vietnam și să continue procesul de repatriere a soldaților americani. „A fost o precizare utilă pentru Senat — nota France Presse —, chemat să voteze un amendament propunînd încetarea războiului prin impunerea unei limite legale a prezenței trupelor americane în Vietnam. Va fi — aprecia agenția — un test al încrederii Congresului în doctrina Nixon".

Roma

PRIMA SCADENȚĂ

Portofoliul pe care l-a deținut timp de șapte ani, acela de ministru al trezoreriei, Emilio Colombo l-a cedat la 6 august în favoarea postului de prim-ministru. Faptul n-a fost de loc întîmplător, într-un moment în care Italia se afla într-o gravă criză economică și era amenințată de o alta monetară. Noul președinte de consiliu — remarca în acele zile revista „Epoca" — este pregătit să facă față responsabilităților momentului. Aducea drept argument experiența de douăzeci de ani a lui Emilio Colombo, în fruntea ministerelor agriculturii, industriei, comerțului exterior și

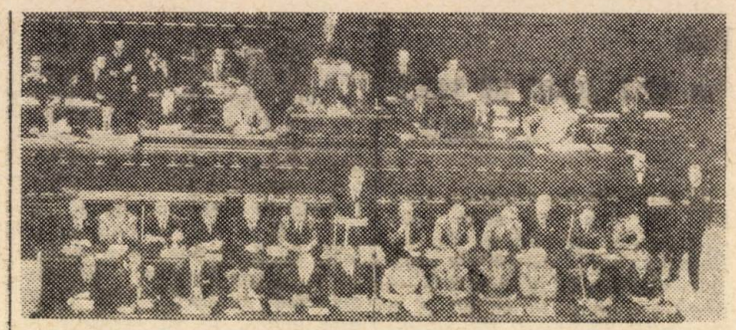

Premierul italian Emilio Colombo prezentînd în Camera Deputaților programul economic al guvernului

trezoreriei. În cei șapte ani cît a condus acest ultim minister, Colombo a dus o politică monetară diversă : uneori o politică de stimulare, de oxigenare a sistemului productiv, alteori o politică de frînare, de restricții și austeritate. În calitatea sa actuală, fostul ministru al trezoreriei moștenește o situație economică de loc încurajatoare. Italia este astăzi o țară care și-a redus exporturile din cauza prețurilor mai mari decît cele ale concurenților ei. „Italia — nota «Epoca» — exportă mai puțin pentru că produce mai puțin. Și de aceea importă mai mult". Balanța comercială a țării se află astfel într-un deficit continuu, căruia noul guvern italian, supranumit și „cabinetul economic" trebuie să fie pregătit să-i facă față. Și este semnificativ faptul că, reunit ioi, pentru prima oară de la formarea sa, consiliul de miniștri prezidat de Colombo a aprobat decretul-lege conținînd o serie de măsuri fiscale directe și indirecte, o serie de dispoziții în favoarea relansării producției și investițiilor ca și hotărîri pentru a înlătura deficitul organismelor de prevederi și asigurări sociale. S-a hotărît creșterea taxelor la benzină, băuturi alcoolice, cosmetice, serviții telefonice, asistență medicală etc., guvernul sperînd să obțină astfel fonduri suplimentare în valoare de 450 miliarde lire, ce vor fi îndreptate spre finanțarea unor proiecte cu caracter industrial și social. Astfel Emilio Colombo se angajează — constată observatorii — într-o operație globală de ieșire financiară și economică. Explicîndu-se în fața camerelor de luat vederi, în prima sa alocuțiune publică în calitate de premier, Emilio Colombo a ținut să-i asigure pe italieni că actualele dispoziții deveniseră necesare în urma „marii redistribuiri a veniturilor" efectuată anul trecut și care n-a fost urmată de o creștere adecvată a producției interne : „Am importat din ce în ce mai mult și am exportat din ce în ce mai puțin. Prețurile au început să crească și din cauza impulsurilor dinafară. Situația pe care trebuie s-o înfruntăm nu este compromisă, dar este serioasă" — a subliniat el.

Reacțiile la noile măsuri de austeritate — în interiorul și înafara cabinetului — nu s-au lăsat așteptate. Reticențele miniștrilor muncii și sănătății n-au antrenat însă un dezacord profund în sînul echipei guvernamentale. Confederația italiană a agriculturii și-a exprimat „înțelegerea pentru motivele ce au inspirat măsurile hotărîte de guvern", arătînd totodată că „principalele probleme ale agriculturii" rămîn în continuare nerezolvate. De asemenea, Ernesto Stagni, președintele Uniunii italiene a camerelor de comerț, a declarat că „în fața perspectivei unei inflații", măsurile adoptate și obiectivele propuse de guvern „pot fi judecate pozitiv".

Totodată, însă, principalele centrale sindicale italiene au dat publicității o declarație în care au avertizat că o mare parte a acestor sporuri de taxe se vor repercuta în mod nefavorabil asupra nivelului de trai al oamenilor muncii. Astfel, C.G.I.L. (comunist) a anunțat că „este necesar să se reia în mod energic inițiativa sindicală la toate nivelurile", iar C.I.S.L. (democrat-creștin) cere „o întîlnire cu guvernul pentru a relua, în mod responsabil și global, discuțiile asupra reformelor și dezvoltării economice".

Pentru viitoarele zile, primul ministru italian are de altfel înscrisă pe agendă o nouă întîlnire cu centralele sindicale pentru a discuta împreună programul de reforme economice și sociale. „Scopul său — nota «Corriere della Sera» — este acela de a se înțelege cu sindicatele pentru a obține destinderea internă de care guvernul și țara au nevoie".

săptămîna în telegrame

Paris

UN GEST „CARE NU RISCĂ NIMIC"

Disputa pentru alegerile parțiale din cea de-a doua circumscripție girondeză de la Bordeaux va fi extrem de aprigă — opinează observatorii — după ce, chiar în ultima zi a perioadei depunerii de candidaturi Jean-Jacques Servan-Schreiber, secretar general al partidului radical socialist, și-a anunțat intenția de a candida în numele formațiunii sale politice. Gestul lui Servan-Schreiber intervine la capătul a trei săptămîni de vie încordare în viața politică franceză, cînd încercările sale de prezentare a unui candidat unic al așa-numitei stîngi necomuniste (socialiști, radical-socialiști și Convenția instituțiilor republicane) s-au dovedit zadarnice. Schreiber formulase drept „condiție prealabilă" retragerea lui Alain Savary, secretar general al partidului socialist, iar Federația socialistă girondeză nu acceptase să se întîlnească cu radicalii „decît înafara prezenței lui J-J. S.-S." Ultima întîlnire convocată de conventționaliști se desfășurase „în absența deliberată a partidului radical".

„Lovitura de teatru" a lui Servan-Schreiber este criticată de majoritatea presei franceze care subliniază că electoratul francez se află în fața unui eveniment politic care prin implicațiile sale depășește cadrul unor alegeri parțiale. După cum se știe, în aceste alegeri majoritatea guvernamentală va fi reprezentată de primul ministru Chaban Delmas care este totodată și primarul orașului Bordeaux. Duelul electoral dintre cei doi oameni politici este de fapt un test, el angrenînd o dispută în jurul politicii interne și externe a actualului guvern. Replica lui Chaban Delmas la actul politic al lui J.-J. S.-S. a venit imediat. Chiar luni, la Bordeaux, el a declarat : „Jean-Jacques Servan-Schreiber nu riscă nimic. Dacă este învins, se va întoarce la Nancy (el este posesorul unui mandat parlamentar cîștigat recent la Nancy — n.n.). În schimb, dacă eu, în calitate de prim-ministru și primar al Bordeaux-ului voi pierde, nu voi mai fi, în mod automat, nici premier, nici primar. Deci, de o parte se află un om care nu riscă nimic, iar de cealaltă unul care riscă totul". De aceea, Chaban Delmas i-a cerut lui Schreiber să renunțe, în numele „elementarei moralități politice", la mandatul său de deputat de Nancy. El și-a sprijinit argumentele pe faptul că, în conformitate cu legislația celei de-a V-a Republici, un deputat în parlament poate să-și depună candidatura și într-o altă circumscripție, fiind obligat însă, în eventualitatea alegerii sale, să renunțe la unul din mandate. Or, Servan-Schreiber a anunțat încă de la început că în cazul în care va cîștiga mandatul de Bordeaux, îl va păstra numai pe cel de Nancy. Deci — conchid observatorii — gestul lui J.-J. S.-S. este mai de grabă un gest speculativ, menit să pună în dificultate, în caz de succes, pe actualul premier, și, o dată cu acesta, întreaga formație guvernamentală.

Rodica DUMITRESCU

Confruntarea politică de la Bordeaux : în cadrul conferinței sale de presă, premierul francez Jacques Chaban Delmas răspunde interpelării lui Jean-Jacques Servan-Schreiber, secretarul general al partidului radical (stînga), cu privire la dezvoltarea economică a regiunii

Washington

„BAZELE POLITICII EXTERNE A STATELOR UNITE"

Președintele Nixon și alte înalte oficialități omericane au prezentat în fața unui grup de 50 de redactori șefi și editori de ziare o amplă informare despre bazele politicii externe a Statelor Unite. Reuniunea, care a avut loc la San Clemente, la reședința de vară a președintelui S.U.A., a durat patru ore și a permis o trecere în revistă a celor mai de seamă probleme curente ale situației internaționale.

Buletinul de știri al Casei Albe a publicat o dare de seamă cuprinzînd principalele puncte de vedere expuse de purtătorii de cuvînt ai Administrației. Astfel, în darea de seamă se arată că „în ceea ce privește progresul convorbirilor S.A.L.T., dintre S.U.A. și Uniunea Sovietică, Administrația manifestă un optimism prudent considerînd că succesul acestor negocieri ar reprezenta pentru situația strategică o schimbare întrecînd cu mult tot ceea ce s-a realizat pînă acum". Tratativele în aceste probleme desfășurate la Helsinki și Viena au fost caracterizate ca „cele mai bune negocieri pe această temă desfășurate vreodată între S.U.A. și Uniunea Sovietică". Se consideră că, după încă una sau două runde de tratative, Statele Unite vor ști dacă este sau nu cu putință încheierea unui „acord realist". Pe de altă parte, însă, darea de seamă subliniază că „Administrația s-a convins, în urma examinării istoriei de zece ani a negocierilor anterioare în problema armamentelor, că acestea necesită un timp îndelungat. Tratatul de interzicere a experiențelor nucleare din 1963, despre care oficialitățile au afirmat că a fost o problemă relativ simplă în comparație cu cea ridicată de tratativele S.A.L.T., a necesitat cinci ani de negocieri. Tratatul de neproliferare din 1968 a necesitat patru ani de negocieri".

În legătură cu tratatul sovieto—vest-german recent încheiat, se menționează că „el a fost discutat de oficialitățile Administrației în contextul eforturilor pentru reducerea încordării în Europa centrală. Statele Unite doresc să constate o destindere a încordării, dar ele au arătat vest-germanilor că ei sînt cei mai buni judecători ai propriilor lor necesități în Europa centrală". „În perspectivă — se subliniază — o relaxare a încordării în Europa centrală poate fi în avantajul tuturor".

De o atenție deosebită s-a bucurat problema Orientului Apropiat. Oficialitățile Administrației americane — relatează Buletinul de știri al Casei Albe — „sînt conștiente că rezolvarea problemei securității acestei regiuni va necesita multe luni de negocieri. Ele recunosc posibilitatea ca arabii și israelienii să prefere ca orice asemenea aranjament să facă parte dintr-un acord între ei înșiși. Oficialitățile subliniază, totuși, că marile puteri, S.U.A. și Uniunea Sovietică, pot complementa eforturile arabilor și ale israelienilor, precum și înțelegerile și aranjamentele între aceștia". Subliniind că măsura în care cele două mari puteri vor fi implicate în eforturile de menținere a păcii va depinde de modul în care vor evolua tratativele, oficialitățile citate au afirmat : „Statele Unite nu au exclus niciodată un rol direct al marilor puteri în menținerea păcii..." adăugînd că „Statele Unite trebuie să-și mențină prezența în Orientul Apropiat, nu numai să fie implicate în căutarea păcii pentru această regiune, Statele Unite, afirmă ele, trebuie să arate clar că această regiune este o regiune în care au interese politice, economice și strategice importante". În sfîrșit, „oficialitățile recunosc dificultățile existente și își dau seama că cele două părți sînt încă departe una de alta. Totuși, au subliniat că dacă se urmărește ca această regiune să fie stabilizată și ca riscul confruntării să fie diminuat, Statele Unite trebuie să-și continue implicarea".

Trecînd la problema războiului din Vietnam, Administrația și-a expus punctul de vedere prevalent pînă acum la tratativele de la Paris. Cu toate că s-a vorbit despre „marele accent pus de partea americană pe speranța într-o reglementare negociată", nu numai că nu s-a expus un plan concret de negocieri, ci, dimpotrivă, s-a subliniat „necesitatea ca Administrația Nixon să mențină o anumită ambiguitate în poziția sa de negociere dacă se dorește ca tratativele să aibă succes". Pentru prima dată, politica de „vietnamizare" a războiului, căreia i s-a făcut atîta reclamă, a fost pusă sub semnul îndoielii. Întregul capitol consacrat Vietnamului se află sub semnul obiectivului pe cît de vechi, pe atît de nerealist al unei victorii dacă nu militare, cel puțin politice a S.U.A. în Vietnam.

F. A.

interviul nostru

Joseph - Désiré MOBUTU

preşedintele Republicii Democratice Congo

„Nu vom uita niciodată vizita în România"

Între 25 şi 29 august, preşedintele Republicii Democratice Congo, generalul locotenent Joseph-Désiré Mobutu, împreună cu soţia, a întreprins o vizită oficială în ţara noastră, la invitaţia preşedintelui Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, Nicolae Ceauşescu.

O mai bună cunoaştere reciprocă, un bilanţ pozitiv al raporturilor bilaterale, perspectiva extinderii cooperării şi interes activ pentru probleme majore ale contemporaneităţii, acestea au fost coordonatele actualei vizite a preşedintelui Republicii Democratice Congo, desfăşurată sub semnul prieteniei şi al stimei reciproce. După cum subliniază comunicatul comun, în convorbirile dintre delegaţiile română şi congoleză, purtate într-o atmosferă prietenească, de înţelegere reciprocă şi cooperare, părţile au acordat o atenţie deosebită dezvoltării şi lărgirii raporturilor între cele două ţări şi popoare, apreciindu-se că există posibilităţi de extindere a cooperării economice într-o serie de domenii, cum ar fi cel minier, agricol, forestier, petrochimic, construcţii. Cu prilejul vizitei a fost semnat un Aide-mémoire, cuprinzînd acţiunile ce se vor întreprinde în acest scop.

Comunicatul comun evidenţiază, totodată, problemele internaţionale de interes comun care au fost abordate în cursul convorbirilor oficiale. Cei doi şefi de stat au reafirmat că pacea şi securitatea în lume, dezvoltarea cooperării nu pot fi asigurate decît prin respectarea independenţei şi suveranităţii naţionale, neamestecului în treburile interne ale altor state, egalităţii în drepturi, avantajului reciproc, asigurării dreptului sacru al fiecărui popor de a decide singur propria soartă ; au dat o înaltă apreciere prefacerilor înnoitoare care au loc pe continentul african, reafirmînd solidaritatea lor faţă de lupta tinerelor state pentru consolidarea independenţei naţionale, împotriva colonialismului şi neocolonialismului, ca şi sprijinul ţărilor lor faţă de lupta dreaptă a popoarelor de pe continent care se mai află sub dependenţă colonială ; şi-au exprimat îngrijorarea profundă în legătură cu persistenţa în diferite părţi ale lumii a unor conflicte armate şi focare de încordare care ameninţă pacea şi securitatea internaţională.

Înainte de a părăsi România, preşedintele Joseph-Désiré Mobutu a avut amabilitatea să împărtăşească cititorilor revistei „Lumea" opiniile domniei-sale în legătură cu rezultatele vizitei. Înaltul oaspete ne-a vorbit, totodată, despre cîteva din direcţiile principale spre care se orientează preocupările guvernului congolez.

— Domnule preşedinte, peste o oră părăsiţi România. Care sînt impresiile dumneavoastră despre vizita întreprinsă în ţara noastră ?

De la bun început vreau să subliniez că plec din ţara dv. cu impresii excelente. România este prima ţară socialistă vizitată de un şef de stat al Republicii Democratice Congo. A fost, deci, prima ocazie de a vedea la faţa locului realizările unui regim socialist.

Vom păstra multă vreme în amintire căldura şi spontaneitatea cu care am fost întîmpinaţi de poporul român, primirea amabilă şi plină de simpatie pe care ne-au rezervat-o dl Nicolae Ceauşescu şi soţia, ca şi membrii guvernului. Am avut prilejul să vizităm Baia Mare unde am fost martorii muncii intense în această regiune minieră şi metalurgică, iar la Constanţa ne-a impresionat aspectul turistic al frumoasei dv. ţări. Mă întorc în Congo încurajat. Căci sînt convins — în urma contactelor avute în capitala dumneavoastră şi a convorbirilor oficiale — că relaţiile de prietenie şi cooperare în domeniile economic, cultural şi chiar ştiinţific între România şi Republica Democratică Congo se vor întări şi dezvolta.

— Anul acesta, Republica Democratică Congo a sărbătorit cea de-a zecea aniversare a independenţei sale. Cum caracterizaţi, domnule preşedinte, această perioadă din istoria poporului congolez ?

După cum am spus mai multor prieteni români, această aniversare a fost pentru noi o ocazie specială. Ocazia de a face, înainte de toate, o comparaţie. Mă aflu la putere de 5 ani. Precedenţii cinci ani au fost cu totul diferiţi de aceştia din urmă. În primii ani după independenţă, poporul congolez era dezorientat, nu avea încă sentimentul închegării propriei sale naţiuni. Din 1965, de la instaurarea celei de-a doua republici, evoluţia ţării a îmbrăcat noi orientări în toate domeniile. Dorinţa noastră a fost de a crea, în inima continentului, un stat, o naţiune, un popor puternic a cărui principală preocupare este de a se dezvolta multilateral pentru prosperitatea generală. Rezultatul esenţial, palpabil al acestei ultime perioade din istoria ţării, este că astăzi, poporul congolez a dobîndit conştiinţa demnităţii sale naţionale. Sîntem mîndri de realizările noastre.

— În contextul african, în ce direcţii se îndreaptă preocupările guvernului Republicii Democratice Congo ?

Ţara mea este solidară cu toate statele independente din Africa şi cu ţările iubitoare de pace şi libertate. Noi acordăm atît direct cît şi în cadrul Organizaţiei Unităţii Africane sprijin moral şi material mişcărilor de eliberare naţională care luptă împotriva colonialismului şi rasismului. Pe teritoriul ţării noastre se află 600 000 de angolezi în exil ; am înfiinţat pentru ei şcoli la Kinshasa şi în alte localităţi, le-am dat pămînturi. Trebuie cît mai rapid extirpată din Africa orice dominaţie asupra unei majorităţi africane de către o minoritate rasistă. Cei care ajută economic şi militar Africa de Sud şi Portugalia trebuie să-şi reconsidere poziţiile şi să se retragă din Africa. Această poziţie a ţării mele este cunoscută la O.U.A. şi în lumea întreagă. Condamnăm livrarea de armament, de oriunde ar proveni el, către Africa de Sud, căci nu putem admite să fie încurajat un stat rasist, minoritar.

În ce priveşte conflictul din Orientul Apropiat, după cum se ştie Republica Democratică Congo a votat, la timpul respectiv, faimoasa rezoluţie a Consiliului de Securitate din noiembrie 1967. Convinsă de necesitatea instaurării păcii în această regiune, noi ne bucurăm şi încurajăm perspectivele favorabile care s-au deschis astăzi.

— În încheiere, preşedintele Joseph-Désiré Mobutu a subliniat : Am fost impresionaţi de primirea călduroasă pe care ne-a rezervat-o poporul român. Ne-am simţit, de-a lungul întregii călătorii, ca între prieteni. Nu vom uita niciodată vizita în România.

Rodica GEORGESCU

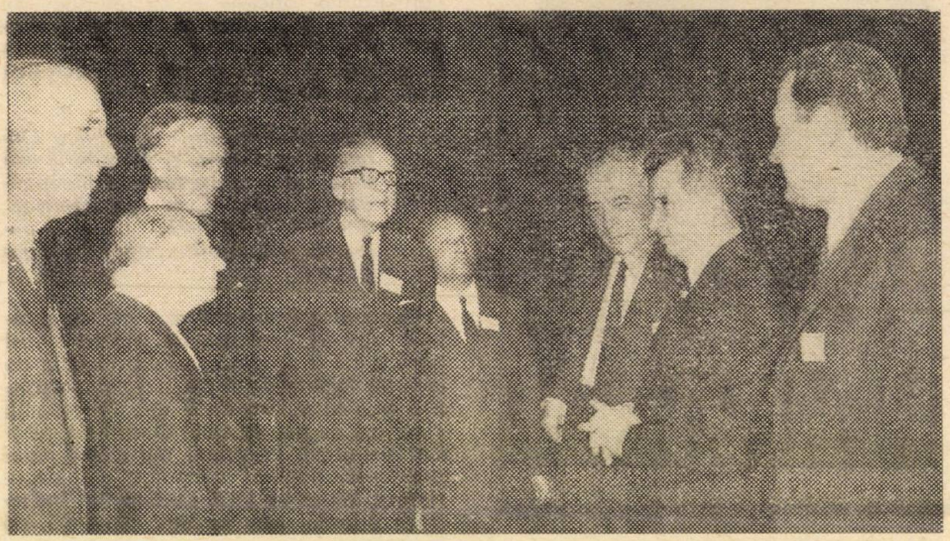

Tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU *întreținîndu-se cu participanți la Congresul internațional de fizică AMPERE*

Știința – instrument al păcii și progresului

Reuniuni internaționale la București

Prestigiul de care se bucură România peste hotare, activitatea creatoare, de o înaltă valoare științifică, a savanților și specialiștilor români din multiple sectoare ale tehnicii, științei și culturii, își găsesc confirmarea, o dată mai mult, în interesul cu care sînt urmărite congresele internaționale organizate la București, în participarea extrem de amplă la lucrările lor a savanților de renume din lumea întreagă. În acest context se înscrie și activitatea celor trei prestigioase congrese internaționale care și-au deschis porțile în această săptămînă la București : cel de-al XXII-lea Congres internațional de istoria medicinii, Congresul internațional de fizică AMPERE și Congresul internațional pentru promovarea limbii și literaturii latine.

Subliniind importanța dezvoltării științei în contextul permanentelor prefaceri ale societății, tovarășul *NICOLAE CEAUȘESCU*, președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, remarca în Mesajul adresat celui de-al XXII-lea Congres al istoriei medicinii, găzduit pentru a doua oară în capitala țării noastre : *„Lupta împotriva bolilor, apărarea sănătății oamenilor este o cauză comună a tuturor popoarelor, un domeniu în care savanții și cercetătorii din toate țările lumii pot colabora fructuos, cu bune rezultate. În acest spirit este orientată activitatea oamenilor de știință și a tuturor slujitorilor pe tărîmul medicinii din patria noastră, activitate căreia statul, guvernul țării se străduiesc să-i creeze condiții tot mai bune de desfășurare. Avem convingerea că abordarea în cadrul congresului dumneavoastră a temei relațiilor medicale ale României cu alte țări — așa cum se prevede în ordinea de zi a reuniunii — va înlesni mai buna cunoaștere și punere în lumină a realizărilor și a vocației umaniste a medicinii românești, dornică să conlucreze strîns cu școlile medicale de pretutindeni în lupta pentru ocrotirea sănătății individului și a colectivității, pentru împlinirea înaltelor deziderate de bunăstare și fericire, de progres și pace ale popoarelor“.*

Același deziderat, al optimizării progresului științific și tehnic, al bunelor relații între state, indiferent de orînduirea lor social-politică, a marcat, ca un element proeminent al climatului în care s-a desfășurat și Congresul AMPERE — reuniune de mare importanță a specialiștilor în fizica nucleară din întreaga lume. Deschizîndu-se sub înaltul patronaj al președintelui Consiliului de Stat al României, tovarășul Nicolae Ceaușescu, congresul fizicienilor atomiști de la București poate fi considerat ca o expresie remarcabilă a contribuției pe care școala românească de fizică — aflată permanent în atenția și bucurîndu-se de întregul sprijin al statului nostru socialist — o aduce la dezvoltarea cercetării atomice și nucleare pe plan internațional.

În cadrul cuvîntării ținute cu ocazia ședinței inaugurale a Congresului, tovarășul *NICOLAE CEAUȘESCU*, referindu-se la contextul politic în care are loc o asemenea importantă manifestare științifică, a subliniat, totodată, caracterul constructiv, aportul deosebit pe care îl pot aduce reuniunile științifice internaționale la dezvoltarea colaborării între state. *„Considerăm* — a spus președintele Consiliului de Stat al României — *că dezvoltarea largă a colaborării multilaterale între toate statele lumii este unul din factorii primordiali ai progresului, ai consolidării păcii și încrederii internaționale. În acest spirit, România intensifică și adîncește în mod consecvent schimburile sale culturale și științifice cu celelalte țări ale lumii. Statul nostru sprijină și încurajează contactele dintre oamenii de cultură, dintre savanții care lucrează în domeniul fizicii și în alte sectoare ale cercetării științifice, promovează cooperarea lor pe plan internațional în realizarea marilor obiective pe care și le propune știința românească și mondială în înfăptuirea unui climat de încredere și colaborare între națiuni.*

Îmi exprim speranța că această importantă reuniune internațională va contribui la mai buna cunoaștere și apropiere dintre oamenii de știință, la dezvoltarea colaborării tehnico-științifice internaționale, la progresul general al științei moderne, spre binele întregii umanități“.

Referindu-se la importanța acestei adevărate „tribune“ a spiritului științific într-unul din cele mai proeminente sectoare ale științei mondiale, domnul *SIGVARD EKLUND*, directorul general al Agenției Internaționale pentru Energia Atomică, sublinia în interviul acordat revistei „Lumea“ : *„Am convingerea că reuniunile științifice internaționale în general, și în special, una de o asemenea amploare și excelentă organizare cum este Congresul AMPERE de la București, oferă o ocazie deosebită pentru stabilirea unor contacte tehnico-științifice între savanții aparținînd unui număr impresionant de țări. Dar, dincolo de acest aspect, într-o asemenea ocazie, Estul și Vestul stabilesc un dialog cordial, prietenesc, prin oamenii de știință care își adîncesc relațiile și deschid noi porți colaborării internaționale. Eu cred că dacă oamenii politici doresc pacea și înțelegerea între popoare, noi, savanții le putem oferi mijloace concrete ca buna înțelegere între state să se adîncească. Stabilind legături științifice, apoi economice, culturale etc. țările lumii se îndreaptă, în mod firesc, spre dezideratul suprem, în fond al tuturor : pacea și progresul. Sentimental vorbind, sînt fericit că mă aflu la București, a treia oară de altfel. Am aceleași excelente impresii asupra dezvoltării științei românești, dar și a poporului dumneavoastră, a României“.* Marcînd locul Congresului AMPERE în ansamblul reuniunilor științifice internaționale, academicianul *I.A. KITAIGORODSKI*, unul dintre savanții de renume mondial ai școlii de fizică sovietice, a declarat pentru cititorii revistei „Lumea“ : *„Trebuie să remarc, de la început, că popularitatea Asociației Internaționale AMPERE a crescut an de an. De la ultimul congres, ținut acum patru ani la Ljubljana, și pînă astăzi, la congresul de la București, am putut observa interesul cu care este urmărită de savanți activitatea acestei asociații. Între noi, oamenii de știință care ne-am întîlnit în diverse ocazii, s-a și statornicit un climat de largă comprehensiune, de prietenie aș spune. Pe plan mai larg, european în primul rînd, dar și mondial, aceasta înseamnă mult. Diverse țări, ca să revin la actualul congres, și-au trimis „emisarii“ fizicii nucleare pentru a dia-*

loga asupra principalelor probleme care ne frămîntă. Din dialogul acesta rezultă clarificări de ordin științific și, mai ales, deschiderea unor drumuri noi, ale prieteniei, între cele mai diverse țări. Nu mai trebuie să subliniez, așadar, natura pozitivă a acestui colocviu internațional". În aceeași ordine de idei, a relațiilor amicale, de bună înțelegere, care se stabilesc între savanți aparținînd celor mai diverse regiuni ale globului, profesorul *V. HOVI* din Helsinki a remarcat în interviul acordat revistei noastre : *„Sub un aspect, cel mai puțin neglijabil, Congresul AMPERE de la București este o oglindă a tendinței statelor europene și de pe alte continente de a colabora. Importanța congresului pentru țările nordice, dar și pentru celelalte state, rezidă din capacitatea unei asemenea reuniuni de a multiplica cele mai diferite contacte, de a adînci posibilitățile de cooperare, în domeniul științific și nu numai al acestuia. Limbajul comun, al umanismului științific prefigurează, desigur, limbajul comun pe care trebuie să-l utilizeze între ele popoarele care doresc pacea".*

■

Zilele acestea, Bucureștiul a fost, de asemenea, gazda Congresului internațional pentru promovarea limbii și literaturii latine, congres organizat de un comitet român sub auspiciile Academiei latine internaționale, înființată anul trecut la Roma. Congresul latiniștilor a demonstrat interesul constant de care se bucură marile valori universale exprimate în operele literaturii și culturii latine. Subliniind înaltele virtuți ale umanismului latin, președintele Consiliului de Miniștri al României, tovarășul *ION GHEORGHE MAURER*, sublinia în salutul adresat Congresului : *„V-ați întrunit aici pentru a dezbate unele dintre cele mai importante probleme ale literaturii și culturii latine, ale umanismului latin. Veți dezbate, desigur, și problema celor mai adecvate metode de predare a limbii și literaturii latine pentru ca ele să-și îndeplinească menirea de transmițătoare ale celor mai de seamă valori pe care le-au creat romanii. Tocmai cuceririle pe care știința și tehnica le-au pus la îndemîna omului și posibilitatea de a stăpîni natura fac cu atît mai mult necesară cultivarea unui umanism ce poate beneficia în condițiile noi de un conținut mai bogat. Precizia și înaltul grad de concizione al gîndirii și limbii latine sînt virtuți care se regăsesc în cultura științifică contemporană. Iar faptul că ideile culturii și umanismului latin au fost de-a lungul veacurilor surse de inspirație pentru atîtea genii, popoare și culturi, este o chezășie că aceste valori, alături de contribuția celorlalte culturi, îmbogățindu-se reciproc, pot servi ca trăsătură de unire între oameni".*

Asupra locului pe care îl ocupă studiul clasicismului latin în contextul progresului general contemporan, ne-a vorbit *profesorul IOHANNES IRMSCHER* de la Universitatea din Berlin, directorul Institutului de studii antice : *„Statele socialiste ca și lumea întreagă sînt astăzi angrenate în cadrul unei uriașe revoluții tehnico-științifice. Știința contemporană, revoluția gîndirii în general oferă astăzi posibilități de informare și formare unor pături foarte largi ale populației. Pentru noi, «clasiciștii», mersul înainte al societății ne impune probleme dintre cele mai importante. Cultura antică, în trecut închisă, ca un privilegiu al unei minorități, a devenit azi un bun comun. Aria și deci însemnătatea ei au crescut vertiginos. Or, tocmai reevaluarea ideilor umanismului latin și căutarea celor mai bune metode de aplicare largă a acestora, au însemnat principalele rațiuni ale acestui congres. Aș numi această reuniune internațională «colocviul prieteniei, al încrederii în om, în virtuțile sale cele mai înalte». Imboldul care îl va da activității academice din lumea întreagă nu va întîrzia să se manifeste..."* Abordînd direcțiile fundamentale de expresie ale umanismului latin, profesorul *ALAIN MICHEL*, reprezentant al Sorbonei ne-a declarat : *„Natura culturii latine este umanistă și universalistă. Omul, spus altfel, este primul responsabil al dezvoltării sale, al gîndirii și ideologiei sale. În acest sens, latinii au conferit substanță și gîndirii politice. Cu atît mai mult, noi cei reuniți într-un congres cu o asemenea tematică, avem menirea de a deplasa dincolo de granițele acestei reuniuni mesajul rațiunii și păcii pe care cultura antică le-a cuprins în forme nemuritoare. Cred, referindu-mă la România, această țară cu un profund sens al latinității, că vocația poporului dumneavoastră se întîlnește și aici : în deschiderea unor noi și noi drumuri convergente spre ideea de înțelegere, prietenie, pace. Gîndirea românilor este atît de evident vie, universalistă, echilibrată, încît parcă Bucureștiul este făcut să fie gazda unor asemenea colocvii..."*

Mijloace eficiente de creare a unui climat constructiv în relațiile dintre state și popoare, recentele congrese internaționale de la București reprezintă, în același timp, o contribuție concretă a României pe drumul statornicirii celui mai favorabil context științific, cultural și politic, pentru ca pacea și rațiunea înaltului umanism să domine dialogul popoarelor lumii.

B. R.

Tineretul și securitatea europeană

Corespondență din Helsinki de la Vasile Nicolcioiu

Întîlnirea tineretului european, organizată la Helsinki între 27 și 31 august, a fost inițiată de șase organizații politice de tineret finlandeze (Uniunea Tineretului Democrat, Uniunea Centrală a Tineretului Social-Democrat, Tineretul Liberal, Uniunea Finlandeză a Tineretului Social-Democrat, Tineretul Suedez și Uniunea Tineretului de Centru). La conferință au participat peste 70 de delegații, din 22 de țări, reprezentînd organizații de tineret și studenți de diferite orientări politice și ideologice, secțiuni de tineret ale unor sindicate, organizații internaționale. La întîlnire a luat parte și o delegație a Uniunii Tineretului Comunist din România.

Prezența la conferință a unui important număr de organizații de tineret și studențești, a unor personalități politice ale vieții publice și sociale din Finlanda ca și din alte țări a confirmat, încă o dată, interesul și, în același timp, responsabilitatea tineretului față de cauza păcii în Europa, precum și amploarea crescîndă a forțelor care acționează în prezent pentru destindere și securitate.

Desfășurate în sesiuni plenare și comisii, lucrările conferinței au prilejuit o fructuoasă dezbatere asupra căilor prin care tineretul poate contribui la statornicirea unui climat de colaborare, pace și înțelegere între popoare. Președintele Comitetului de pregătire a conferinței, Ulf Sundqvist, sublinia în cuvîntul introductiv că diversitatea de poziții, concepții și orientări politice constituie o realitate, dar aceasta nu este și nu poate fi o piedică în calea cooperării tineretului și a acțiunilor avînd ca scop înlăturarea surselor de conflict și suspiciune, realizarea unei păci trainice. Totodată, el menționa că această conferință nu este prima manifestare europeană consacrată securității, ci reprezintă o continuare a mesei rotunde de la Snagov organizată de Uniunea Tineretului Comunist din România.

În comisii au fost dezbătute probleme privind intensificarea și diversificarea cooperării multilaterale între state, pe baza deplinei egalități în drepturi, fără presiuni și discriminări, căile de înfăptuire a unui sistem de securitate colectivă, recunoașterea realităților create după cel de-al doilea război mondial, rolul tineretului în promovarea ideilor de pace și securitate.

Relevînd faptul că tînăra generație este conștientă de rolul și locul Europei în istoria și civilizația mondială, participanții au arătat că tineretul este, în primul rînd, interesat să nu se mai repete evenimentele dureroase ale unei istorii nu prea îndepărtate, că el este hotărît să acționeze cu toată energia pentru înlăturarea pericolului unui nou război, pentru statornicirea unor relații interstatale noi, bazate pe încredere, comprehensiune și colaborare.

Abordarea căilor de realizare a securității și păcii au condus la recunoașterea largă a necesității unei cooperări multilaterale între toate statele, indiferent de orînduirea social-politică, participanții pronunțîndu-se pentru lichidarea blocurilor militare opuse, desființarea bazelor militare, retragerea trupelor de pe teritoriile altor state,

înfăptuirea dezarmării, crearea unui sistem de securitate colectivă. În cuvîntările lor, numeroși delegați au condamnat practica dictatului, dominației și imixtiunii în viața internațională, cerînd să se renunțe la forță sau amenințarea cu forța în relațiile dintre state, iar problemele litigioase să fie rezolvate pe cale pașnică.

Dezbaterile au relevat ideea că pentru a ajunge la soluții eficiente este necesar să se pornească de la realitățile existente, de la recunoașterea celor două state germane, a frontierelor și inviolabilității lor, să se stabilească relații economice și diplomatice, cu aceste două state cît și între ele, să se lărgească sfera participării lor la viața politică europeană și internațională.

Majoritatea delegaților au apreciat că tratatul dintre Uniunea Sovietică și R. F. a Germaniei este un pas pozitiv și o expresie a eforturilor pentru îmbunătățirea climatului politic în Europa, pentru eliminarea treptată a surselor de tensiune și suspiciune, pentru promovarea încrederii și colaborării.

Un important loc în dezbateri s-a acordat conferinței general-europene privind securitatea pe continentul nostru, dezbaterile dovedind o amplă și puternică adeziune la ideea convocării conferinței. Participanții au expus păreri interesante, constructive, legate de problemele pregătirii, convocării agendei conferinței, subliniind că aceasta trebuie să fie opera tuturor statelor, mari sau mici, care să participe direct și pe baze egale.

În cadrul dezbaterilor, delegația română a expus părerile sale privind căile și formele care pot duce la înfăptuirea unui sistem durabil de securitate în Europa, poziția, propunerile și contribuția României în vederea înfăptuirii acestui obiectiv vital pentru popoarele europene, a relevat eforturile tineretului din țara noastră la promovarea ideilor de pace și securitate. Mulți delegați la conferință s-au referit direct, în cuvîntările lor, la activitatea și poziția principială, constructivă a României, au evocat, totodată, valoarea și rezonanța „spiritului de la Snagov", care a deschis noi perspective dezvoltării și lărgirii cooperării în mișcarea de tineret europeană, creșterii contribuției tineretului la lupta forțelor progresiste, pentru pace și securitate în lume.

Lucrările conferinței tineretului privind securitatea europeană au confirmat din nou că, deși deosebirile de concepții politice și ideologice pot genera o diversitate de poziții și viziuni asupra căilor de înfăptuire a securității — și care uneori au relevat și atitudini mai puțin realiste — aceste deosebiri nu reprezintă totuși obstacole de neînlăturat în calea unor acțiuni comune vizînd realizarea unui obiectiv atît de important ca securitatea europeană, care reușește să atragă preocupările, eforturile și aspirațiile unor forțe politice și sociale din ce în ce mai largi. Dialogul, schimbul de păreri și experiența au pus în evidență existența unor largi posibilități pentru tineretul european, pentru mișcările, organizațiile naționale și internaționale de tineret și studenți, de a-și intensifica eforturile și acțiunile îndreptate spre extinderea cooperării, realizarea destinderii, înfăptuirea unor măsuri concrete care să asigure succesul luptei pentru pace și securitate.

Comunicatul prezentat conferinței de Comitetul de pregătire reflectă spiritul deschis al dezbaterilor, subliniind că tineretul este profund interesat în crearea unei Europe a păcii și cooperării, eliberată de tensiune și încordare, în statornicirea unui climat de încredere și respect reciproc între popoare, pe baza asigurării dreptului fiecărui popor de a-și decide singur destinele fără nici o imixtiune dinafară. Sprijinindu-se ideea conferinței general-europene, în comunicat se pune accentul pe necesitatea participării la lucrările ei a tuturor țărilor interesate și se exprimă speranța că această conferință va crea premise și va găsi căi care să ducă la abolirea divizării Europei în blocuri militare, la lichidarea blocurilor și bazelor militare, la retragerea trupelor și armamentelor de pe teritoriile altor state, la statornicirea unui climat de pace și securitate în Europa, ceea ce ar exercita o influență pozitivă asupra întregii evoluții a vieții internaționale, ar deschide noi perspective luptei forțelor antiimperialiste, ale păcii și progresului.

Realism, rațiune și conștiința responsabilității politice, iată elementele esențiale ale conferinței de la Helsinki, expresie a trăsăturilor caracteristice ale tinerei generații, hotărîtă ca, alături de forțele revoluționare și progresiste să contribuie activ la împlinirea aspirațiilor fundamentale ale popoarelor, să clădească o lume a păcii și securității.

Helsinki, 31 august

Cultura – teren al înțelegerii între popoare

Corespondență din Veneția de la Vasile Florea

Cu acordul unanim al statelor membre, Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO) a decis ca prima conferință interguvernamentală asupra aspectelor instituționale, administrative și financiare ale politicilor culturale să se desfășoare la Veneția, centru de seamă al civilizației mondiale. Referindu-se la semnificația convocării acestei reuniuni internaționale tocmai în acest oraș, Riccardo Misasi, ministrul instrucțiunii publice din Italia spunea : „Întîmpinînd cu nobila sa generozitate dintotdeauna această conferință, Veneția demonstrează încă o dată permanenta sa vocație ca loc de întîlnire și confruntare a culturilor și civilizațiilor, a afinităților și diversităților în căutarea unei cunoașteri reciproce".

Ideea organizării unei asemenea reuniuni internaționale s-a născut cu cîțiva ani în urmă, și anume în decembrie 1967, în cadrul unei reuniuni de experți convocată la Monaco, reuniune ce a prilejuit definirea marilor linii ale unui program de studiu al politicilor culturale. O serie de alte reuniuni de experți, organizate în continuare sub egida UNESCO, au asigurat pregătirea conferinței. Unui asemenea obiectiv i-au servit Reuniunea de la Budapesta (iulie 1968), dedicată examinării problemei centrelor culturale, ca și aceea de la Dakkar (octombrie 1969), în cadrul căreia au fost examinate problemele speciale pe care le ridică politica culturală în Africa. În iunie 1969, un grup de experți reuniți la sediul UNESCO au formulat propuneri privind pregătirea actualei conferințe, a cărei organizare și finanțare fusese aprobată și înscrisă în programul și bugetul Organizației, ca urmare a votului unanim exprimat în acest sens de către cea de a XV-a sesiune a Conferinței Generale a UNESCO.

La lucrările conferinței de la Veneția participă delegații din 84 de țări membre ale UNESCO (29 de țări europene, 23 de țări africane, 18 țări asiatice, 12 țări din America Latină, 2 din America de Nord), un membru asociat și două state nemembre. În calitate de observator, la lucrările conferinței participă de asemenea reprezentanți a numeroase organizații interguvernamentale și neguvernamentale. Semnificativ pentru largul ecou pe care ideea organizării acestei conferințe l-a avut pe toate meridianele globului este — alături de numărul de țări participante, și de organizații reprezentate — faptul că 44 de delegații sînt conduse de către miniștri sau persoane oficiale asimilate lor.

După ședința inaugurală de la Palatul Dogilor, lucrările conferinței, deschise la 24 august, au continuat în clădirile Fundației Giorgio Cini de pe insula San Giorgio. Pentru redactarea raportului final însumînd concluziile și recomandările conferinței, a fost aleasă o comisie formată din reprezentanții României, Finlandei, Kenyei, Franței, Danemarcei și statului Chile.

Pe ordinea de zi a conferinței, adoptată în cadrul primei ședințe plenare, figurează dezbaterea următoarelor probleme :

1. Rolul puterilor publice în determinarea și realizarea obiectivelor dezvoltării culturale : accesul și participarea la cultură, protejarea și dezvoltarea culturilor naționale și larga lor difuzare, tehnicile audiovizuale de creație și de comunicare, conținutul cultural al educației. 2. Promovarea și organizarea acțiunii culturale de către puterile publice : aspecte instituționale, aspecte bugetare și administrative, finanțare și utilizarea resurselor umane. 3. Cerce-

tări asupra politicilor culturale. 4. Cooperarea internațională și rolul factorului internațional în domeniul politicilor culturale. 5. Adoptarea raportului final.

În cadrul ședințelor plenare desfășurate pînă acum au luat cuvîntul șefii delegațiilor din peste 50 de țări. Șeful delegației române, Pompiliu Macovei, președintele Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă, a luat cuvîntul în ședința plenară din după-amiaza zilei de 26 august. Prezentînd poziția țării noastre în legătură cu problema discutată la primul punct al ordinei de zi, șeful delegației române a făcut următoarele propuneri pentru activitatea de viitor a UNESCO : a) statele membre ale UNESCO să dezvolte un vast program de cercetări asupra politicilor culturale și schimburi de informații în acest domeniu ; b) să se acorde o mai mare importanță, prin acțiuni și programe adecvate, aspectelor culturale ale educației permanente, ca unul din instrumentele importante ale oricărei politici culturale ; c) promovarea de către UNESCO a unui program de perspectivă consacrat culturii populare sub triplu aspect : cercetare, formare de cadre și difuzare ; d) organizarea periodică de conferințe regionale ale miniștrilor culturii și ale unor comitete de experți pentru dezvoltarea politicilor culturale.

Propunerile delegației noastre au fost primite cu mult interes de către participanți. Ele au fost incluse într-un proiect de rezoluție care a fost prezentat de către delegația română spre dezbatere în Comisia I.

Această conferință completează într-un mod prestigios seria celorlalte acțiuni importante pe care UNESCO le-a organizat în ultimii ani, serie care înscrie, printre altele, Conferința miniștrilor educației și Conferința miniștrilor științei, din statele europene membre ale UNESCO. Dincolo de aspectele particulare pe care conferința le dezbate, recunoașterea colaborării culturale ca parte componentă a colaborării internaționale, susceptibilă de a favoriza înțelegerea, se impune ideea — și conferința se face ecoul acestei stări de spirit predominante — că promovarea colaborării culturale pe plan internațional este o modalitate necesară, utilă, deosebit de fructuoasă pentru realizarea operei de cunoaștere reciprocă și mai bună înțelegere între popoare. Cultura, colaborarea în acest domeniu vast, oferă un eficient instrument de acțiune în favoarea păcii. Schimburile culturale reciproc profitabile, cooperarea în problemele de interes comun, pot contribui activ la apărarea și promovarea principiilor normale de dezvoltare a raporturilor între state, la cultivarea eticii și legalității internaționale.

Desfășurată într-o vreme în care dialogul se afirmă ca un element caracteristic, de amplitudine și eficiență mereu sporite, Conferința de la Veneția este chemată să reprezinte, după opinia unanimă a celor prezenți, un moment de seamă în dezvoltarea colaborării internaționale, în promovarea, cu mijloace specifice, a idealurilor dintotdeauna și de pretutindeni ale oamenilor — pacea și progresul.

Veneția, 31 august

O.N.U. și idealurile de progres și justiție

Corespondență din Varna de la Valeriu Tudor

În zilele de 25—28 august stațiunea „Nisipurile de aur" din apropierea orașului Varna a găzduit cea de-a doua Conferință regională a asociațiilor europene pentru Națiunile Unite. Delegați din peste 20 de țări europene au dezbătut în cadrul Conferinței un cerc larg de probleme de actualitate, strîns legate de preocupările popoarelor și țărilor din Europa și din lume. Ordinea de zi a prilejuit abordarea unor aspecte concrete referitoare la cooperarea și securitatea europeană, a 25-a aniversare a creării Organizației Națiunilor Unite, Anul Internațional al Educației, a doua Decadă a Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, activitatea privind tineretul, în cadrul Federației Mondiale a Asociațiilor pentru Națiunile Unite (F.M.A.N.U.).

Discuțiile ample care au avut loc au evidențiat, printre altele, dorința unanimă a participanților de a vedea cît mai repede întrunită conferința europeană pentru securitate și cooperare. Numeroase delegații au remarcat că momentul politic actual întrunește condiții prielnice pentru convocarea acestei conferințe, subliniind, ca un fapt fundamental al întregului ansamblu de acțiuni vizînd pacea și cooperarea pe continentul nostru, necesitatea respectării principiilor legalității și moralei internaționale, a recunoașterii realităților existente în Europa după cel de-al doilea război mondial, a participării tuturor statelor europene la pregătirea și desfășurarea conferinței, a înfăptuirii unei largi cooperări în cele mai diverse domenii de activitate umană.

Rezoluția adoptată în problema cooperării și securității europene evidențiază rolul activ al colaborării între statele continentului în înlăturarea diviziării Europei și în crearea condițiilor în vederea stabilirii de relații normale între toate națiunile europene. S-a relevat, de asemenea, importanța respectării rezoluției Adunării Generale a O.N.U. privind cooperarea regională, apreciindu-se că aceasta trebuie să se fondeze pe obiectivele și principiile Cartei, ale dreptului internațional. O importanță vitală în crearea climatului de pace și cooperare pe continentul nostru ar avea promovarea de către toate statele, în relațiile lor reciproce, a spiritului de cooperare, renunțarea la amenințarea sau recurgerea la folosirea forței, reglementarea litigiilor exclusiv pe cale pașnică. Rezoluția învederează, totodată, necesitatea înfăptuirii dezarmării generale, a reducerii, într-o primă etapă, a forțelor armate străine pe teritoriul statelor europene.

Apreciind utilitatea pe care participarea tuturor statelor continentului la viața și activitatea O.N.U. ar avea-o pentru pacea și securitatea mondială, Conferința a adoptat o rezoluție subliniind importanța admiterii Republicii Democrate Germane și a Republicii Federale a Germaniei în Organizația Națiunilor Unite. Așa cum se arăta și în proiectul propus de Liga din R.D. Germană, adoptat în unanimitate, acest fapt ar constitui „una din contribuțiile necesare pe calea securității europene și a întăririi Națiunilor Unite".

Pe aceeași linie realistă se înscrie și adoptarea rezoluției propuse de asociațiile din Belgia, Polonia și U.R.S.S. care, constatînd că activitățile realizate în cadrul Comisiei Economice a Națiunilor Unite pentru Europa (C.E.E.) atestă existența unui cîmp larg pentru desfășurarea unei cooperări fructuoase, economico-științifice și tehnologice între statele din Europa de Est și Vest, consideră, în același timp, că în această perioadă de ameliorare a situației politice, C.E.E. trebuie să-și asume o responsabilitate mai mare pentru a întări relațiile reciproc avantajoase, fondate pe participarea tuturor statelor europene.

Abordînd dezbaterea problemelor legate de sărbătorirea celei de-a 25-a aniversări a Națiunilor Unite, conferința a pornit de la premisa că acest jubileu reprezintă nu numai un moment pentru trecerea în revistă, în mod festiv, a succeselor, dar și o ocazie pentru a analiza activitatea Organizației, în vederea întăririi ei, pentru a găsi, așa cum se arată și în mesajul adresat de secretarul general U Thant, „căile și mijloacele în scopul încetării războaielor și vărsărilor de sînge și ale creării condițiilor esențiale pentru pace, justiție și progres". Rezoluția adoptată invită toate asociațiile europene să mobilizeze opinia publică în favoarea realizării universalității Națiunilor Unite și instituțiilor sale specializate, a restabilirii păcii în Peninsula Indochina și Orientul Mijlociu, contra tuturor rămășițelor colonialismului, a neocolonialismului, împotriva apartheidului și a altor forme de discriminare rasială, pentru adoptarea unor măsuri de dezarmare reală.

Punctul cu privire la activitățile de tineret a stîrnit discuții pasionante. Așa cum s-a subliniat în încheierea discuției, o mare importanță o prezintă în prezent recunoașterea faptului că tineretul contemporan, dispunînd de mai multe posibilități de informare și pregătire, poate și dorește să participe la progresul social-economic al țărilor lor, consacrîndu-și energia și capacitatea muncii pașnice, creatoare.

Delegația română a participat activ la dezbaterea punctelor înscrise pe agenda Conferinței, contribuind atît în ședințele plenare, cît și în grupele de lucru, la adoptarea unor documente care să exprime sensul real al momentului pe care îl trăiesc popoarele continentului european, să reflecte năzuințele lor profunde spre securitate, pace și cooperare fructuoasă.

COOPERARE ȘI SECURITATE ÎN EUROPA

Niciodată cele două noțiuni nu au ilustrat mai bine un fenomen și o mentalitate europeană în plină evoluție. Vigoarea conceptului în sine — de cooperare și securitate europeană — găsește un fundament real în vitalitatea proceselor și tendințelor — politice, economice, sociale, culturale — în esență, datele definitorii ale momentului european actual. Insistenta asociere a celor două domenii, ale cooperării și securității, nu numai în sfera largă a gîndirii politice contemporane, dar într-un număr impresionant de texte diplomatice — bi sau multilaterale — cu caracter angajant evidențiază o dublă virtute: caracterul lor concret și natura lor inseparabilă. E un fapt confirmat de mai vechea sau mai noua experiență europeană că, dezvoltarea cooperării — înțeleasă în valențele ei multiple — creează condiții și premise necesare securității, iar aceasta — în accepția ei generală — oferă posibilități mai ample colaborării. Nu e, astfel, întîmplător că, pe ordinea de zi a conferinței pan-europene propusă de țările socialiste, primul punct (nerecurgerea la forță) e menit să reafirme și să consacre un principiu fundamental al colaborării și securității europene, în vreme ce al doilea are în vedere o stimulare a proceselor de cooperare pe continent. Fără a vedea în aceasta o prefigurare a eventualelor teme ale conferinței, e simptomatic că cele două idei — securitate europeană și colaborare — sînt textual implicate și în conținutul unui important tratat cum e recentul, încheiat între U.R.S.S. și R. F. G.

În virtutea acestei legice interdependențe se justifică astăzi aprecierile majorității comentatorilor politici care vorbesc, din ce în ce mai frecvent, despre o nouă etapă în procesul de consolidare a destinderii și realizare a securității europene. E, astfel, o realitate de necontestat că, în opera de destindere, s-a investit mult ; depășirea perioadei funeste a „războiului rece", restabilirea, în spiritul unei bogate tradiții europene, a arterelor de circulație a bunurilor materiale și spirituale, dar, mai ales, stabilirea altora, noi și mai adecvate, au creat condiții propice pentru o abordare și soluționare eficace a problemelor care mai grevează încă viața politică a continentului, au determinat, în fapt, depășirea unor etape necesare pe drumul înfăptuirii securității europene.

Nu este în intenția noastră să trasăm un bilanț al unor multilaterale evoluții și procese din viața Europei. Date și fenomene, de o concretitudine indiscutabilă, oferă suficientă autenticitate unor asemenea reflecții. Ne vom opri doar la o simplă urmărire sau însumare jurnalistică a ceea ce credem că sugerează dinamica devenirii europene.

Amplificarea continuă, progresivă, a contactelor și schimburilor intereuropene a devenit — am putea spune — o constantă a contextului politic continental, dialogul și negocierea au cîștigat virtuțile unei practici curente în relațiile interstatale. Într-o perioadă istoric relativ scurtă s-a dezvoltat — în ciuda a nu puține obstacole — un amplu circuit economic și comercial, iar în sfera culturii înregistrăm un interesant fenomen de renaștere a unor tradiționale legături, un viu schimb de valori spirituale. Un număr apreciabil de organisme interguvernamentale și instituții internaționale specializate funcționează ca instrumente eficace ale unei multilaterale cooperări europene. Statisticile internaționale demonstrează lărgirea, continua extindere a relațiilor economice dintre țări cu sisteme sociale diferite, iar, în acest sens, Europa — se poate afirma — ocupă un rol exemplar ; e de-ajuns să constatăm că, în prezent, din 100 de acorduri comerciale pe termen lung pe care se bazează aceste relații, 80 s-au încheiat între țările europene. În concordanță cu fluxul comerțului mondial, în ultimii 4—5 ani, frecvența acordurilor de cooperare industrială și tehnico-științifică a devenit mult mai ridicată, numărul acordurilor încheiate în perioada 1965 — aprilie 1969 de șapte țări socialiste europene, pe de o parte, și țările capitaliste industriale, pe de alta, fiind, potrivit unui studiu al O.N.U., de circa 135 (Ungaria — 43 de acorduri, Polonia — 42, Cehoslovacia — 20, Bulgaria — 9, România — 9, R. D. Germană — 7, U.R.S.S. — 5). O expresie a promovării unor forme cît mai diversificate de colaborare „Est-Vest" o constituie, de asemenea, societățile economice mixte al căror număr se pare că a ajuns, pînă în prezent, la cîteva zeci.

În acest cadru, schimburile bilaterale au înregistrat valori mereu sporite. Pentru a ne referi la date elocvente amintim, de pildă, recenta tranzacție sovieto—vest-germană, avînd valabilitate pe termen de 20 de ani, prin care R.F.G. se angajează să livreze țevi cu mare diametru produse de giganții industriali „Thyssen" și „Mannesmann" în schimbul a trei miliarde metri cubi de gaz metan sovietic, cu începere de la 1 octombrie 1973. (Afacerea a luat ființă pe baza unui credit pe termen lung, în valoare de 1 miliard 200 milioane de mărci vest-germane, oferit U.R.S.S. de un consorțiu bancar, în frunte cu „Deutsche Bank"). De asemenea, între Uniunea Sovietică și Franța, multiplicarea contactelor pe plan tehnic, economic, științific și cultural a înregistrat o permanentă creștere ; astfel, între 1964 și 1969, volumul schimburilor comerciale s-a triplat, iar un acord pe termen lung, în vigoare din 1970 pînă în 1974, prevede dublarea acestui volum. În ceea ce privește schimburile dintre R.D.G. și R.F.G., Republica Federală se situează, în continuare, ca principalul partener comercial, dintre țările capitaliste dezvoltate, al Republicii Democrate Germane (aceste schimburi au reprezentat în 1968 peste o treime, adică 35 la sută, din totalul schimburilor comerciale ale R. D. G. cu țările respective).

Cursul ascendent al schimburilor comerciale dintre statele cu orînduiri sociale diferite a fost, în ultimii ani, facilitat de desființarea — ca urmare a unor cerințe economice obiective — a anumitor restricții ce dăinuiau din perioada „războiului rece". Se verifică, astfel, în practică, necesitatea eliberării comerțului de rigorile unor grupări închise, exclusiviste, a abolirii barierelor artificiale existente încă în drumul unei dezvoltări nestînjenite a circuitului economic internațional. Persistența unor asemenea forme de relații restrictive cere însă o intensificare și o concertare a eforturilor tuturor statelor spre amplificarea și dinamizarea schimburilor, găsirea unor forme adecvate de promovare a cooperării intereuropene. S-au realizat, în această direcție, unii pași importanți, chiar dacă, firește, aceasta nu corespunde pe deplin cerințelor reale ale evoluției politico-economice europene și internaționale. Restrîngerea listei de mărfuri care nu pot face obiectul schimburilor dintre țările capitaliste dezvoltate și țările socialiste, acordarea „clauzei națiunii celei mai favorizate" unor țări socialiste, încheierea unor acorduri pe termen lung, sau aranjamente speciale pe produse sînt cîteva din aceste înlesniri. În această ordine de idei, se știe, de pildă, că, la Acordul general pentru tarife și comerț (G.A.T.T.) — în cadrul căruia toate părțile contractante sînt legate prin clauza națiunii celei mai favorizate — participă Iugoslavia, Cehoslovacia, Polonia. În virtutea unui acord încheiat cu Piața comună, Iugoslavia beneficiază de o liberalizare a exporturilor ei către C.E.E. Între R. F. G. și R. D. G. s-au menținut și îmbunătățit reglementările potrivit cărora comerțul dintre cele două țări este exceptat de la taxele impuse față de terți de către Piața comună. (Pentru date suplimentare privind evoluția comerțului intereuropean cf. revista „Lumea" nr. 52/1969, nr. 5, 6, 8, 9, 16/1970).

Am zăbovit asupra uneia din dimensiunile definitorii ale Europei contemporane : circuitul economic intraeuropean, ale cărui estimații cifrice — nu e cîtuși de puțin o exagerare — se exprimă în valori „fără precedent". Ceea ce ne interesează este însă calitatea inestimabilă a acestui fenomen de a fi creat — alături de întregul complex de factori ai colaborării — o nouă atmos-

feră europeană, un larg consens favorabil instaurării și consolidării unor relații rodnice și echitabile între națiunile continentului.

Progresele remarcabile ale cooperării europene au coincis de-a lungul anilor cu o constantă și graduală instaurare a unei ambianțe politice mai destinse, de natură să încurajeze abordarea cu succes a unor probleme europene de o dificultate sporită. În acest context își dovedesc eficacitatea eforturile perseverente și răbdătoare, inițiativele curajoase și oportune. Pe această bază, varietatea dialogurilor și tratativelor, frecvența contactelor, convorbirilor, întrunirilor europene, o adevărată proliferare a declarațiilor despre Europa, o reluare la un mod din ce în ce mai concret a problematicii continentale, o continuă potențare a inițiativelor pentru securitatea europeană — toate acestea au introdus în spațiul politic european accente mai dinamice, au impulsionat vizibil strădania generală pentru dezamorsarea factorilor de tensiune, pentru extinderea sferelor de comprehensiune internațională.

Convorbirile și negocierile europene, dialogurile angajate pe diferite teme atingînd, în ultima instanță, însăși esența securității europene — și, mai cu seamă, convorbirile sovieto—vest-germane încheiate cu succes prin semnarea tratatului dintre U.R.S.S. și R.F.G.— demonstrează largile posibilități de înțelegere și colaborare, dovedesc caracterul autentic și necesar al evoluțiilor politice europene în direcția destinderii. Ilustrativ pentru ceea ce am putea numi Europa anului 1970, evenimentul petrecut în planul bilateral al relațiilor dintre Uniunea Sovietică și Republica Federală a Germaniei confirmă — și, în fond, înseamnă o nouă recunoaștere — a prevalenței tendințelor pozitive, constructive, în viața internațională. În acest sens, și-au dovedit justețea aprecierile despre valoarea și eficacitatea sporită a atitudinilor realiste în R. F. G. Totodată, e firesc ca un asemenea tratat să stimuleze dezvoltarea aspectelor pozitive ale politicii externe vest-germane, să ofere teren favorabil consolidării forțelor democratice și progresiste din această țară. Ca orice act bilateral, tratatul este, desigur, în beneficiul părților contractante. Nu este însă mai puțin adevărat că, prin natura și importanța sa, el corespunde unui curs politic de amploare continentală : el constituie un pas valoros în direcția așezării relațiilor interstatale europene pe baze normale, în consens cu interesele tuturor națiunilor, dezvoltării unor raporturi active la dimensiunile continentului, întemeiate pe principiile coexistenței pașnice. Tocmai prin aceasta, evenimentul se integrează în procesul multiplu al dialogului european și răspunde eforturilor generale în favoarea realizării securității europene.

Într-adevăr, normalizarea deplină a situației în Europa, cultivarea unor raporturi interstatale de cooperare, firești, neîngrădite de balastul artificial al suspiciunilor, constituie una din condițiile primordiale ale unei viabile securități europene. O pozitivă și concretă realizare a acestui obiectiv presupune stabilirea de relații normale între toate statele europene, inclusiv statornicirea unor asemenea relații cu și între cele două state germane, pornindu-se de la recunoașterea realităților istorice postbelice. În această ordine de idei, cursul evenimentelor din ultima vreme — fără a trece cu vederea existența unor rezerve și diferențe de optică — justifică anumite speranțe și invită la o înaintare progresivă pe această cale. Există astfel indicii care încurajează aprecierile optimiste în legătură cu încheierea cu succes a tratativelor dintre R.P. Polonă și R.F.G. De asemenea, stabilirea unor relații internaționale normale între R.D.G. și R.F.G. se impune ca un act util, pentru a contribui la asigurarea condițiilor ca ambele state germane să participe la rezolvarea problemelor continentului. Și, revenind la o analiză a contextului politic european actual, par fundamentate aprecierile că acesta nu poate decît facilita progrese și inițiative în această direcție. Se vorbește, astfel, nu fără temei, de posibilitatea unei a treia întîlniri între reprezentanți guvernamentali ai celor două state germane, astfel încît, evolutiv, încheierea tratatului sovieto—vest-german, convorbirile polono—vest-germane și, în același timp, precăderea unor tendințe politice realiste în R.F.G. să favorizeze reluarea dialogului dintre cele două state germane.

Recenta ședință, de la Moscova, a Comitetului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varșovia, luînd în dezbatere o largă problematică europeană a momentului și perspectivele de evoluție ale situației politice de pe continent, a pus în valoare tocmai aceste procese favorabile destinderii europene. În virtutea unei obiective analize, s-a reafirmat eficiența inițiativelor socialiste pentru edificarea securității europene. „Participanții — se arată, de altfel , în comunicat — și-au exprimat intenția fermă de a întreprinde noi pași care depind de ei — împreună cu celelalte țări interesate — îndreptați spre întărirea securității europene, îndeosebi să întreprindă măsuri active pentru realizarea în viitorul apropiat a propunerii cu privire la convocarea conferinței general-europene, propunere care se bucură de un sprijin tot mai larg". Majoritatea considerațiilor occidentale pe marginea întîlnirii de la Moscova subliniază valoarea ei stimulatorie. Secretarul de stat parlamentar, vest-germanul Karl Mörsch, declara, astfel, că, „pe baza comunicatului celor șapte de la Moscova, Bonn-ul poate întreprinde cu o anume încredere și alte negocieri cu țările din Europa răsăriteană, inclusiv cu R.D.G." Iar președintele senatului italian, Amintore Fanfani, putea reafirma, la Moscova, că „Italia s-a declarat și se declară, în continuare, în favoarea convocării unei conferințe pan-europene" ; „noi — a precizat el — înțelegem că aceasta nu e facil de realizat ; totuși, tratatul de la Moscova semnat între U.R.S.S. și R.F.G. și ultima reuniune a țărilor membre ale Pactului de la Varșovia dovedesc deschiderea din ce în ce mai mare pe calea ducînd spre o conferință pan-europeană".

Fără a mai insista asupra adeziunilor la ideea conferinței — sau conferințelor — general-europene (frecvența lor e de la sine grăitoare), sînt totuși demne de evidențiat modul nou — am putea spune „mai la obiect" — în care este abordată problema, convingerea tot mai des exprimată că, în prezent, s-au creat condițiile pentru a se trece la acțiuni concrete pentru pregătirea și desfășurarea cu succes a acestei importante reuniuni europene.

Fără îndoială că o întîlnire de amploarea celei preconizate implică încă o serie de dificultăți, izvorîte, în genere, din diversitatea unghiurilor de vedere, dintr-o anume gamă de nuanțe și orientări — situație în fond ilustrativă pentru complexitatea vieții politice europene. Cînd vorbim însă de existența unor condiții propice convocării unui asemenea gremium european, luăm în considerație un proces care s-a cristalizat treptat. Un analist englez al problemei vorbea, în urmă cu luni de zile, despre trecerea de la stadiul „wait and see" (expectativă) la cel de „wait and think" (expectativă și reflecție) ; acum, cînd cvasi-totalitatea guvernelor europene și-au manifestat acordul de principiu și — putem spune — nu trece o săptămînă fără să fie emise declarații favorabile conferinței, cînd a devenit clar că diferențele de opinii privind ordinea de zi nu sînt cîtuși de puțin așa de mari cum li se păreau inițial unor comentatori occidentali, este evident că dificultățile încă existente pot fi surmontate, că, în fine, se poate trece la realizarea acestei conferințe.

Pronunțîndu-se în mod constant pentru convocarea acestei conferințe, țara noastră a manifestat o largă receptivitate față de orice opinii și propuneri constructive exprimate, indiferent din partea cui vin ; ea consideră, de asemenea, că, pentru convocarea ei, trebuie folosite condițiile prielnice existente și, în acest sens, să se depună eforturi hotărîte pentru a fi tradusă în viață această inițiativă — factor de certă însemnătate în procesul de edificare a securității europene. Există, de altfel, premise — izvorîte dintr-un examen aprofundat al situației europene actuale — ca această conferință să fie prima dintr-o serie de reuniuni europene care să poată deveni o formă instituționalizată — permanentă și multilaterală — de cooperare continentală, direcționată cu precumpănire spre țelul realizării securității europene.

Atașată vital operei de pace și colaborare pe continent, România și-a fundamentat întreaga sa activitate pe respectarea și promovarea principiilor suveranității și independenței naționale, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc — norme de conviețuire internațională ale căror implicații pozitive sînt practic nelimitate. Ele oferă o bază certă, durabilă, un cîmp vast pentru dezvoltarea relațiilor dintre state, pentru lărgirea și impulsionarea circuitului de valori materiale și spirituale.

Se impune, astfel, concluzia că, prin promovarea cu consecvență a unor asemenea relații interstatale, se profilează cu pregnanță posibilitatea ca securitatea europeană să fie înfăptuită prin colaborarea multilaterală a tuturor statelor europene independente și suverane, pe baza unui sistem de angajamente și obligații care să garanteze fiecărui stat inviolabilitatea suveranității și integrității sale naționale și politice, să fie eliminate orice acte de amenințare sau recurgere la forță și împiedicate orice ingerințe în afacerile interne.

În spiritul intereselor vitale ale destinderii, păcii și securității europene, România — împreună cu celelalte țări socialiste, cu toate forțele democratice și antiimperialiste — militează neabătut pentru ameliorarea atmosferei politice europene, își aduce o contribuție activă la determinarea și asigurarea unei evoluții pozitive a evenimentelor internaționale în Europa și în lume.

Radu PASCAL

Controverse în triunghiul comercial

S.U.A. — C.E.E. — JAPONIA

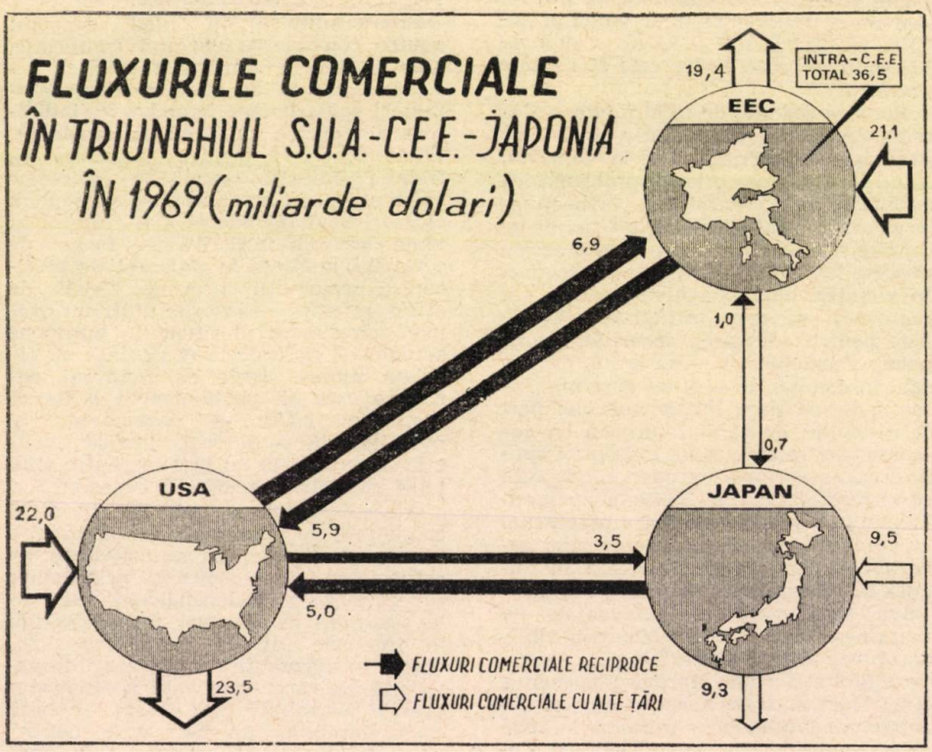

Avînd ca punct de pornire proliferarea deosebită din ultimul timp a unor restricţii şi practici discriminatorii în relaţiile comerciale din cadrul „triunghiului" S.U.A. — Comunitatea Economică Europeană — Japonia, săgeţile acuzaţiilor reciproce se încrucişează neîncetat deasupra Atlanticului şi Pacificului. Personalităţi politice, reprezentanţi ai cercurilor de afaceri, ai celor guvernamentale, comentatori de presă din ţările respective folosesc, aproape ca niciodată, termeni deosebit de duri şi de tranşanţi. Se vorbeşte intens despre declanşarea unui adevărat „război comercial" — chiar generalizat, nu numai în legătură cu anumite produse — în cadrul „triunghiului" S.U.A.—C.E.E.—Japonia. O notorietate în materie, Olivier Long, director general al G.A.T.T., afirma chiar că „lumea riscă să se divizeze în trei blocuri comerciale ostile", evocînd posibilitatea unei înfruntări majore între acestea. Un raport al G.A.T.T., dat publicităţii de curînd, apreciază că tendinţele de protecţionism sînt în prezent cele mai puternice din 1930. Mulţi prevăd chiar o escaladare a lor. Se pare că, într-adevăr, situaţia a ajuns într-un punct atît de critic, încît recent s-a considerat necesară convocarea de urgenţă a unei reuniuni a reprezentanţilor acestor ţări care să examineze problemele litigioase apărute în relaţiile comerciale reciproce. În esenţă, reuniunea a fost convocată tocmai în vederea încercării de a stăvili extinderea măsurilor protecţioniste de răspuns la cele luate pînă în prezent, măsuri ce se consideră că ar fi de natură să creeze un cerc vicios ce cu greu ar mai putea fi rupt apoi. Din ceea ce a răzbătut dincolo de uşile conferinţei — desfăşurată în secret — se pare însă că reprezentanţii ţărilor menţionate n-au găsit o platformă comună pe care să-şi ralieze poziţiile şi, în context, un eventual «cerc vicios» al discriminărilor reciproce ar putea să ameninţe serios relaţiile comerciale dintre aceste ţări. Dar, concret, despre ce este vorba ?

O CHESTIUNE DE PRESTIGIU ?

Hotărîrea recentă a S.U.A. de a introduce un regim de cote la importurile de textile, care vizează — se apreciază — aproximativ 30 la sută din acestea (respectiv o piaţă de 500 de milioane dolari), a fost considerată semnalul de alarmă. Ea putea declanşa contramăsuri şi, deci, un curs protecţionist, periculos în triunghiul comercial S.U.A.—C.E.E.—Japonia. Sensibil afectaţi de măsura americană sînt vest-europenii şi, în special japonezii, mari exportatori de textile pe piaţa S.U.A. Concurate puternic la ele acasă de produsele japoneze, companiile americane din domeniul textilelor exercită de mai mult timp presiuni asupra guvernului şi Congresului pentru a le determina să adopte măsuri care să asigure protejarea lor. Pentru a evita o controversă deschisă — cum e cea declanşată acum — Administraţia americană a cerut japonezilor „să înţeleagă situaţia" şi să procedeze la o reducere „voluntară" a exporturilor lor de textile pe piaţa S.U.A., în limite reciproc acceptabile. Japonezii nu s-au arătat prea dispuşi la o asemenea reglementare, mai ales după ce consimţiseră să procedeze la o reducere „voluntară" a exporturilor de oţel. Oferta japoneză a fost insignifiantă. Americanii au cerut o revizuire. Japonezii au rămas pe poziţie. În unele cercuri guvernamentale, congresiste şi de afaceri, oferta finală japoneză a fost considerată chiar ca un afront, mai ales după o perioadă îndelungată de negocieri. Drept răspuns, a fost adoptată hotărîrea amintită, luarea imediată a acestei măsuri fiind apreciată în cercurile menţionate cel puţin ca o chestiune de prestigiu. Înseamnă ea oare numai atît ?

O privire asupra evoluţiei din ultimul timp a balanţei comerciale americane, oferă indicii în formularea unui răspuns. Ca urmare a creşterii competitivităţii produselor vest-europene şi japoneze, cît şi datorită puternicei inflaţii care s-a instalat în ultimul timp în S.U.A. — preşedintele Nixon afirma : „inflaţia ne expune la o inundaţie de importuri în timp ce competitivitatea noastră pe piaţa mondială se diminuează" — excedente comerciale de 4—6 miliarde dolari de la începutul anilor '60 s-au erodat continuu, ajungînd în 1968 şi 1969 în jurul unui singur miliard. Balanţa comercială sensibil excedentară era un suport economic destul de solid pentru întreaga balanţă de plăţi (care cuprinde şi balanţa mişcărilor de capitaluri), dînd posibilitatea unui export mai mare de capital pe pieţele externe, deci a unor investiţii sporite în străinătate care să permită menţinerea şi extinderea penetraţiei americane în economia altor ţări. În contextul deteriorării poziţiilor dolarului şi, deci, al intensificării presiunilor externe de a se ajunge la un echilibru în balanţa de plăţi americană, pierderea excedentului comercial face şi mai dificilă, din punctul de vedere al S.U.A., atingerea acestui obiectiv, reducînd sensibil şi posibilităţile unor investiţii sporite americane în străinătate.

Pe termen lung, Administraţia americană şi-a propus restabilirea excedentului comercial din anii '60, pe baza unor măsuri care să ducă la creşterea nivelului exporturilor la 50 miliarde dolari pînă în 1973 (peste 40 la sută faţă de nivelul actual). În acest scop, fiind nevoie ca partenerii comerciali să fie convinşi de „vocaţia liberalistă" a S.U.A., încă anul trecut secretarul de stat pentru comerţ, M. Stans, a întreprins un lung turneu în Europa occidentală, Japonia şi alte ţări. Laitmotivul turneului : „Din inimă noi sîntem pentru liberul schimb". Noile măsuri cît şi unele practici mai vechi nu sînt de natură să-i convingă pe japonezi sau vest-europeni de acest lucru. Dimpotrivă. Dîndu-şi desigur seama, S.U.A. drept contrapondere, şi-au înmulţit atacurile directe la adresa practicilor protecţioniste ale Japoniei sau C.E.E. faţă de exporturile americane. Acuzaţiile aduse Pieţei comune sînt deschise. După ani de zile, reprezentantul american pe lîngă C.E.E. a rupt tăcerea şi reţinerea de la comentarii, denunţînd manifest discriminările tot mai sensibile impuse de Piaţa comună terţilor şi,

în primul rînd, americanilor. Exporturile americane către C.E.E. au ajuns să reprezinte în cadrul totalului importurilor Pieței comune doar 10 la sută față de 15 la sută înainte de 1960. Exporturile agricole americane (1/5 din cele totale) către C.E.E., stagnează de cinci ani încoace. Acuzațiile aduse japonezilor se referă în special la faptul că aceștia continuă să mențină bariere netarifare (contingentări) la peste 120 de produse principale, restricții care — se argumentează — contravin flagrant regulilor G.A.T.T. și în urma cărora balanța schimburilor comerciale reciproce s-a încheiat anul trecut cu un deficit de 1,5 miliarde dolari de partea americană. Sînt evocate, de asemenea, restricțiile impuse investițiilor directe americane în Japonia.

Lista acuzațiilor de răspuns ale vest-europenilor și japonezilor nu este nicidecum mai redusă. Americanii mențin, de pildă, așa-numitul „American Selling Price" (sistem prin care produsele chimice importate sînt impuse nu la valoarea acestora, ci la valoarea mai ridicată a produselor similare fabricate în S.U.A.) — barieră netarifară la care se obligaseră să renunțe încă din 1967. Sînt menționate, în același sens, alte bariere netarifare, cererile tot mai des avansate vest-europenilor și japonezilor de restrîngere „voluntară" a exporturilor lor în S.U.A., noile măsuri de contingentare adoptate, spiritul „protecționist" ce pare să prevaleze în Congresul american, dar mai ales investițiile americane în străinătate. Într-adevăr, datorită acestora expansiunea americană nu numai că nu s-a diminuat dar s-a și accentuat. Prin sporirea investițiilor lor directe în străinătate, giganții americani fac concurență și își impun condițiile *din interiorul* țărilor respective. De exemplu, dacă în 1958 investițiile directe americane în Piața comună se ridicau la 1,9 miliarde dolari, ele trec în prezent de 9 miliarde (crescînd deci de peste cinci ori). Acestea pun în circulație pe piața țărilor C.E.E. produse în valoare de peste patru ori mai mare decît cele exportate de S.U.A. în Piața comună. Americanii controlează 1/7 din întreaga producție industrială a Pieței comune și, ceea ce este și mai important, obțin profituri la același capital mai mari decît în S.U.A. (forța de muncă fiind mai ieftină în C.E.E.) și își finanțează investițiile în proporție considerabilă nu cu capitaluri proprii ci cu cele contractate tot pe piețele vest-europene.

C.E.E. ȘI REGULILE G.A.T.T.

Cît privește discriminările practicate de Piața comună, acestea sînt, după cum se știe, deosebit de importante. Expansiunea comerțului C.E.E. în perioada ulterioară constituirii acestei grupări economice închise a avut loc, în principal (2/3), pe seama comerțului intracomunitar. Ca urmare, în totalul importurilor Pieței comune, cele provenite din „interiorul" organizației, au crescut de la sub o treime în 1958 la peste jumătate în prezent, în timp ce importurile din țările terțe au scăzut de la două treimi la sub 50 la sută. De acest curs defavorabil terților n-au scăpat — după cum am arătat — nici americanii. Pentru aceștia tendința semnalată are o importanță relativ mare, 17 la sută din exporturile lor fiind destinate țărilor Pieței comune. Introducerea sistemului fiscal T.V.A. (taxa asupra valorii adăugate) — se consideră — creează o nouă situație discriminatorie în Piața comună față de terți : produsul exportat în C.E.E. trebuie să suporte o taxă — echivalentă cu T.V.A. existentă în interiorul țării de destinație — în timp ce exportatorul nu primește de la guvernul său rabatul pe care exportatorii din C.E.E. îl primesc.

„Principalul este că S.U.A. și într-o măsură și Canada, țările Asiei și Oceaniei, Japonia, — remarcă revista britanică «The Economist» — văd din ce în ce mai mult în Piața comună un «monstru» care distruge regulile de bază ale comerțului internațional (...) Problema constă în aceea că C.E.E., mai ales în cazul lărgirii ei (cînd ar detine 1/2 din comerțul țărilor capitaliste dezvoltate) ar fi un «pește prea mare» în comerțul internațional care — avînd în vedere faptul că modul ei de existență este o excepție de la regulile G.A.T.T. (unde părțile contractante sînt legate prin „clauza națiunii celei mai favorizate", fiecare țară trebuind deci, teoretic, să aplice oricărui terț același tratament comercial acordat unei țări — n.n.) — ar pune sub semnul întrebării însăși întărirea regulilor G.A.T.T.". Evoluția Pieței comune traducînd o „închistare" comunitară a dezavantajat puternic țările terțe, manifestînd tendințe contrare lărgirii, amplificării, circuitului economic mondial.

„LE DÉFI NIPPON"

Un ziarist francez nu a ezitat să parafrazeze titlul cărții lui Jean-Jacques Servan-Schreiber, care a făcut mare vîlvă acum cîțiva ani în Occident — „Le défi americain" (Sfidarea americană) —, pentru a atrage atenția asupra fenomenului care pare să-i îngrijoreze deopotrivă pe americani și vest-europeni — expansiunea japoneză pe propriile piețe. „Japonezii au devenit concurenții noștri cei mai periculoși". O asemenea afirmație — făcută încă acum doi ani — nu putea să nu sune ca un semnal de alarmă pentru cercurile de afaceri americane, întrucît ea venea din partea lui Henry Ford, unul dintre cei mai de notorietate „big businessmeni", figura poate cea mai reprezentativă a acelei industrii în care superioritatea și dominația americană asupra piețelor occidentale sînt deosebit de marcate. Într-adevăr, japonezii au reușit să se infiltreze printre coloșii americani ai industriei de automobile chiar la ei acasă, plasînd anual pe piața S.U.A., 150 000 de exemplare. Nu este însă vorba doar de atît. Oțelul, încălțămintea și — după cum am văzut — textilele japoneze au invadat piața americană. Aparatele de fotografiat și radio, magnetofoanele și televizoarele nipone, pătrund mai încet dar sigur și în casele americanilor. De curînd un fapt a pus și mai mult pe gînduri cercurile de afaceri din S.U.A. Fujitsu — singura firmă japoneză producătoare de computere care nu funcționează pe baza unei tehnologii americane — a vîndut două mașini electronice de fabricație proprie în S.U.A. Este pentru prima dată cînd o firmă niponă de ordinatoare străpunge piața americană. Pentru cercurile de afaceri din Statele Unite faptul este cu atît mai îngrijorător cu cît această ultimă penetrare japoneză a avut loc pe piața industriei în care problema supremației americane părea să fie un subiect tabu.

În Europa și, în special, în C.E.E. expansiunea japoneză este, de asemenea, deosebit de dinamică. Revista americană „Business Week" dă o imagine destul de sugestivă în acest sens. „La Paris la restaurantul japonez Kyoto, seară de seară toate locurile sînt ocupate de oameni de afaceri japonezi care își invită clienții. La Düsseldorf, la ferestrele imensului imobil comercial de pe Immermann Strasse luminile ard încă mult timp după ora normală a închiderii birourilor. Pentru a vedea de ce, este de-ajuns a citi inscripțiile de pe ușa imobilului : sînt numele tuturor marilor firme japoneze. La Milano un magazin japonez de cosmetice Shiseido își face reclamă cu deviza : sînt tot atît de bune ca și produsele franceze. Guido Carli, guvernatorul Băncii Italiei are în spatele biroului său două televizoare Sony. În R.F.G. aparatele foto Nikon au înlocuit sacrosanctele Leica și Zeiss-Inox în atelierele profesioniștilor. Japan Air Lines care asigură peste o treime din traficul de pasageri între Japonia și Europa declară că numărul pasagerilor pe această rută s-a dublat numai în ultimii doi ani. Japonezii sînt extrem de dinamici și foarte americani în maniera de a descoperi clienți. Tot continentul furnică de reprezentanți ai firmelor japoneze. Ofensiva începe să treacă de pe terenul import-export pe cel al montajului și producției la fața locului. În Europa japonezii progresează cu o viteză stupefiantă".

Deocamdată comerțul dintre Europa occidentală și Japonia nu reprezintă foarte mult din punct de vedere valoric. Numai 12,5 la sută din exporturile japoneze sînt destinate Europei occidentale și doar 5,6 la sută Pieței comune. Pentru aceasta din urmă Japonia nu reprezintă decît 1,8 la sută din exporturi și 1,9 la sută din importuri, schimburile reciproce fiind mai mici decît cele dintre C.E.E. și Spania sau Elveția. Dar expansiunea exporturilor japoneze este extrem de dinamică : 458 la sută între 1958—1968. Părînd a lua din timp măsuri de precauție, C.E.E. — se afirmă — a anunțat, la recenta reuniune menționată, că va introduce, de exemplu, restricții textilelor Japoniei dacă aceasta va căuta să-și plaseze în C.E.E. produsele afectate de măsurile S.U.A.

După cum se poate observa, încercînd, prin toate mijloacele, să-și promoveze propria expansiune, țările menționate au luat numeroase măsuri de protejare pentru a contracara o expansiune prea marcată a partenerilor, neezitînd să recurgă în acest sens chiar la practici puternic protecționiste. După reducerile tarifare convenite în cadrul „rundei Kennedy" a ieșit în evidență — după cum arătam — accentul deosebit pus de aceste țări pe alte practici discriminatorii : netarifare, fiscale etc. Pentru asigurarea competitivității exporturilor, țările respective au mărit considerabil subvențiile acordate exportatorilor proprii, prețurile la produsele lor de export sporind doar cu 8 la sută între 1960 și 1969 deși prețurile produselor pe piețele interne au cunoscut creșteri de 15—20 la sută. Practica subvențiilor acordate agriculturii s-a extins vertiginos. În special Statele Unite și Piața comună comercializează produse agricole la prețuri inferioare chiar costurilor de producție, pe piață înfruntîndu-se nu atît competitivități ci mai degrabă „puteri de subvenție". Triunghiul S.U.A. — C.E.E. — Japonia pare, într-adevăr, amenințat de un serios „război comercial".

Ilie ȘERBĂNESCU

Alegerile prezidențiale din Chile —

DESTINUL GUVERNĂRII DEMOCRAT-CREȘTINE

În septembrie 1964, cînd profesorul universitar Eduardo Montalva Frei a obținut o victorie categorică în alegerile prezidențiale, unul din membrii fondatori ai partidului său, Radomiro Tomic, declara cu entuziasm că rezultatul scrutinului înseamnă „începutul a trei decenii de guvernare democrat-creștină în Chile". Peste 6 ani, la 4 septembrie 1970, Radomiro Tomic, aflat el însuși la startul cursei pentru funcția prezidențială ca succesor posibil al lui Frei, continua să fie optimist, dar fără accentele euforice din 1964. Și chiar „continuitatea" guvernării democrat-creștine o prefigurează în formule care nu se identifică întru totul cu cele modelate de Eduardo Frei. Dar, prin forța lucrurilor, șansele candidatului democrat-creștin depind în foarte mare măsură de modul în care corpul electoral apreciază bilanțul primei guvernări a democrației creștine în America Latină. Analiza rezultatelor cu care ea a trecut examenul puterii figurează și în scenariile electorale ale celorlalți doi candidați — Salvador Allende și Jorge Alessandri. Allende participă la alegerile prezidențiale din partea „Comitetului coordonator al unității populare", alianță electorală formată din partidele : comunist, socialist, radical și alte grupări cu orientări de stînga. Jorge Alessandri, fost președinte în perioada 1958—1964, dorește să apară ca un candidat situat „deasupra partidelor", dar este știut că pe succesul lui mizează partidul național — fuziune a două grupări politice de dreapta — (conservator și liberal).

„EXPERIENȚA FREI"

De aproape 8 luni, de cînd a început campania pentru alegeri, guvernul democrat-creștin alcătuiește cu migală dosarul activului democrației-creștine, prezentat deseori ca un „testament politic" al lui Eduardo Frei. El cuprinde cîteva piese de bază : „chilenizarea cuprului", reforma agrară și „promoția socială".

Cuprul, bogăția principală a țării, fusese acaparat de două monopoluri nord-americane (Anaconda și Kennecott), iar redobîndirea, într-o formă sau alta, a controlului național asupra acestei uriașe avuții a țării se menține, de aproape 50 de ani, în centrul tuturor confruntărilor politice. După calculele economiștilor chilieni, beneficiile companiilor străine au atins, în perioada respectivă, între 5 și 9 miliarde de dolari, la investiții inițiale de trei milioane și jumătate de dolari.

În campania electorală din 1964, ca și acum, partidele de stînga s-au pronunțat pentru naționalizarea imediată a minelor, în timp ce programul democrat-creștinilor opta pentru accesul progresiv al statului la gestiunea exploatărilor cuprifere. Pe această bază s-a elaborat legea „chilenizării" cuprului, adoptată de Congres la cîteva luni după succesul răsunător al democrației-creștine în alegerile parlamentare din martie 1965, cînd, partidul lui Frei a obținut 82 din cele 150 de locuri ale Camerei deputaților. „Chilenizarea" înseamnă preluarea de către stat, prin răscumpărare, a unei cote inițiale de cel puțin 51 la sută din acțiunile minelor, formulă care — în concepția autorilor ei — asigură exercitarea controlului național asupra exploatării, prelucrării și comercializării minereului.

Menținerea firmelor străine în calitate de coproprietari era justificată sau explicată ca o „măsură tranzitorie", dictată de penuria de capital național — programul de creștere a producției de cupru și a veniturilor obținute din acest sector prioritar al economiei solicitînd investiții masive pe care statul singur nu le putea asigura. După perfectarea unui acord cu firma Kennecott, legea „chilenizării" s-a aplicat pentru prima oară în 1967, la una din cele două mari mine de cupru — „El Teniente". Cu Anaconda, deținătoarea minei „Chuquicamata" (cea mai mare exploatare de cupru din lume), lucrurile au mers mult mai greu. Statul a obținut doar un sfert din acțiunile companiei care condiționa cedarea cotei de 51 la sută de angajamentul părții chiliene de a renunța la orice revendicări ulterioare. Din considerente chiar numai de ordin politic, guvernul Frei nu a putut accepta dictatul companiei. „Cazul Anaconda", care a stîrnit multă vîlvă în presa chiliană, a luat o întorsătură neașteptată, în vara anului trecut, cînd guvernul a anunțat nu „chilenizarea", ci — surpriză ! — naționalizarea minei Chuquicamata. Alegerile băteau la ușă și, fără multe comentarii sau explicații în jurul condițiilor de recuperare a minei (asupra cărora ne vom mai opri), actul naționalizării a fost inclus în proiectul „testamentului politic" al lui Frei.

Un capitol important al acestuia îl constituie revizuirea prevederilor constituționale cu privire la dreptul de proprietate, pe baza căreia a devenit posibilă proclamarea legii reformei agrare. Proiectele celor două acte guvernamentale au fost sprijinite în parlament de partidul comunist și de alte forțe de stînga, apreciate fiind ca acte progresiste, menite să desființeze structurile semifeudale de la sate și să deschidă calea emancipării economice și sociale a țărănimii, a proletariatului agricol. În bilanțul politicii partidului democrat-creștin, darea de seamă cifrică asupra reformei agrare indică exproprierea a 3 milioane de hectare și împroprietărirea unui număr de 28 000 de familii. Se citează, de asemenea, realizări în cadrul așa-numitului program al „promoției sociale". Eforturile pentru îmbunătățirea condițiilor de învățămînt sînt reliefate cu argumentul că, în medie, s-au ridicat două localuri de școală în fiecare zi a guvernării președintelui Frei. Se insistă, de asemenea, asupra măsurilor luate pentru lărgirea rețelei învățămîntului universitar și facilitarea accesului la studii superioare a tinerilor din familii cu venituri mai modeste.

Un atu important al democrației-creștine îl reprezintă politica sa externă. Curentul de înnoire în relațiile dintre S.U.A. și țările Americii Latine, în direcția desprinderii acestor țări de sub tutela dominației nord-americane, a găsit în Chile un promotor dinamic. Ministrul de externe chilian, Gabriel Valdès, a fost desemnat în fruntea delegației ambasadorilor latino-americani la O.S.A., care a prezentat președintelui S.U.A., Richard Nixon, Memorandumul conferinței de la Vina del Mar (aprilie 1969), prin care țările de la sud de Rio Grande au formulat, pentru prima oară, un protest comun împotriva inechității în relațiile economice și financiare dintre cele două Americi.

Bilanțul „experienței Frei" — cum a fost denumită în America Latină tentativa „reformelor radicale" pe care și le propusese democrația-creștină din Chile — cuprinde, firește, în doze potrivite pentru o campanie electorală și elemente autocritice. Nu se poate nega, de pildă, persistența procesului inflaționist. „Noi nu am reușit — recunoaște chiar președintele Frei — să stăvilim inflația așa cum am fi dorit. Acesta este, poate, principalul nostru eșec".

Șocul alegerilor parlamentare din martie 1969 indica o neconcordanță între bilanțul guvernamental și opiniile alegătorilor. La aceste alegeri democrația-creștină a pierdut 23 de mandate de deputați. De ce ?

CONTESTAREA „TESTAMENTULUI POLITIC"

Majoritatea comentariilor obiective cu privire la evoluția situației din Chile explică descreșterea influenței democrat-creștine prin inconsecvența multora din actele sale de politică internă. Luate în sine, o serie de rezultate ale guvernării democrat-creștine, reflectă progrese în diverse domenii dar ele *nu sînt pe măsura promisiunilor din 1964 de înfăptuire a unor „transformări revoluționare" în viața economică și socială a țării.* Opoziția de stînga atrage atenția asupra faptului că „chilenizarea" cuprului nu a rezolvat problemele industriei de bază nici măcar potrivit schemei inițiale din programul democrat-creștin. În ce condiții se va etatiza mina Chuquicamata și de ce a acceptat Anaconda „naționalizarea", dacă inițial ea se împotrivise chiar și „chilenizării" ? Reprezentanții guvernului au trebuit să dea explicații în parlament la aceste întrebări. „Naționalizarea se va înfăptui, progresiv", în cîțiva ani. „În trei ani" — precizează președintele Frei. Dar despăgubirile pentru „Anaconda" ? „Un miliard de dolari" — arăta în parlament un deputat al opoziției de stînga. Afirmație pe moment necontrazisă de guvern, iar ulterior ministrul minelor recunoștea cifra de 650 milioane de dolari.

Eduardo Frei, președintele în funcțiune (primul din stînga) și cei trei candidați la postul prezidențial: Jorge Alessandri, Radomiro Tomic și Salvador Allende

Nici modul de aplicare a reformei agrare nu este scutit de reproșuri și critici. În 1964 Frei promisese că, pînă în 1970, vor primi pămînt 100 000 de familii. Chiar din datele oficiale rezultă că acest program este încă în faza inițială a aplicării sale. În campania electorală s-a invocat deseori lipsa de fermitate a autorităților în fața obstrucției marilor latifundiari („terratenientes") care, cu sprijinul partidului național, au sabotat pe diferite căi înfăptuirea reformei agrare.

În linii generale acestea sînt explicațiile scăderii acțiunilor democrației creștine la bursa politică. Dușul rece al alegerilor parlamentare din martie 1969 a alarmat numeroase cadre din conducerea partidului. Revista „Ercilla" (apropiată de guvern), a încercat să minimalizeze, cu umor forțat, rezultatele alegerilor („într-o țară ca a noastră, atît de obișnuită cu cutremurele de pămînt, alegătorilor le place să provoace, din cînd în cînd, la urne, seisme de o anumită intensitate"), dar pierderea celor 23 de mandate a precipitat procesul de polarizare din partidul democrat-creștin. Un grup important al militanților din conducerea partidului democrat-creștin și chiar președintele lui, senatorul Renan Fuentealba, s-au pronunțat pentru „reîntoarcerea la sursă" (la programul inițial), pentru o apropiere de forțele de stînga, în vederea unor alianțe politice care să bareze orice încercare a forțelor de dreapta de a pune mîna pe putere la alegerile din septembrie 1970. La două luni după alegerile parlamentare din martie 1969, a avut loc reuniunea Consiliului național al democrației creștine, în cadrul căruia s-au înfruntat linia moderată a lui Frei și orientarea de viitor propusă de curentul „rebel" stimulat de Fuentealba și alți membri marcanți ai conducerii partidului. Pusă la vot, politica guvernului a fost aprobată cu o mică majoritate (233 de voturi contra 215). Dar criza din interiorul Consiliului n-a mai putut fi evitată. Renan Fuentealba și senatorul Rafael Gumucio, lider marcant al partidului, și-au dat demisia din posturile lor.

Pozițiile lui Radomiro Tomic în campania electorală reflectă destul de vizibil încercarea partidului democrat-creștin de a-și corecta traseul politic, chiar dacă nu pe itinerarul propus de „rebeli", dar, în orice caz, ținînd cont de învățămintele alegerilor parlamentare din 1969. De altfel, încă în perioada tratativelor cu „Anaconda" (în varianta „chilenizării"). Radomiro Tomic a protestat împotriva pretențiilor companiei de a-și menține cota de 49 la sută din acțiuni, declarînd că „naționalizarea trebuie să fie efectivă". „Pentru că — declara Tomic — cine are controlul asupra cuprului, are și controlul asupra țării". Candidatul democrat-creștin optează de asemenea pentru „dinamizarea reformei agrare".

Programul electoral al stîngii chiliene prevede transformări radicale în toate sectoarele principale ale vieții economice și sociale. Platforma programatică a lui Salvador Allende are ca obiectiv principal naționalizarea principalelor ramuri ale activității economice și financiare: industria cuprului, întreprinderile de prelucrare a fierului, cimentului și hîrtiei, societățile de asigurare, băncile chiliene și străine. Pentru accelerarea reformei agrare se preconizează înființarea unor mari ferme de stat, concomitent cu procesul constituirii pe scară largă a cooperativelor țărănești. În domeniul puterii legislative, programul lui Allende prevede desființarea parlamentului bicameral și înlocuirea lui cu „Adunarea poporului". „Guvernul nostru — declara Allende — nu va fi un guvern pentru bancheri și monopoliști, ci pentru popor". Alături de partidele comunist, socialist și radical, candidatura lui Allende este susținută și de o nouă grupare politică — M.A.P.U. (Mișcarea pentru acțiunea populară unitară) înființată de aripa democrat-creștină dizidentă, precum și de „Mișcarea de acțiune populară independentă".

Campania lui Jorge Alessandri se caracterizează prin abilitatea de a folosi starea de spirit a categoriilor sociale potrivnice oricărei „lezări" a dreptului de proprietate. Adeziunea marii burghezii orășenești și rurale îi este asigurată. Alessandri scontează pe voturile unor pături mijlocii ale populației, mai ales a comercianților nemulțumiți de creșterea impozitelor în perioada guvernării democrat-creștine. Totodată, Alessandri alimentează speranțele în lichidarea inflației, laitmotivul campaniei sale fiind făgăduirea unei „bune administrații". Nedorind în nici un chip să fie confundat pînă la identificare cu partidul național, considerat de mulți chilieni ca un partid „anchilozat", Alessandri ținea să declare, la o secție de vot, în martie 1969: „Priviți, am venit aici fără pardesiu, fără fular. Mă simt încă foarte tînăr".

În numărul trecut al revistei noastre am reprodus un articol din „Le Monde Diplomatique" în care erau analizate șansele celor trei candidați. Din sondajele recente, ar reieși că nici unul din ei nu va întruni o majoritate absolută. În cazul acesta Congresul va desemna ca președinte pe unul din cei doi care au ocupat primele locuri la scrutinul din 4 septembrie. Dar în Chile a apărut și o altă forță de decizie — armata.

UMBRA CAZARMII PE SCENA ELECTORALĂ

Într-o țară ca Chile unde, de peste 30 de ani, armata nu s-a amestecat în disputele politice, intervenția militarilor în viața publică este șocantă și neliniștitoare. Primul pas al „ieșirii din cazarmă" a fost făcut în octombrie 1969, cînd generalul Roberto Viaux a incitat la răscoală regimentul „Tacna". Răzvrătirea a avut ca pretext apărarea „revendicărilor profesionale" ale militarilor, dar astăzi puțini se îndoiesc de faptul că acțiunea regimentului „Tacna" a reprezentat o tentativă de lovitură de stat. Generalul Viaux a fost arestat, dar în prezent este liber, polarizînd atenția politică a multor militari, precum și a unor cercuri politice care au stabilit, pare-se, legături cu forțele armate. Deși președintele Frei făcea declarații liniștitoare în revista „Cronica" („Relațiile dintre armată și guvern sînt perfecte"), iar comandantul șef al forțelor armate, generalul René Schneider asigura, în „Mercurio" că armata va respecta regulile constituționale ale alegerilor, pe scena politică apare tot mai evident umbra cazărmii de unde a pornit răscoala regimentului „Tacna". Roberto Viaux a criticat deschis poziția lui Schneider, favorabilă legalității. Mai mult. În fața unui auditoriu de simpatizanți, care-l conving de rolul politic care-i este predestinat, Viaux declara: „Eu sînt gata să particip, dacă împrejurările o cer, la o acțiune destinată să salveze țara de haos".

În aceste condiții sînt și mai greu de prevăzut atît modul în care se vor desfășura alegerile, cît, mai ales, deznodămîntul ulterior al evenimentelor. Violența și-a pus amprenta pe mecanismul pregătirii alegerilor. În urma ciocnirilor dintre studenți și poliție, în provinciile Santiago și Antofagasta a fost declarată starea excepțională. Cu cîteva zile înainte de data alegerilor la Santiago a avut loc o ciocnire sîngeroasă între partizanii lui Tomic și Alessandri, soldată cu un mort, mai mulți răniți și 100 de arestați...

Prolog electoral de un tip cu totul neobișnuit în Chile. Iar destinul primei guvernări democrat-creștine din America Latină va fi decis, pînă la urmă, numai de alegeri?

Eugen POP

Lucrările hidraulice reprezintă obiectivul nr. 1 al populației Lang Son-ului

S-au împlinit 25 de ani de cînd, la 2 septembrie 1945, a fost proclamată la Hanoi Republica Democrată Vietnam. Inaugurînd o nouă eră în istoria sa națională, poporul vietnamez, devenit stăpînul destinelor patriei, a trebuit să facă față, în repetate rînduri, asaltului forțelor colonialismului și imperialismului. În pofida condițiilor vitrege ale războaielor impuse țării de către cercurile agresoare, oamenii muncii vietnamezi, unind lupta eroică de apărare a libertății și independenței naționale cu munca pașnică, de construire a noii societăți socialiste, au înfăptuit importante transformări social-economice, industria, agricultura, știința și cultura cunoscînd în acești ani progrese considerabile.

Succesele dobîndite de R. D. Vietnam în opera de construcție socialistă sînt urmărite cu simpatie și cald interes de poporul român. Exprimîndu-și deplina solidaritate internaționalistă, România a sprijinit și sprijină cu fermitate lupta eroică a poporului vietnamez împotriva agresiunii imperialiste, pentru apărarea independenței și suveranității țării, a ființei sale naționale, a dreptului de a-și hotărî singur viitorul.

Drumul ascendent al evoluției R. D. Vietnam pe calea socialismului, rod al devotamentului, puterii de muncă și de sacrificiu, al eforturilor unite ale poporului vietnamez sub conducerea Partidului celor ce muncesc — oglindit în toate domeniile de activitate — se reflectă pregnant în provincia Lang Son, leagăn al unei civilizații străvechi și cunoscut centru al marilor lupte revoluționare ce au precedat proclamarea Republicii Democrate Vietnam.

reportaj pe glob

LANG SON după 25 de ani

Corneliu Vlad

Călător prin ținuturile septentrionale ale R.D. Vietnam aveam să respir aerul tare, de munte, al provinciei Lang Son și să mă aflu, deși pentru puțin timp, alături de oamenii locului.

DUPĂ-AMIAZA

Arșița celor 35—40 de grade rămîne treptat în urmă, pe măsură ce ne-am îndepărtat de Hanoi. Abia perceptibil, însă, pentru că oamenii pe care i-am întîlnit încă rulînd pe bicicletă de-a lungul șoselei continuau să poarte pe cap nelipsitele pălării conice. Uneori omul de pe bicicletă ținea deasupra capului, pentru a-și face umbră, o ramură înverzită, părînd un adevărat mesager ce poartă solia triumfului vegetației și vieții asupra pîrjolului necruțător al soarelui de tropice.

Șoseaua intersectează păduri și pășuni, dar mai ales orezării și lanuri de porumb, plantații de ceai și tutun. Am pornit la drum chiar în ziua celebrării nașterii lui Buda — sărbătoare tradițională, înscrisă cu roșu în calendarul acestor locuri, dar cîmpia e plină de oameni. Acum, în primele ore ale după-amiezii, cînd canicula începe să piardă din puteri, agricultorul vietnamez revine la uneltele sale pentru a folosi cele cîteva ceasuri ce-i mai rămîn pînă la lăsarea întunericului, care aici, mai aproape de Ecuator, nu întîrzie prea mult după apusul soarelui. Este, deci, ziua lui Buda și totuși freamătul muncii nu se oprește. Pentru că, de fapt, sărbătoarea fundamentală a lucrătorilor pămîntului vietnamez este cea a recoltei — fie ea îmbelșugată sau numai mulțumitoare. Natura nu este de loc îngăduitoare cu Lang Son-ul, ca de altfel cu atîtea alte ținuturi ale pămîntului vietnamez unde, pentru a-și cîștiga orezul cotidian, omul are de luptat cu seceta și inundațiile, cu taifunul și grindina, cu lăcustele și rozătoarele, cu invazia nisipului și a junglei. Cîtă trudă trebuie să cheltuiască oamenii Lang Son-ului pentru a apăra de la o zi la alta cele 34 000 de hectare de pămînt cultivabil ale provinciei și mai ales pentru a spori, de la an la an, de la recoltă la recoltă, această întindere care nu reprezintă astăzi mai mult de două procente din suprafața globală a unei provincii, prin excelență muntoasă și silvestră !

Aveam să aflu cîteva ore mai tîrziu, ajungînd în orașul de reședință a provinciei, o serie de detalii ale acestei lupte pentru depășirea procentului de doi la sută. Deoarece principalul dușman al agriculturii rămîne seceta, lucrările hidraulice reprezintă obiectivul nr. 1 al populației Lang Son-ului. În ultimii patru ani, în ciuda atacurilor aeriene inamice, s-au însumat peste 10 milioane de zile-muncă prestate exclusiv la construcția de diguri, canale de irigații, baraje și rezervoare de apă. S-a construit un astfel de baraj cu o capacitate de 5 milioane m.c. de apă, altul de 20 milioane m.c. este în lucru.

Se lucrează intens și „în interiorul celor două procente": înainte, de pildă, se obținea o singură recoltă de orez pe an; de cîțiva ani, pe 10 000 de hectare se realizează două recolte (totalizînd, în medie, 4 tone de orez la hectar). Cifră în creștere.

NOAPTEA

Noaptea, orașul Lang Son — aproximativ 15 000 de locuitori — cunoaște o liniște adîncă, reconfortantă. Din cînd în cînd se aude șuieratul vreunui tren — localitatea se află la punctul de trecere al căii ferate care leagă R.D. Vietnam de China. Intenționez să folosesc cîteva ore din noaptea petrecută la Lang Son pentru a evoca „Lang Son-ul din noaptea trecutului" împreună cu unul din cadrele de răspundere ale provinciei — Pham Tuan Huanh, directorul adjunct al secției de propagandă a Comitetului provincial de partid.

— Ținutul nostru — îmi spune el — e unul din primele leagăne ale civilizației umane aflate pînă azi pe teritoriul Vietnamului...

Ascultîndu-l în timp ce deapănă istoria Lang Son-ului, îmi aduc aminte de un fapt cu veritabile implicații de simbol. În 1965, cu cîteva zile înainte de primele atacuri aeriene dușmane asupra provinciei, arheologii descoperiseră tocmai, în același pămînt care avea să fie răscolit de bombe, vestigii aparținînd celei mai vechi populații de pe teritoriul de azi al R.D. Vietnam, populație care a trăit în urmă cu peste 500 000 de ani.

— Deși multimilenară, deci cu respectabile tradiții — continuă Pham Tuan Huanh — civilizația regiunii noastre a întîmpinat mari dificultăți pe calea progresului, toate aceste dificul-

Printr-o muncă asiduă se dau agriculturii noi terenuri

Membri ai miliției populare de strajă la frontierele patriei

tăți putînd fi sintetizate printr-un singur cuvînt: opresiunea — exercitată fie de invadatorii străini, fie de autoritățile coloniale, fie de feudalii locali. De regulă, timp de 3—6 luni pe an, lipsea orezul de toate zilele. Oamenii se hrăneau cu rădăcini și cu cenușă de bambus. Un grăunte de sare valora cît greutatea lui în aur. În întreaga provincie exista doar un gimnaziu — cu 150 de elevi — și cîte o singură școală primară pe district. Pentru cei peste 250 000 de locuitori ai provinciei exista un singur spital și un singur medic. Astăzi, în fiecare așezare cît de cît importantă există o școală primară și un punct sanitar, în fiecare district policlinici și licee și 11 spitale în întreaga provincie.

O scurtă plimbare, acum, noaptea tîrziu, pe străzile Lang Son-ului. Dacă forfota atît de familiară, specifică aglomerațiilor citadine a încetat de mult, faptul nu înseamnă azi, ca odinioară, că, o dată cu lăsarea întunericului, așezarea a intrat în letargie pînă a doua zi. Electrificarea, cîștig al acestor ani, a imprimat vieții colectivității un ritm nou. Prin ușile, prin ferestrele larg deschise și puternic luminate, adesea pînă aproape de miezul nopții, se zăresc oameni citind, femei cosînd sau țesînd, copii făcîndu-și lecțiile. S-a constatat că după instalarea luminii electrice, în localitățile Lang Son-ului, numeroase familii s-au consacrat, paralel cu ocupațiile agricole, unui meșteșug artizanal — olărit, țesătorie etc. În încăperi se disting diferite piese de mobilier din bambus lucrate în fabricile regiunii, plase împotriva țînțarilor, pe alocuri ventilatoare, cărți. Și, fapt specific de altfel pentru întreaga țară, multe biciclete; aproape în fiecare curte. Bicicleta este și aici unul din — cred — primele cinci lucruri indispensabile unei gospodării.

DIMINEAȚA

Ca pretutindeni în R.D. Vietnam, oamenii din Lang Son se deșteaptă în primele momente ale zilei. La ora 5, difuzoare instalate la principalele răspîntii încep să transmită în ritmurile melodiilor vietnameze comenzile lecției de gimnastică : mot — hai — ba, mot — hai — ba, unu — doi — trei, unu — doi — trei. Privind afară, poți vedea șirurile de militari sau de tineri din coloniile muncitorești care au ieșit, ca în fiecare zi, la înviorare.

Oamenii pornesc spre ateliere, spre birouri, spre ogoare. Un lucru care frapează imediat este culoarea dominantă a îmbrăcămintii lor — albastru, sau mai precis indigoul (colorantul fiind extras dintr-o specie de plantă ce crește prin partea locului). Albastrul este și o marcă etnică; regiunea este locuită cu deosebire de minorități naționale. Locuitorii de origine tay — pentru care sînt specifice hainele mai strîmte — reprezintă 38 la sută din populația provinciei, iar cei de origine nung, purtînd veșminte scurte dar largi, 45 la sută. Populația viet, majoritară la scară națională, acoperă aici doar procentul de 11 la sută.

În aproape toate așezările provinciei, tayii și nungii conviețuiesc în armonie. Cele două populații, de aceeași sorginte, vorbesc același idiom și, respectînd, în mare, aceleași tradiții și obiceiuri, formează totuși — sau mai bine-zis formau pînă nu de mult — două grupări etnice clar delimitate. Nu odată în trecut un invadator sau altul miza pe provocarea unor discordii între tay și nung pentru a slăbi acest meterez de nord-est al patriei vietnameze care este Lang Son-ul. Dar în luptele pentru independență, purtate de diferitele populații ale provinciei, predominantă a devenit în cele din urmă cauza generală, comună tuturor locuitorilor țării. Succesul mișcării de rezistență, anticolonialiste, de la Lang Son, considerată a fi preludiul insurecției generale din august 1945 ce avea să culmineze cu proclamarea R.D. Vietnam, a fost opera colectivă a membrilor tuturor celor 11 grupări etnice ale provinciei. Langsonienii sînt mîndri de acest aport particular la plămădirea republicii, consemnat de istorie. Astăzi, egali în drepturi și datorii, ei lucrează laolaltă, în aceleași cooperative agricole sau ferme de stat, exploatări forestiere sau intreprinderi industriale, fac parte din aceleași unități ale armatei sau miliției populare. O veritabilă osmoză se înfăptuiește între toți membrii comunității.

... O scurtă vizită prin oraș. Stăruim mai mult printre ruinele unui templu distrus de bombardamente. Pe zidurile sale, atîtea cît au mai putut rămîne în picioare, se disting motive iconografice caracteristice doctrinei confucianiste ; în molozul pe care-l călcăm strălucesc țăndările colorate ale unor foste obiecte de cult.

— În cei patru ani de război — spune însoțitorul nostru, Hua Van Ngon, membru al Comisiei pentru studierea istoriei provinciei — am fost puternic atacați de aviația dușmană. Alături de Haifong, Lang Son-ul este unul din principalele puncte de legătură ale țării cu exteriorul, un adevărat „ plămîn al republicii". Dușmanul s-a înverșunat, așadar, asupra noastră, dar replica Lang Son-ului a fost la înălțime. De-asupra provinciei au fost doborîte 66 de avioane inamice.

Un alt popas, cîteva sute de metri mai departe, la marginea orașului. Aici se află cîteva peșteri renumite deopotrivă ca obiective turistice și istorice. În anii rezistenței anticolonialiste, amplasarea lor la porțile orașului le-a conferit o valoare particulară ; pe pereții calcaroși ai grotelor se mai disting încă inscripțiile în cărbune sau scrijelate în rocă de combatanți acum cîteva decenii. Numele celei mai adînci peșteri, Tam Thanh, îmi este bine cunoscut ; el desemnează și una din cele mai populare țigări vietnameze. De altfel, tutunul cultivat la Lang Son, tutun tip Virginia, e bine cotat nu numai în țară, dar și peste hotare și beneficiază de o cifră de export în progresie constantă (pe măsura sporirii de la an la an a plantațiilor de tutun ale provinciei).

ZIUA

Părăsim orașul de reședință al provinciei în prelungirea șoselei pe care ne-am angajat încă de la Hanoi. Este celebrul „Drum nr. 4" pe a cărui traiectorie s-au axat cu 20—25 ani în urmă bătălii de seamă pentru independență și libertate. Șoferul nostru, Tien, oprește adesea mașina în plină șosea pentru a ne vorbi despre o ambuscadă sau un atac în forță declanșat de patrioți pe tronsonul respectiv. În anii rezistenței, ghidul nostru ad-hoc a participat, pe o mașină capturată de la inamic, la toate marile atacuri angajate de patrioți în regiune. Orășelul Nasam, defileul Bo-

kung, valea Lungvai, defileul Deokhakh, orașul Thatkhe — toate aceste denumiri ignorate aproape odinioară de manuale și hărți — marchează azi locurile unor fapte eroice al căror rezultat a fost crearea, aici, în fosta posesiune franceză Tonkin, a primelor zone eliberate ale patriei vietnameze de sub dominația colonială.

La Bokung, din șosea se deschide spre stînga o alee largă, străjuită de palmieri. La capătul ei se înalță un portal impunător, cu un profil specific arhitecturii vietnameze, ornamentat cu dantelării de piatră închipuind motive vegetale bogate, luxuriante, ce rivalizează — ai impresia — cu mediul natural ambiant. Este cimitirul eroilor vietnamezi căzuți în luptele de la Bokung. De partea cealaltă a portalului, se aliniază, la poalele unui obelisc, zeci și zeci de morminte. Pe cît de amplu și maiestuos este portalul, pe atît de simple și de severe sînt locurile de veci ale luptătorilor. La căpătîiul fiecăruia se află o lespede funerară dreptunghiulară avînd gravată steaua roșie și cuvintele „LIET SI" (în traducere — combatant căzut în luptă). Nici un nume propriu, nici o dată. Impresia produsă este cea a unui monument al eroului necunoscut multiplicat și potențat pînă la semnificația unui omagiu în piatră adus eroului colectiv — poporul.

Ne apropiem de Thatkhe, reședința districtului Trangdinh, care se bucură de faima de a fi cel mai bogat și mai avansat ținut al zonei autonome Viet Bac. Thatkhe — „șapte rîuri" în graiul localnicilor — aflat în centrul unei importante rețele hidrografice și la răspîntia cîtorva drumuri comerciale, s-a bucurat din vechime de o viață prosperă. „Aici, orezul e alb și apa e curată" — spune unul din cîntecele locului. Agent al emancipării întregii regiuni, Thatkhe s-a aflat în ultimele decenii în avangarda luptei pentru independență ; aici au activat unii din cei mai de seamă militanți ai Partidului Comunist din Indochina. Localitatea se menține și azi între focarele de progres ale Lang Son-ului și chiar ale unei arii mai largi, ce depășește hotarele provinciei. Mă gîndesc, de pildă, la postul de radio Trangdinh ale cărui emisiuni, în limba tay-nung, sînt ascultate în întreaga zonă autonomă Viet Bac.

În centrul orașului, îmi atrage atenția o clădire impunătoare care le domină pe toate celelalte din preajmă. Coama acoperișului este tivită de dragoni mari de piatră. Pășesc înăuntru înconjurat de o mulțime de copii care s-au adunat, prietenoși și surîzători, în jurul meu, în numai cîteva clipe. O încăpere mare, centrală, și altele mici, adiacente, bine îngrijite ; după aparențe este un loc de cult, pentru că încă de la intrare zăresc într-o firidă cîteva statuete ale lui Confucius. Încăperea este plină de bănci de școală, există chiar și o tablă neagră, plină de cifre. Aveam să aflu, cîteva clipe mai tîrziu, că aici, în fostul templu confucianist, funcționează principala școală din oraș. Este singurul detaliu pe care l-am păstrat din răgazul de cîteva minute petrecute la Thatkhe ; el mi-a apărut de o valoarea exemplară pentru transformările acestui loc în acest moment, adică pentru unul din ținuturile R.D. Vietnam aflată în cel de-al 25-lea an de existență.

Corespondență din Rio de Janeiro de la Sérgio Baptista

Redescoperirea Amazoniei

Amazonia, cu formidabila și misterioasa ei junglă, nu va mai fi, într-un viitor apropiat, o zonă albă pe harta Braziliei. Încă de pe acum selva este străbătută de drumuri care vor unifica teritoriul Braziliei, facilitînd apariția de noi obiective industriale, electrificarea și stabilirea de noi comunicații în acest imens teritoriu.

Natura Amazoniei, cu exuberanta sa originalitate oferă condiții admirabile pentru industria turistică. Actualele lucrări de infrastructură (drumuri, șosele, aeroporturi) reprezintă „defrișarea economică" a regiunii Amazoanelor. Încep să fie valorificate bogățiile fabuloase ale solului și subsolului din Amazonia — rezervele sale de păduri considerate cele mai vaste din lume și uriașele zăcăminte de minereuri pînă în prezent aproape complet neexplorate. Și nu mai pare o utopie nici afirmația lui Humboldt că Amazonia ar putea deveni în viitor „grînarul lumii".

Portul Belém este poarta de intrare spre o lume care abia acum se deșteaptă la viață în întregimea sa, orașul îndeplinind un rol de pionierat în cucerirea Amazoniei. Azi, de pe cheiurile portului, alături de ambarcațiunile tradiționale ale pescarilor din regiune, pot fi zărite nave din toate colțurile lumii.

Dar marea problemă a acestei bătălii o constituie în prezent stabilirea legăturilor terestre, prin construirea unor șosele lungi în selvă. Șoseaua care face legătura dintre Belém și noua capitală a țării, Brasilia, are peste 2 000 km. Este una din primele și cele mai temerare cuceriri ale celor care deschid drumuri noi în „infernul verde".

Încredințate Departamentului Drumurilor și Comunicațiilor din Brazilia, proiectele rețelei de șosele prind viață în pofida unor enorme dificultăți de care se lovește aplicarea lor. Unirea Amazonei cu șoseaua BR 319 Manaos—Porto-Velho a cerut lucrări de defrișare a junglei deosebit de grele pe o porțiune de teren de 1 000 km.

Sînt pași importanți spre atragerea Amazoniei în circuitul economic al Braziliei. Cine dă viață acestor planuri cutezătoare ? Sînt ființe anonime, dedicate muncii lor, unei opere patriotice de uriașă însemnătate. Sînt membrii forțelor aeriene, terestre și navale, voluntarii serviciilor de asistență medicală sau școlară, constructorii de drumuri. O mare parte dintre ei au abandonat metropole ca Rio de Janeiro, ori Sao Paulo și confortul vieții moderne. Acestor „eroi anonimi" li se datorește schimbarea Amazoniei ; „infernul verde" este redescoperit astăzi ca un uriaș potențial al progresului economic.

Simbolul îl reprezintă „faimosul Catalina", avionul Amazoniei, construit special, și care în pofida „vîrstei' sale, înscrie încă pagini de mare cutezanță în istoria cuceririi acestor regiuni. „Încet, încet, dar ajunge la destinație" ; aceasta este emblema pe care o poartă sub aripi avioanele „Catalina", modeste dar foarte sigure. Fără acest tip de avion, omenește ar fi imposibilă menținerea contactului cu lumea exterioară. Și, chiar cînd se vor construi aeroporturi mari în zona amazonică, Catalina va continua să fie pionierul stabilirii de legături în zone inaccesibile cu altfel de avioane.

În mijlocul regiunilor încă inospitaliere poți simți cu adevărat asprimea și în același timp frumusețea „selvei". Există aici orașe ca Palmeiras, ai căror locuitori văd un avion doar de două ori pe an, și altele de unde parcurgerea distanței pînă în orașul vecin înseamnă opt zile de călătorie cu vaporul. În localități ca Japură, unde trăiesc abia 500 de persoane, întîlnim conviețuirea izbitoare a modernului și sălbaticului.

Împlîntat în cel mai sălbatic colț al Amazoniei, dar de o frumusețe neasemuită, Japură apare ca un avanpost al luptei cu natura Amazoniei. Este admirabilă hotărîrea celor care pătrunși de spirit de sacrificiu luptă pentru integrarea Amazoniei în circuitul economic modern al Braziliei. Captînd bogățiile regiunii, însuși debitul general al acestui circuit va fi mult mai mare. Este legitimă, de aceea, larga prețuire ce se acordă acelor oameni care se situează în fruntea luptei nobile de cucerire a bogățiilor pămîntului pentru uzul omului.

Se deschid drumuri noi în „infernul verde"

Corespondență din Belgrad de la George Ionescu

Agendă diplomatică iugoslavă

Aici, la Belgrad, agenda diplomatică a acestui sfîrșit de august și început de toamnă a înregistrat o bogată activitate ilustrînd cu precădere preocupări esențiale ale Iugoslaviei — destinderea și securitatea în Europa și în lume. După cum este știut, în aceste zile, în Iugoslavia s-au succedat vizitele secretarului general al O.N.U., U Thant, primului ministru al Afganistanului, Noor Ahmed Ettemadi, și președintelui Republicii Democratice Congo, Joseph-Désiré Mobutu. Recent, Belgradul l-a găzduit pe monseniorul Agostino Cassarolli, ministrul de externe al Vaticanului.

De asemenea, în cadrul consultărilor periodice între Ministerul de Externe al României și Secretariatul de Stat pentru Afacerile Externe al Iugoslaviei, Nicolae Ecobescu, adjunct al ministrului, a avut la Belgrad întrevederi cu omologul său, Iakșa Petrici, și cu Mirko Tepavaț, secretar de stat al Afacerilor Externe. Aceste întrevederi au decurs în același spirit tovărășesc care caracterizează colaborarea prietenească româno-iugoslavă pe toate planurile, la toate nivelurile.

Începînd de luni, se găsește la Belgrad o delegație a Partidului Social Democrat German, condusă de vicepreședintele partidului, Herbert Wehner, pentru a evalua împreună cu gazdele iugoslave cele mai eficace soluții care să constituie, cum a subliniat Wehner în declarația făcută ziarului „Politika", „o contribuție comună la edificiul păcii" și colaborării în Europa. O semnificație deosebită, se atribuie, de asemenea, vizitei în Iugoslavia a președintelui Consiliului de Miniștri al Turciei, Suleyman Demirel.

Enumerarea tuturor acestor evenimente ilustrează planurile diverse pe care se derulează actualitatea diplomatică iugoslavă. Comentariile observatorilor, considerațiile care pot fi întîlnite în coloanele presei belgrădene subliniază cu precădere numitorul comun al aprecierilor pe care cercurile politice conducătoare iugoslave le dau întrevederilor, schimburilor de păreri și problemelor examinate cu personalitățile care au vizitat sau vizitează în aceste zile țara. Respectivele vizite — se arăta într-un comentariu recent al Agenției Taniug — prilejuiesc întrevederi cu personalități despre care se poate spune, într-o apreciere de ansamblu, că, în actuala constelație de forțe din lume, aparțin celor care se străduiesc în mod sincer să contribuie la consolidarea păcii și dezvoltarea colaborării internaționale.

Situîndu-se în registrul preocupărilor esențiale ale agendei diplomatice iugoslave, evoluția vieții politice în Europa, în perspectiva conferinței privind securitatea statelor vechiului continent, prilejuiește multiple aprecieri. Ne-am îngădui, în acest context, să ne referim la recentul itinerar nord-european al președintelui Vecei Executive Federale, Mitia Ribicici. Evocînd la reîntoarcere rezultatele politice ale călătoriei sale, el arăta că întrevederile cu interlocutorii din țările nordice au subliniat necesitatea de a susține tendințele care contribuie la securitatea Europei în ansamblu. Mitia Ribicici a subliniat, de asemenea, că personalitățile politice scandinave cu care a avut întrevederi au fost de acord cu importanța pe care securitatea sud-estului Europei și a Balcanilor o prezintă în acest context.

Itinerarul nordic al președintelui Vecei Executive Federale a constituit, prin bilanțul lui politic, un moment semnificativ al verii diplomatice iugoslave. Sintetizînd acest bilanț, presa iugoslavă aprecia că este logic ca problema securității europene să se fi situat pe primul loc al dialogului lui Ribicici cu primii miniștri ai celor trei țări scandinave vizitate. Ziarul „Borba" constata, în acest sens, că întrevederile șefului guvernului iugoslav cu primii miniștri ai Suediei, Norvegiei și Danemarcei au prilejuit exprimarea convingerii comune că pacea și securitatea în Europa sînt de nedespărțit și că aceasta constituie o preocupare și, în același timp, o primă obligație a tuturor statelor europene.

Zilele acestea, șeful guvernului iugoslav a subliniat, încă o dată, importanța deosebită a problemelor securității europene. Într-o alocuțiune cu prilejul vizitei primului ministru al Afganistanului, Noor Ahmed Ettemadi, Mitia Ribicici a relevat în această ordine de idei, între altele: „Evoluția din ultima vreme a situației în Europa, unde se manifestă din ce în ce mai mult un climat de pace și voința de a depăși pas cu pas numeroasele probleme existente, care își au rădăcina în înfruntarea dintre blocuri, ne încurajează în convingerea că noul proces pozitiv început poate duce la colaborarea pe picior de egalitate între toate țările europene și la întărirea securității în această parte a lumii".

Vizita premierului turc Suleyman Demirel în Iugoslavia a prilejuit noi aprecieri ale personalităților politice iugoslave cu privire la problemele europene. Actuala vizită — se subliniază în comentariile din Belgrad — este menită să fie un nou pas pe calea întăririi legăturilor de bună vecinătate și colaborare dintre cele două țări și, totodată, să aducă o contribuție însemnată la dezvoltarea unui climat de înțelegere și conlucrare atît în Balcani, cît și pe plan european. Semnificația deosebită a vizitei constă, între altele, conform aprecierilor lui Mitia Ribicici, în contribuția ei la cauza păcii și securității în Europa. „Turcia și Iugoslavia — a declarat președintele Vecei Executive Federale — pot contribui nu numai la pacea acestei regiuni dar, de asemenea, la stabilitatea situației în Europa".

Vizita la Belgard a ministrului de externe al Vaticanului, Cassarolli — reprezentînd un moment deosebit al agendei diplomatice iugoslave din punctul de vedere al relațiilor bilaterale — a degajat și alte semnificații. Într-un comentariu publicat de cotidianul „Politika" se evidențiază că vizita în Iugoslavia socialistă a monseniorului Cassarolli, prima pe care în istoria milenară a Vaticanului a întreprins-o peste hotare un ministru al afacerilor externe, constituie prin ea însăși un semnificativ indiciu al schimbărilor pozitive intervenite în practica cotidiană și în platforma politică a Vaticanului.

Revenind la preocupările majore ale diplomației iugoslave enunțate la început se constată, aici la Belgrad, importanța deosebită acordată pregătirilor în vederea apropiatei conferințe la nivel înalt a țărilor neangajate, care se va ține în capitala Zambiei, Lusaka. Săptămîna trecută a fost dată publicității componența completă a delegației iugoslave, care va fi condusă de președintele Tito și va avea printre membrii săi pe vicepreședintele Skupștinei Federale, Iosip Djerdja, și pe secretarul de stat pentru afacerile externe, Mirko Tepavaț. Semnificația conferinței de la Lusaka, obiectivele acestei reuniuni a țărilor neangajate au constituit o temă centrală a convorbirilor conducătorilor iugoslavi cu personalitățile marcante care au vizitat în aceste zile țara. Ea a figurat în centrul alocuțiunilor rostite, al întrevederilor și comunicatelor oficiale date publicității, cu prilejul acestor vizite. Pe aeroportul din Belgrad, la conferința de presă care a constituit epilogul vizitei sale, U Thant, aprecia că: „Încheierea pozitivă a conferinței țărilor neangajate poate fi foarte importantă pentru cea de a XXV-a Sesiune a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite". Argumentînd această apreciere, U Thant a afirmat că numeroase probleme care vor fi examinate la Lusaka vor face, de asemenea, obiectul dezbaterii sesiunii jubiliare a O.N.U.

Belgrad, 1 septembrie

Secretarul general al O.N.U., U Thant, care a întreprins o vizită oficială în R. S. F. Iugoslavia, împreună cu Mirko Tepavaț, secretarul de stat iugoslav pentru afacerile externe

Momente ale capitulării Japoniei

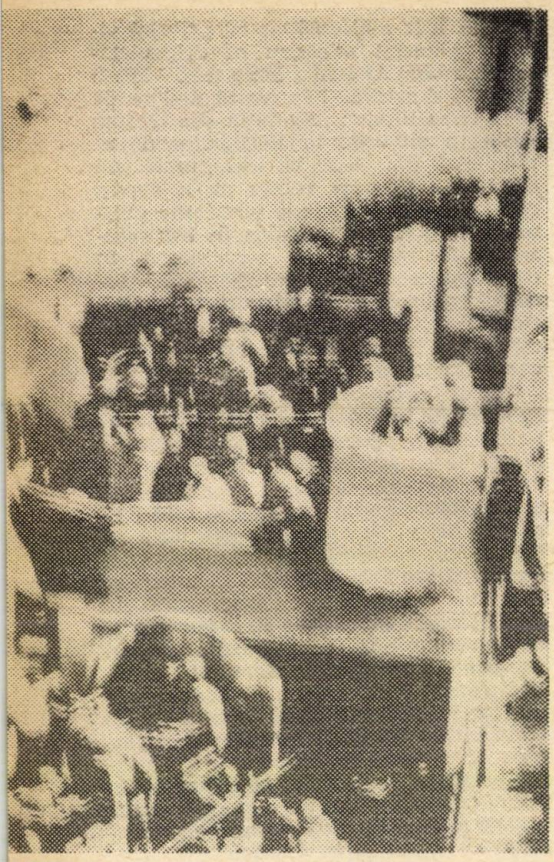

Cuirasatul american „Missouri"...

...pe care a fost semnat actul capitulării Japoniei

Cu 25 de ani în urmă, la 2 septembrie 1945, lunga perioadă a celui de-al doilea război mondial — moment dramatic al istoriei contemporane — lua sfîrșit prin capitularea necondiționată a Japoniei.

Victoria asupra militarismului nipon și, o dată cu aceasta, încheierea războiului din Asia însemnau deopotrivă o întregire și o desăvîrșire a victoriei obținute asupra fascismului în Europa, ca urmare a luptei eroice a popoarelor continentului, a acțiunilor și eforturilor marii coaliții antihitleriste, din care făceau parte U.R.S.S., S.U.A., Marea Britanie și multe alte țări și în cadrul căreia rolul hotărîtor l-a avut Uniunea Sovietică.

O dată cu amintirea imenselor sacrificii pe care acest război le-a impus pe toate meridianele, încercări fără egal în existența generației noastre, conștiința popoarelor perpetuează pentru viitor — alături de învățămintele pe care evoluția și sensul evenimentelor le-au formulat ca adevăruri de o valoare, și un interes incontestabile — memoria spiritului de jertfă a tuturor acelora care, pe un continent sau altul, au făcut ca raționea să triumfe asupra forței.

În lupta dusă de forțele aliate, pentru înfrîngerea Japoniei militariste, popoarele cotropite de imperialismul japonez au plătit un greu tribut de jertfe umane și materiale, neprecupețindu-și sîngele pentru împlinirea aspirațiilor lor de libertate și independență. Loviturile puternice date dușmanului de către Uniunea Sovietică au avut un rol de seamă la zdrobirea mașinii de război japoneze. În același timp, o contribuție însemnată la înfrîngerea Japoniei militariste au adus poporul chinez, Armata sa Populară de Eliberare. Operațiunile militare desfășurate pe continent împotriva forțelor inamice au dat lovitura de grație mașinii de război japoneze, hotărînd soarta războiului în Asia.

Înfrîngerea fascismului german și italian și a militarismului japonez — eveniment de epocală importanță — a avut consecințe profunde asupra dezvoltării social-istorice contemporane, marcînd începutul unui proces de ample mutații în configurația social-politică a omenirii, în raportul de forțe pe plan mondial și în relațiile internaționale.

Reflectînd asupra semnificației evenimentelor de acum 25 de ani, înțelegînd să tragă din acestea toate învățămintele ce se impun, popoarele privesc viitorul cu încrederea că acesta se va construi în conformitate cu idealurile lor de pace și progres și că experiențele tragice ale trecutului nu se vor mai repeta niciodată.

...2 septembrie 1945, ora 8,55. Coborînd din șalupele cu care au străbătut cei 25 km care-i despărțeau de nava uriașă, albă, ce se înălța maiestuoasă în fața orașului, cei cîțiva civili și militari urcau scara. Primul, îmbrăcat în redingotă și acoperit cu joben făcea eforturi vizibile de a ajunge pe punte. În cele din urmă întreaga delegație japoneză s-a aliniat în trei rînduri pe puntea navei amiral Missouri. Reporterii fotografici și cinematografici făceau un zgomot intens.

În primul rînd al emisarilor japonezi se afla șeful delegației — Mamoru Shigemitsu, un diplomat cunoscut care cu greu își stăpînea durerea pricinuită de proteza ce-i înlocuia partea de jos a piciorului stîng. Lîngă el, în uniforma verde, cu o sabie uriașă atîrnîndu-i la șold, — cu fața împietrită — generalul Umezu, reprezentantul forțelor armate japoneze.

La o distanță de numai cîțiva metri era așezată o masă simplă, acoperită cu postav verde — masa la care urma să fie semnat documentul de capitulare necondiționată a Japoniei. În fața delegației japoneze erau adunați un numeros grup de ofițeri aparținînd forțelor aliate.

La ora 9 și-a făcut apariția generalul MacArthur, comandantul suprem al forțelor aliate. După o scurtă declarație el i-a invitat pe plenipotențiarii japonezi să semneze declarația ce se afla pe masă. Primul s-a apropiat Shigemit-

su. Și-a scos jobenul, l-a pus lîngă el și, după ce a găsit locul unde trebuia să semneze, și-a pus semnătura. I-a urmat generalul Umezu.

Totul durase mai puțin de zece minute.

Japonia capitulase. Ultimul act al celui de al doilea război mondial se consumase. Șase ani de jertfe și sacrificii luaseră sfîrșit. La 1 septembrie 1939 fusese tras primul foc la frontiera poloneză. Iar la 2 septembrie 1945 ultimul partener al pactului tripartit își recunoștea înfrîngerea.

■

...La 10 august, într-un adăpost subteran aflat în apropiere de Tokio, se întruneau 11 persoane. Șase dintre ele erau cunoscute sub numele de „Cei șase mari". Era vorba de cabinetul restrîns japonez din care făceau parte primul ministru — bătrînul diplomat Suzuki, numit în această funcție cu puțin timp înainte; ministrul de externe — Shigenori Togo; ministrul marinei — amiralul Mitsumasa Yonai; ministrul armatei — Korechika Ananis; șeful marelui stat major al armatei — generalul Yoshijiro Umezu și șeful marelui stat major al marinei — amiralul Soemu Toyoda. Printre celelalte persoane aflate în încăpere se numărau patru adjutanți ai celor prezenți și un invitat special (pentru prima oară participa cineva în calitate de invitat la o asemenea reuniune) — baronul Kiichiro Hiranuma, președinte al Consiliului privat — organism de consiliu al împăratului Hiro Hito.

Ușa care făcea legătura cu palatul se deschise și împăratul își făcu apariția. Subiectul ce urma să fie discutat era cît se poate de grav: va da sau nu Japonia curs cererii de capitulare formulată la Potsdam de aliați?

„Cei șase mari" aveau opinii diferite în această problemă. Primul ministru, ministrul de externe și ministrul marinei erau convinși că nu există o altă cale decît aceea a capitulării. Ceilalți trei, dimpotrivă, erau partizanii continuării războiului, motivînd-o prin dorința de a obține o „pace onorabilă".

După ce a fost citită declarația de la Potsdam, primul a luat cuvîntul ministrul de externe, Togo:

— Este evident înspăimîntător să acceptăm condițiile cuprinse în declarația de la Potsdam. Și totuși, trebuie.

Grupul intransigenților trecu imediat la atac. Discuția continuă însă mult timp. Primul ministru și baronul Hiranuma și-au exprimat neliniștea în legătură cu agitația care domnea în rîndurile populației.

În tot timpul discuțiilor împăratul păstrase tăcere. După două ore de dezbateri, solicitat de primul ministru, luă cuvîntul:

— Sînt de acord cu planul propus de ministrul de externe. Am reflectat îndelung la situația actuală și am ajuns la concluzia că a continua războiul nu înseamnă nimic altceva decît distrugerea națiunii și prelungirea vărsării de sînge în întreaga lume.

După scurtul său discurs, Hiro Hito părăsi încăperea.

Lucrurile nu aveau să se termine, însă, aici. Răspunsul oficial, elaborat de Tokio și transmis aliaților prin intermediul ambasadelor de la Berna și Stockholm, accepta declarația de la Potsdam cu o singură rezervă și anume ca să nu fie afectate prerogativele suveranului.

Trimiterea răspunsului nu însemna, însă, că la Tokio spiritele erau calme. În rîndul unor ofițeri era pusă la cale o rebeliune pentru a opri capitularea. Aceștia sperau mai cu seamă în sprijinul ministrului armatei, Ananis. O primă acțiune a lor a fost difuzarea prin radio — fără știrea ministrului armatei dar sub semnătura lui — a unui apel către forțele armate japoneze din Asia de a continua rezistența și de a „zdrobi" inamicul. Cînd ofițerii rebeli au încercat să-l atragă de partea lor pe generalul Umezu, șeful marelui stat major al armatei, acesta le replicase:

— O lovitură de stat n-are nici o șansă de reușită. Poporul nu vă va urma. Știți la fel de bine ca și mine că patruzeci la sută din muncitori au și abandonat lucrul.

După o reuniune a cabinetului restrîns se aștepta radiodifuzarea unei declarații a lui Hiro Hito. De altfel, ea fusese înregistrată, iar discul ascuns în incinta palatului pînă la momentul difuzării sale. Complotiștii aflînd acest lucru au căutat să intre în posesia discului înregistrat. Fusese pus la punct în acest scop un amănunțit plan, expus astfel de unul dintre conducătorii rebeliunii — colonelul Hatanaka:

— Guvernul și șefii militari au hotărît să pună capăt războiului. Aceasta este o hotărîre pe care nu o pot accepta. Cred că trebuie să ne instalăm în interiorul palatului, să tăiem toate legăturile cu exteriorul...

Spre miezul nopții ofițerii rebeli au trecut la acțiune. Unii dintre ei s-au prezentat la postul de comandă al gărzii imperiale situate în parcul palatului. Colonelul Mori, comandantul gărzii, a căutat să cîștige timp. Nu a reușit fiind împușcat pe loc de Hatanaka. Adjutantul lui Mori a avut o soartă asemănătoare: a fost decapitat. Hatanaka a preluat comanda și a ordonat împresurarea palatului. Dar, mai mult ca orice, rebelii doreau să intre în posesia discului. S-a răscolit pretutindeni, fără nici un rezultat.

Planul lui Hatanaka eșuase.

În aceeași zi, la 15 august, posturile de radio japoneze au difuzat mesajul împăratului Hiro Hito.

„...Am hotărît — spunea împăratul — să soluționăm situația actuală recurgînd la o măsură extraordinară. Am ordonat guvernului nostru să informeze guvernul S.U.A., Marii Britanii, Chinei și Uniunii Sovietice că imperiul nostru acceptă declarația lor comună". Era, în fapt, vorba de acceptarea capitulării necondiționate a Japoniei.

Semnat la 2 septembrie de către plenipotențiarii japonezi, documentul privind capitularea necondiționată a Japoniei prevedea:

Art. 6: „Trebuie eliminate pentru totdeauna autoritatea și influența acelora care au înșelat și indus în eroare poporul japonez, aruncîndu-l într-un război de cucerire a lumii"...

Art. 9: „Forțele militare japoneze vor fi complet dezarmate"...

Art. 10: „Toți criminalii de război vor fi aspru judecați și mai ales acei care au tratat cu cruzime pe prizonierii de război"...

Art. 12: „Forțele aliate de ocupație vor fi retrase din Japonia după ce obiectivele precizate în acest document vor fi atinse și după ce, în conformitate cu voința liber exprimată a poporului japonez, va putea fi constituit un guvern responsabil, dornic de pace"...

Sergiu VERONA

reflector

CHABAN-DELMAS DESPRE POLITICA EXTERNĂ A FRANȚEI

Campania electorală pentru alegerile legislative din circumscripția girondeză Bordeaux a fost inaugurată la 31 august de premierul francez Jacques Chaban-Delmas, prin răspunsul acestuia la atacurile rivalului său, Jean-Jacques Servan-Schreiber.

Pe planul politicii externe, premierul francez a afirmat că de la plecarea generalului de Gaulle de pe arena politică „orientarea generală a fost menținută". Chaban-Delmas a amintit că scopul constant al Franței este pacea universală. În legătură cu aceasta, el și-a exprimat satisfacția de a constata că în Orientul Apropiat luptele au încetat și că situația se orientează pe căile pe care guvernul francez nu a încetat niciodată să le recomande.

Premierul francez și-a exprimat satisfacția în legătură cu semnarea de către R. F. a Germaniei și U.R.S.S. a unui tratat de nerecurgere la forță care merge și el în sensul destinderii între Est și Vest dorit de Franța.

În încheiere, Chaban-Delmas a evocat politica franceză în Mediterana. „Ne revine sarcina, a afirmat el, de a continua fără încetare acțiunea noastră și, atunci cînd survin dificultăți, de a le examina cu calm și sînge rece, de a căuta să le înlăturăm de comun acord cu partenerii noștri, în interesul reciproc. Acesta este și sensul misiunii pe care ministrul dezvoltării industriale și științifice, François Xavier Ortoli, a început-o recent la Alger".

RELAȚIILE UNGARO-EGIPTENE

Între 27 august și 1 septembrie, Pal Losonczi, președintele Consiliului Prezidențial al R. P. Ungare, a vizitat Republica Arabă Unită la invitația președintelui Nasser. Comunicatul dat publicității la Budapesta și Cairo menționează că cei doi președinți au purtat convorbiri privind, printre altele, situația din Orientul Apropiat, Pal Losonczi aprobînd „întru totul faptul că R.A.U. a acceptat hotărîrea Consiliului de Securitate din 22 noiembrie 1967 și exprimînd sprijinul deplin pentru ultimele inițiative ale R.A.U., care urmăresc aplicarea acestei hotăriri".

În legătură cu problema unei conferințe consacrată problemelor securității în Europa, „părțile, se subliniază în comunicat, și-au exprimat acordul unanim asupra faptului că recunoașterea realităților postbelice în Europa constituie o premisă obligatorie a făuririi și asigurării securității europene". Părțile au subliniat, de asemenea, însemnătatea tratatului sovieto—vest-german, semnat la Moscova.

Comunicatul comun menționează că cei doi președinți au condamnat agresiunea S.U.A. împotriva Vietnamului și intervenția militară împotriva țărilor din Indochina. Cei doi președinți au înfierat intervenția imperialiștilor și neocolonialiștilor în treburile interne ale statelor africane, exprimîndu-și deplina solidaritate cu mișcările naționale de eliberare din țările Africii.

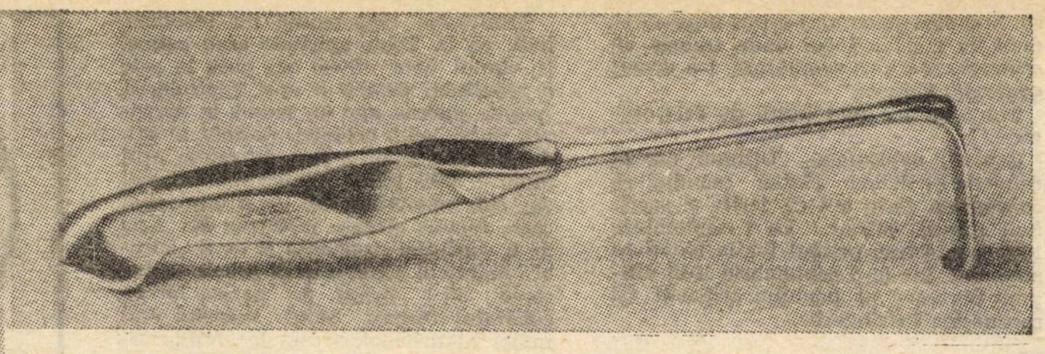

„INDUSTRIAL DESIGN"-UL —

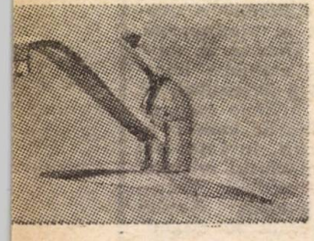

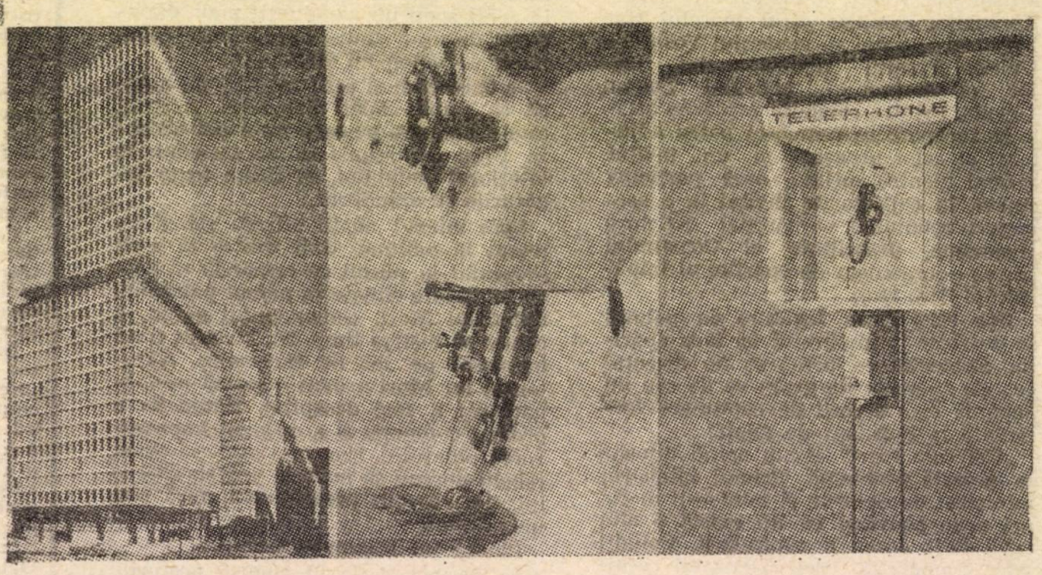

3

1 *Schițele pregătitoare și minerul, intrat în producția de serie*

2 *Minerul cu apă caldă-rece*

3 *Henry Dreyfuss : proiectant de zgîrienori, mașini de cusut, telefoane... Imagini ale celor mai cunoscute proiecte*

Înainte de a fi produs, orice obiect este „proiectat" ; aici începe „industrial-design"-ul. Design-ul sau activitatea de proiectare, pentru a se formula la modul cel mai general această noțiune, a existat dintotdeauna. Meșteșugarul din antichitate sau din evul mediu, în momentul cînd se hotăra să producă un obiect, un recipient pentru untdelemn sau vin, un scaun sau un sfeșnic, știa că va lucra sub imperativul unor date precise : materialul de confecționare trebuia să fie cel adecvat, utilitatea evidentă, manevrabilitatea comodă, prețul de cost realist. În plus, ambiția lui de creator îi dicta ca obiectul să fie „frumos".

În secolul XX „meșteșugarul" a fost înlocuit de marea industrie producătoare, dar imperativele sub care se produc obiectele (cu toată complexitatea lor) au rămas aceleași. Industria de serie a pulverizat vechea condiție multilaterală a meșteșugarului, a creat sectoare specifice, în care acționează sociologi, economiști, proiectanți, producători, vînzători etc., suficient de delimitate, dar încadrate toate în același flux continuu al nașterii și consumului mărfurilor. Cum între „marfă" și revoluția tehnico-științifică secolul nostru întinde serii de punți, mai importante sau mai imperceptibile, problema care se pune în contextul enormei producții de serie este de a ști, cît mai exact, care sînt criteriile științifice cele mai ferme după care un obiect poate fi produs în așa fel încît să fie util, funcțional, estetic, economicos, vandabil și capabil să impună, prin această sumă de calități, eliminarea din concurență a altora din aceeași „familie".

Cel de-al doilea element, derivînd din primul, este de a delimita aria de activitate a proiectanților de obiecte industriale și de a stabili, în funcție de specificitatea aportului lor, modul de formare al acestor „industrial-design"-uri...

În condițiile producției industriale de mare serie, a concurenței ascuțite și a pericolului saturației de obiecte industriale în diferitele momente ale vieții organismului social-economic, în Statele Unite s-a pus și se pune, cu o acuitate încă neîntîlnită în altă parte, găsirea celei mai eficiente formule pentru asigurarea, în sfera proiectării, a unei asemenea activități, încît piața să fie permanent înviorată de obiecte al căror „mesaj" să stimuleze necesitatea de achiziție și, pe această bază, să elimine vechile obiecte, al căror ciclu de perimare se scurtează astfel permanent. Așadar, „industrial-design"-ul reprezintă în date generale o continuă goană după atingerea formei perfecte, a unei utilități care... obligă, a unei funcționalități maxime, a unor date ergonomice de mare rigoare, a unei economicități neatinse etc., etc. Cum industrial-design-ul, specialitate „orizontală" care atinge sociologia, psihologia, ergonomia, artele plastice, tehnologiile cele mai diverse, precum și o serie de alte

O ȘTIINȚĂ MODERNĂ?

sectoare adiacente (știința ambalajului, reclamei etc.) se ocupă de proiectarea absolut a tuturor obiectelor industriale, de la automobil la clanțele de frigider (și a frigiderelor) și de la scaune la scrumiere și lifturi, este evidentă importanța studierii și promovării acestei discipline într-o societate industrială avansată.

Raymond Löewy, unul din părinții americani ai esteticii industriale (termenul european al industrial-design-ului) spunea : „urîtul se vinde greu, sau nu se vinde de loc". Această idee, deși deloc nouă, a reprezentat forța motrice a declanșării unei foarte largi campanii pentru accentuarea rolului designeri-lor în ansamblul economiei industriale. Ideea a preocupat însă pe patronii uzinelor din S.U.A. și a prins rapid tocmai datorită situației în care se afla în acea perioadă piața americană. Erau anii crizei, a celor mai aspre valuri ale superproducției, a saturației de obiecte industriale produse mult, dar în lipsa unui corp de specialiști în proiectarea industrială.

...CLIENTUL POATE AVEA O MAȘINĂ FORD DE ORICE CULOARE, CU CONDIȚIA SĂ FIE NEAGRĂ...

Cuvintele de mai sus au aparținut lui Henry Ford și exprimă, cît se poate de limpede, că marelui industriaș îi scăpa, în 1909, eficiența introducerii designeri-lor în uzinele sale. Concurenții s-au orientat repede și au oferit gustului extravagant al publicului automobile pastelate, în toate culorile. „Fordurile" se vindeau din ce în ce mai greu. Direct pe piață intervenea, așadar, elementul culoare, capabil să afecteze desfacerea obiectelor unei mari firme. Pentru orice producător, culoarea automobilelor este astăzi departe de a mai reprezenta un motiv de constrîngere iar lupta se dă la nivelul performanțelor (în jos la consum, în sus la viteză) și, mai mult și mai frecvent ca oricînd, la nivelul formei, a înaltei funcționalități etc. Multitudinea acestor parametri aparține designer-ului, chemat la început să amendeze obiectele produse de tehnicieni cu date estetice, menite, evident, să activeze vînzarea. Dar a reduce rolul designer-ului la „înfrumusețare" înseamnă a anula, și aceasta reiese din enumerarea de mai sus, a coordonatelor fundamentale ale industrial-design-ului, însăși esența acestei activități. În lumea de specialitate este notoriu refuzul lui Henry Dreyfuss de a accepta proiectarea unor aparate telefonice Bell, în viteză și contra unei documentații sumare oferite de firmă. Explicația rezultă din necesitatea ca proiectantul să studieze, în toate articulațiile, orizontal și vertical posibilitățile de fabricație ale firmei, cererea pieței etc. și de-abia apoi să pornească la realizarea unor proiecte de detaliu asupra modului de manevrare, dimensiunilor, formei, culorii, cadrului de amplasare al viitoarelor telefoane. De altfel, axioma potrivit căreia un designer trebuie să știe totul despre consumatorul viitorului obiect ca și despre „bucătăria" preparării obiectului a primit o confirmare mai mult decît edificatoare în cazul lui Thomas Lamb, creatorul „manuscineticii". Acesta a urmărit îndelung și a efectuat mii de experiențe asupra cuplărilor de forțe în cazul acționării unui obiect prin travaliu manual. Mînerele „Lamb" cu o paletă largă de întrebuințare, reflectă prin forma lor tocmai capacitatea designer-ului de a „lipi" de mîna omenească cele mai complicate ustensile, inclusiv instrumentele chirurgicale, și de a le conferi, prin adaptarea lor „la mînă", în cazul celor mai variate mișcări, o arie de acțiune de o perfectă securitate. Creșterea eficacității obiectelor, a randamentului lor și gradului de manevrabilitate este propriu și activității lui Henry Dreyfuss, elevul lui Norman Bel Geddes, care a proiectat, într-o largă perioadă, de la pixuri cu pastă la carlinge de avion și zgîrie-nori. Vom remarca în aceeași ordine de idei a variației de solicitări la care este supus un designer, că influența lui asupra pieței, plecînd de la proiectarea unui obiect aparent banal, este covîrșitoare. În momentul cînd un designer a desenat, proiectat și oferit industriei în locul sticlei obișnuite de untdelemn una mai puțin înaltă, lată și cu suprafața laterală zimțată (pentru ca picătura de untdelemn care se produce pe gîtul sticlei după întrebuințare să nu alunece și gospodina să scape, prin apariția unei zone de neaderență, recipientul) aceasta a captat sută la sută preferințele cumpărătoarelor și a impus industriei respective refacerea liniilor de producție și, cel puțin pentru o perioadă, creșterea vandabilității... Cînd un alt designer a proiectat robinetul de apă caldă-rece într-un singur mîner și a scurtat timpul de reglare de două ori, marile spălătorii americane și majoritatea bucătăriilor tip au achiziționat masiv acest procedeu. În acest mod se poate oferi un număr uriaș de exemple din cele mai variate domenii de activitate din care însă va rezulta ideea unică potrivit căreia, în cadrul industriei de mare serie și a unei clientele dispersată de concurență, viața mărfurilor, implicit a obiectelor, depinde într-o măsură hotărîtoare de modul cum sînt proiectate, deci de importanța care se acordă industrial-design-ului.

Cum anume se produc designerii și, în fond, cine sînt ei ?

ECONOMIST, ARHITECT, SCULPTOR, ESTETICIAN, INGINER, PSIHOLOG, ERGONOM ȘI ATÎTEA ALTELE...

Încă din 1930 institutele de învățămînt americane erau preocupate de introducerea în programă a unei discipline care să prepare „proiectanți industriali". Proiectarea „după ureche" și în funcție de gustul unui patron sau altul devenise, în contextul acerbei concurențe, plină de riscuri. Un patron, fabricant de furculițe sau un altul de stilouri, aveau din ce în ce mai imperios nevoie de specialiști care să intuiască gustul public înainte de a declanșa marea bandă rulantă a producției.

Dar gustul public a însemnat și înseamnă și acum, dorința simplă a consumatorului de a utiliza cu ușurință obiectele, de a le cumpăra mai ieftin și, de ce nu, de a-i place. Așadar, specialistul în „proiectare industrială", adică designerul, trebuia să cunoască publicul căruia i se adresa. Ce anume preferințe are, cum apar ele, cum se pot corija, de ce sînt determinate etc. Avea nevoie așadar de cunoștințe de sociologie. Mai trebuia să știe, de asemenea, ce șochează clientul, ce îl atrage mai repede și durabil, ce îi stimulează dorința de a achiziționa. Trebuia să fie iarăși în posesia unor date, oricît de sumare, de psihologie. Este, în această ordine de idei, evident că în achiziționarea unui strung, de pildă, în afara datelor tehnice exemplare, clientul este interesat dacă la strungul respectiv muncitorul va lucra comod și deci mai bine, dacă manipularea simplă îi va scurta timpul de execuție, dacă varietatea, după anumite criterii, a tabloului de comandă, va menține trează atenția lucrătorului etc. Așadar, designerul va trebui să fie și un bun ergonom și inginer. În sfîrșit, culoarea și forma generală a strungului trebuie calculată în funcție de dimensiunile și forma atelierului, cu alte cuvinte integrarea profesionalizată în cadru. Iată date aparținînd arhitectului și plasticianului...

În aceste condiții, unde anume și mai ales cum pot intra viitorii designeri în posesia unor atari capacități informaționale, legate strict de practica proiectării, de producția însăși ? Oricît ar fi de paradoxal, cel puțin pînă în prezent nu s-a găsit o formă stabilă, unică, precisă, un cadru perfect închegat în care să fie produși, la nivel universitar, designerii. Desigur, într-o serie de universități americane există discipline care acoperă această sferă de activitate a lor. Cei mai mulți designeri provin din rîndul arhitecților, care și-au făcut un stagiu în industrie și au acumulat, în paralel, cunoștințele necesare adiacente pentru pregătirea unui statut al proiectantului. Ni se pare însă interesant să oferim cititorilor noștri opinia lui Eugene Smith, unul din designerii americani cunoscuți, care, într-o discuție asupra pregătirii viitorilor specialiști, remarca : „Designerul este o personalitate creatoare care contribuie cu idei practice la proiectarea de forme industriale. El este în primul rînd un catalizator care activează alți specialiști și este, prin aceasta, antreprenor, proiectant, inginer, specialist în marketing etc. Formarea designerului se produce în cadrul unui curs de nivel universitar, care durează doi ani și care prezintă ca date esențiale elemente ale pregătirii artistice : sculptură, grafică, arhitectură, desen industrial etc. Apoi designerul urmează alți patru ani de formare academică, în care este inclusă prepararea pentru industrial-design-ul propriu-zis, cu toată suma de cursuri tehnice necesare. După opinia mea, ca să mă refer și la profesorii de industrial-design, aceștia trebuie să fie în primul rînd niște colaboratori mai experimentați ai studenților, lăsîndu-i să gîndească liber, fără să le impună dogme, și să-i angreneze în activitatea de proiectare practică. Acest mod de a dialoga cu studenții este, cred, esențial pentru pregătirea și stabilirea acelui climat propice de lucru al viitorului designer".

Asistăm, așadar, pe de o parte la căutarea, încă, a unui cadru riguros organizat al formării designerilor, iar pe de alta la accentuarea, într-un ritm rapid, a importanței lor pe ansamblul economiei. Oameni de renaștere în laboratoarele de proiectare, designerii sînt, în modul cel mai paradoxal, specialiști în adîncime în știința proiectării formelor. Sau, altfel spus, meșteșugari tradiționali cu viziunea celor mai amănunțite sectoare ale tehnologiilor ultramoderne...

Radu BUDEANU

PROCESUL MANSON

Charles Manson este adus în fața tribunalului

„Privind situația așa cum se prezintă azi, sînt îngrijorat mai ales de atitudinea creată în rîndurile multora dintre tinerii noștri, precum și ale unor oameni mai în vîrstă, care tind să-i glorifice pe cei ce se angajează în activități criminale și să vadă în ei niște eroi. Presa nu o face în mod intenționat. Știu că radioul și televiziunea nu o fac intenționat. Motivul este, poate, că oamenii doresc să audă sau să vadă acest tip de relatări.

Am observat, de pildă, cum era tratat cazul Charles Manson cînd am fost la Los Angeles. În fiecare zi, în pagina întîi a ziarelor. De obicei, mai multe minute în programul de știri de seară Iată un om vinovat, direct sau indirect, de opt asasinate lipsite de noimă. *Iată, în același timp, un om care, în reportaje, apare mai curînd ca o figură fascinantă, în orice caz fascinantă pentru tinerii antrenați de el în această acțiune. Am mai observat și faptul că doi avocați din acest proces care — o poate spune oricine a citit relatările — s-au făcut vinovați de cele mai insultătoare acțiuni în fața tribunalului și pe care judecătorul i-a condamnat să petreacă o noapte la închisoare, apar ca și cînd ei ar fi cei persecutați, iar judecătorul ca și cînd el ar fi omul cel rău.*

Să ne înțelegem. Nu toți judecătorii sînt eroi. Nu toți polițiștii sînt eroi. Și nu toți cei acuzați de crime sînt vinovați. Să înțelegem însă bine și că sistemul care apără drepturile celui nevinovat asigură o judecată nepărtinitoare și cea mai bună apărare celui vinovat trebuie menținut. Și dacă nu vom susține acest sistem, dacă nu vom veghea la respectarea ordinii în tribunale, dacă nu vom renunța la glorificarea celor ce provoacă intenționat perturbări și dacă nu vom începe să recunoaștem că atunci cînd un judecător se vede obligat, după provocări intense, să declare pe anumiți indivizi vinovați de lipsă de respect față de tribunal, acest judecător are dreptate, atunci sistemul nostru judiciar se va prăbuși".

(Din declarațiile făcute de președintele Nixon la Denver, la 3 august, în fața unui grup de ziariști).

TACTICA APĂRĂRII

Sistemul judiciar american are, într-adevăr, virtuțile subliniate de președintele Nixon. Dar ceea ce s-a întîmplat la tribunalul din Los Angeles după această declarație indică mai bine decît ar putea s-o facă cea mai strălucită contraargumentare că respectivul sistem de asigurare a justiției poate fi folosit — prin dilatarea artificială a unora dintre caracteristicile sale — pentru a împiedica aplicarea justiției. Atît de mult s-au hipertrofiat atributele lui formale, se pune un asemenea preț pe respectarea mecanică a literei, încît nu numai o dată spiritul legii este uitat, singura preocupare o constituie evitarea (sau, în funcție de interese, provocarea) viciilor de formă și pînă la urmă nu mai contează decît procesul în sine, nu și dreptatea care ar trebui să se facă la capătul lui.

MISTRIAL !

Îndată după ce au luat cunoștință de mai sus citatele declarații ale președintelui, avocații lui Charles Manson și ai complicelor sale au înaintat o moțiune solicitînd „mistrial", adică recunoașterea incapacității tribunalului de a asigura un proces (trial) corect. Dacă moțiunea ar fi fost acceptată, procesul, care a demarat atît de greu, ar fi urmat să fie întrerupt și să se reia de la capăt interminabila procedură de selecționare a unui juriu. De ce ? Pentru că, după cum a afirmat unul dintre avocații apărării, Hughes, „cînd președintele Statelor Unite găsește necesar să aprecieze vinovăția sau nevinovăția unui inculpat, înseamnă că inculpatul nu mai poate fi judecat nepărtinitor". Cu alte cuvinte, dacă ar fi luat cunoștință de această apreciere, juriul ar fi fost cu siguranță influențat de ea și nu și-ar mai fi putut forma o părere proprie despre vinovăția sau nevinovăția lui Manson. Căci, pînă în momentul de față, juriul este obligat să nu aibă nici o opinie în această privință. Nimeni, nici măcar apărarea, n-a pus vreo clipă sub semnul îndoielii participarea acuzaților din boxă la asasinatele de la vila Bel Air și de la locuința familiei La Bianca. De altfel, tactica apărării nici nu constă, după cum vom vedea, în a nega această evidență. Toată speranța ei rezidă în viciile de formă și în oroarea justiției americane față de inadvertențele de acest tip. Toată lumea știe, numai juriul este presupus a fi picat din lună, aceasta reprezentînd chiar condiția primordială a dreptului său de a pronunța, la sfîrșitul procesului, un verdict.

Moțiunea de „mistrial" a fost discutată în șoaptă de judecător și de apărare. Nu cumva să audă juriul ! În dimineața aceea, cei șapte bărbați și cele cinci femei care îl compun fuseseră aduși la tribunal într-un autobuz cu geamurile acoperite de un strat gros de vopsea. „Primim ziarele în fiecare dimineață la ora patru și dacă titlurile se referă la proces camuflăm geamurile autobuzului" — a dat asigurări un purtător de cuvînt al biroului șerifului. Altminteri membrii juriului ar putea să vadă, — Doamne, fereste! — afișele de la standurile de ziare cu toate că ruta autobuzului este astfel aranjată încît să nu treacă, oricum, pe lîngă nici un stand. La începutul procesului au fost demontate televizoarele din camere. Telefoanele sînt blocate de centrala hotelului. Sînt deblocate numai pentru convorbiri de o urgență extremă, dar și acelea sînt interceptate de ajutoare ale șerifului. Ziarele sînt cenzurate înainte de a ajunge la jurați : știrile despre proces sînt pur și simplu decupate cu foarfeca. Juriul ia masa într-o sală în care n-are acces nimeni altcineva. Chelnerii n-au voie să se adreseze juraților decît pentru a primi comanda. Un membru al juriului este singur numai atîta timp cît se află în camera lui. Cum iese din ea este însoțit și supravegheat în permanență de un om al șerifului. De săptămîni și săptămîni. Va mai dura, se crede luni de zile.

Asta pentru ca juriul să rămînă pînă la capăt obiectiv și imparțial, să nu afle ce se vorbește și ce se crede despre proces. Un ziarist francez observa, însă, foarte pertinent că un grup de oameni care acceptă toate aceste îngrădiri nefirești, care în schimbul sumei de cinci dolari pe zi consimt să renunțe la viața normală, să întrerupă orice legături cu familia și cu prietenii, poate jumătate de an, poate mai mult, numai pentru a participa la judecarea unor crime atît de abjecte, nu-i inspiră o încredere deosebită.

Să ne înapoiem, însă, în sala tribunalului. Judecătorul a respins moțiunea de „mistrial". Juriul plutește în continuare în cea mai deplină necunoștință de cauză. Continuă contrainterogatoriul principalei martore a acuzării, Linda Kasabian, care va fi audiată în total 18 zile. Începe să se contureze net tactica apărării : discreditarea martorei. Ea recunoaște că scrie, cu ajutorul ziaristei Joan Didion, povestea propriei sale vieți, comandată de revista „Life", și că va încasa 25 la sută din beneficiu.

— Nu e despre cazul acesta, precizează martora. E despre viața mea, despre călătoriile mele. Vreau să spun despre stupefiantele pe care le iau.

— Speri să devii celebră ?

— Nu-mi pasă dacă sînt sau nu celebră. Sper că unii tineri se vor compara cu mine, vor vedea pe ce drum am apucat și vor merge pe alt drum. Mai tîrziu va declara că s-a angajat să scrie și o carte despre timpul petrecut în „familia Manson". O va ajuta „un autor de pe coasta de vest".

Apărarea nu încearcă să susțină că vreunul dintre clienții ei nu a participat la crime, ci doar că nu se poate avea încredere în martoră. Poate că, disprețuind-o, juriul nu va ține seama de declarațiile ei. Sau poate se va ajunge cumva la *mistrial*. La mult doritul *mistrial*. La dereglarea întregului mecanism al justiției.

Între timp, secretarul de presă al Casei Albe, Ron Ziegler îi asigură pe ziariști că președintele a omis, din greșeală, cuvîntul „presupus" care trebuia să preceadă cuvîntul „vinovat" în declarația despre Charles Manson. În avionul care-l readucea de la Denver la Washington, președintele a pregătit un text scris pentru a fi distribuit presei : „Ultimul lucru pe care l-aș face ar fi să prejudiciez drepturile legale ale vreunei persoane, indiferent de împrejurări. În actualul stadiu al procesului, inculpații trebuie prezumați nevinovați".

Ședința de după-amiază.

— Domnule judecător — strigă alarmat unul dintre procurorii adjuncți.

Un ajutor de șerif se repede și smulge un ziar din mîinile lui Manson. Prea tîrziu. Zîmbind, Charles Manson îl ținuse cîtva timp sub ochii juriului. Era ediția lui „Los Angeles Times" cu titlul în manșetă : „Nixon declară : Manson e vinovat". În clipele imediat următoare, juriul a fost evacuat din sală. A văzut ? N-a văzut ? A fost influențat ? N-a fost influențat ? Înainte de a rezolva această problemă „capitală", judecătorul vrea să afle cum a ajuns Manson în posesia ziarului. Spre deosebire de membrii juriului, acuzatul are voie să citească ziare. În sala tribunalului nu poate aduce însă cu el decît un carnet galben pe care ia notițe. Ori de cîte ori iese din celulă este percheziționat. (Într-o zi s-a găsit asupra lui o pilulă de L.S.D., lăsată